

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 93 S

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale
mellom EFTA-statene og Ecuador
av 25. juni 2018

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 93 S

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale
mellom EFTA-statene og Ecuador
av 25. juni 2018

Innhold

1	Innledning og sammendrag	7	4.3.3	Artikkel 2.3 om eksportavgifter.....	13
			4.3.4	Artikkel 2.4 om opprinnelsesregler og administrativt samarbeid	13
2	EFTAs frihandelsforhandlinger med Ecuador	7		Artikkel 2.5 om tollverdi	13
2.1	Forhandlingsprosessen	7	4.3.5	Artikkel 2.6 om kvantitative restriksjoner	13
2.2	Norges handel med Ecuador	8	4.3.6	Artikkel 2.7 om gebyrer og formaliteter	14
2.3	Forholdet mellom Norge og Ecuador	8	4.3.7	Artikkel 2.8 om nasjonal behandling ved intern beskatning og regulering.....	14
2.4	Menneskerettighetssituasjonen i Ecuador	8	4.3.8	Artikkel 2.9 om det andinske prissjiktssystemet.....	14
2.5	Den politiske og økonomiske utviklingen i Ecuador	8	4.3.9	Artikkel 2.10 om eksportsubsidier på landbruksvarer	14
3	De viktigste forhandlingsresultatene	9	4.3.10	Artikkel 2.11 om tekniske regler....	14
3.1	Generelt	9	4.3.11	Artikkel 2.12 om veterinære og plantesanitære tiltak.....	14
3.2	Avtalens fortale	9	4.3.12	Artikkel 2.13 om handelsfasilitering.....	14
3.3	Handel med varer	9	4.3.13	Artikkel 2.14 om subsidier og utjevningstiltak.....	14
3.4	Opprinnelsesregler og handelsfasilitering	10	4.3.14	Artikkel 2.15 om antidumping	15
3.5	Tjenester	10	4.3.15	Artikkel 2.16 om globale beskyttelsestiltak	15
3.6	Etableringer (investeringer)	10	4.3.16	Artikkel 2.17 om bilaterale beskyttelsestiltak	15
3.7	Immateriellrett	11	4.3.17	Artikkel 2.18 om statlige handelsforetak	15
3.8	Offentlige anskaffelser	11	4.3.18	Artikkel 2.19 om generelle unntak	15
3.9	Konkurransen	11	4.3.19	Artikkel 2.20 om sikkerhetsunntak	15
3.10	Handel og bærekraftig utvikling ...	11	4.3.20	Artikkel 2.21 om betalingsbalansen.....	15
3.11	Samarbeid	11	4.3.21	Artikkel 2.22 om underkomité for handel med varer	15
3.12	Institusjonelle bestemmelser	11	4.3.22	Handel med tjenester	15
3.13	Twisteløsning	12	4.4	Artikkel 3.1 om virkeområde og dekningsomfang	15
3.14	Avsluttende bestemmelser	12	4.4.1	Artikkel 3.2 om innlemmelse av bestemmelser fra GATS.....	16
4	Nærmere om de enkelte bestemmelsene i frihandelsavtalen	12	4.4.2	Artikkel 3.3 om definisjoner	16
4.1	Innledende bestemmelser	12	4.4.3	Artikkel 3.4 om bestevilkårsbehandling.....	16
4.2	Alminnelige bestemmelser	12	4.4.4	Artikkel 3.5 om markedsadgang	16
4.2.1	Artikkel 1.1 om formålet med frihandelsavtalen	12	4.4.5	Artikkel 3.6 om nasjonal behandling.....	16
4.2.2	Artikkel 1.2 om virkeområde og anvendelse	12	4.4.6	Artikkel 3.7 om tilleggsforpliktelser	16
4.2.3	Artikkel 1.3 om handel og økonomiske forbindelser regulert av denne avtale	12	4.4.7		
4.2.4	Artikkel 1.4 om forholdet til andre folkerettslige avtaler	12			
4.2.5	Artikkel 1.5 om oppfyllelse av forpliktelser	13			
4.2.6	Artikkel 1.6 om åpenhet	13			
4.2.7	Artikkel 1.7 om beskatning	13			
4.3	Handel med varer	13			
4.3.1	Artikkel 2.1 om virkeområde	13			
4.3.2	Artikkel 2.2 om importavgifter.....	13			

4.4.8	Artikkel 3.8 om innenlandsk regulering.....	16	4.7.6	Artikkel 6.6 om gjennomføring av anskaffelser.....	19
4.4.9	Artikkel 3.9 om godkjenning.....	16	4.7.7	Artikkel 6.7 om opprinnelsesregler.....	19
4.4.10	Artikkel 3.10 om bevegelighet for fysiske personer	16	4.7.8	Artikkel 6.8 om gjenkjøpsavtaler...	19
4.4.11	Artikkel 3.11 om åpenhet	16	4.7.9	Artikkel 6.9 om informasjon om anskaffelsesordningen.....	19
4.4.12	Artikkel 3.12 om monopoler og tjenesteytere med enerett	16	4.7.10	Artikkel 6.10 om kunngjøringer....	19
4.4.13	Artikkel 3.13 om forretningsmetoder	17	4.7.11	Artikkel 6.11 om vilkår for deltakelse.....	19
4.4.14	Artikkel 3.14 om betalinger og overføringer.....	17	4.7.12	Artikkel 6.12 om registreringsordninger og kvalifikasjonsprosedyrer	19
4.4.15	Artikkel 3.15 om restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen ...	17	4.7.13	Artikkel 6.13 om informasjon om oppdragsgivers beslutninger.....	20
4.4.16	Artikkel 3.16 om subsidier	17	4.7.14	Artikkel 6.14 om faste lister.....	20
4.4.17	Artikkel 3.17 om unntak	17	4.7.15	Artikkel 6.15 om grunnlaget for konkurransen.....	20
4.4.18	Artikkel 3.18 om bindingslister over spesifikke forpliktelser.....	17	4.7.16	Artikkel 6.16 om tekniske spesifikasjoner	20
4.4.19	Artikkel 3.19 om endring av bindingslister	17	4.7.17	Artikkel 6.17 om endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner.....	20
4.4.20	Artikkel 3.20 om gjennomgang.....	17	4.7.18	Artikkel 6.18 om frister	20
4.4.21	Artikkel 3.21 om vedlegg.....	17	4.7.19	Artikkel 6.19 om konkurranse uten forutgående kunngjøring	20
4.5	Etableringer (investeringer)	17	4.7.20	Artikkel 6.20 om elektroniske auksjoner	20
4.5.1	Artikkel 4.1 om virkeområde og dekningsomfang	17	4.7.21	Artikkel 6.21 om forhandlinger	20
4.5.2	Artikkel 4.2 om definisjoner.....	17	4.7.22	Artikkel 6.22 om behandling av tilbud	20
4.5.3	Artikkel 4.3 om nasjonal behandling	18	4.7.23	Artikkel 6.23 om tildeling av kontrakter.....	20
4.5.4	Artikkel 4.4 om forbehold	18	4.7.24	Artikkel 6.24 om åpenhet om opplysninger om anskaffelser	20
4.5.5	Artikkel 4.5 om nøkkelpersonell ...	18	4.7.25	Artikkel 6.25 om utlevering av opplysninger.....	21
4.5.6	Artikkel 4.6 om rett til regulering.....	18	4.7.26	Artikkel 6.26 om nasjonale prosedyrer for prøving av klager ..	21
4.5.7	Artikkel 4.7 om åpenhet	18	4.7.27	Artikkel 6.27 om endringer av dekningsomfang	21
4.5.8	Artikkel 4.8 om betalinger og overføringer	18	4.7.28	Artikkel 6.28 om videre forhandlinger	21
4.5.9	Artikkel 4.9 om restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen	18	4.8	Konkurranse	21
4.5.10	Artikkel 4.10 om generelle unntak.....	18	4.8.1	Artikkel 7.1 om alminnelige prinsipper	21
4.5.11	Artikkel 4.11 om sikkerhetsunntak.....	18	4.8.2	Artikkel 7.2 om konkurranse-regler.....	21
4.5.12	Artikkel 4.12 om gjennomgang.....	18	4.8.3	Artikkel 7.3 om samarbeid.....	21
4.6	Immaterialrettslig beskyttelse	18	4.8.4	Artikkel 7.4 om konsultasjoner	21
4.6.1	Artikkel 5 om immaterialrettslig vern	18	4.8.5	Artikkel 7.5 om tvisteløsning.....	21
4.7	Offentlige anskaffelser	19	4.9	Handel og bærekraftig utvikling ..	21
4.7.1	Artikkel 6.1 om virkeområde og dekningsomfang	19	4.9.1	Artikkel 8.1 om kontekst og formål.....	21
4.7.2	Artikkel 6.2 om definisjoner.....	19	4.9.2	Artikkel 8.2 om virkeområde.....	22
4.7.3	Artikkel 6.3 om sikkerhet og generelle unntak.....	19			
4.7.4	Artikkel 6.4 om nasjonal behandling og likebehandling	19			
4.7.5	Artikkel 6.5 om bruk av elektroniske midler	19			

4.9.3	Artikkel 8.3 om rett til regulering og vernenivå.....	22	4.12	Tvisteløsning	24
4.9.4	Artikkel 8.4 om opprettholdelse av beskyttelsesnivå ved anvendelse og håndheving av lover, forskrifter og standarder.....	22	4.12.1	Artikkel 11.1 om virkeområde og dekningsomfang.....	24
4.9.5	Artikkel 8.5 om internasjonale arbeidslivsstandarder og -avtaler...	22	4.12.2	Artikkel 11.2 om velvillig mellomkomst, forlik eller megling	24
4.9.6	Artikkel 8.6 om multilaterale miljøavtaler og miljøprinsipper	22	4.12.3	Artikkel 11.3 om konsultasjoner ...	24
4.9.7	Artikkel 8.7 om fremme av bærekraftig handel og investeringer som er gunstige for en bærekraftig utvikling	22	4.12.4	Artikkel 11.4 om opprettelse av voldgiftspanel	24
4.9.8	Artikkel 8.8 om handel og biologisk mangfold.....	22	4.12.5	Artikkel 11.5 om voldgiftspanelets forhandlinger	25
4.9.9	4.9.9. Artikkel 8.9 om handel og bærekraftig fiskeriforvaltning	22	4.12.6	Artikkel 11.6 om voldgiftspanelets rapporter.....	25
4.9.10	Artikkel 8.10 om bærekraftig skogforvaltning og tilknyttet handel.....	23	4.12.7	Artikkel 11.7 om utsettelse eller avslutning av voldgiftspanelets forhandlinger	25
4.9.11	Artikkel 8.11 om handel og klimaendringer	23	4.12.8	Artikkel 11.8 om gjennomføring av panelets sluttrapport.....	25
4.9.12	Artikkel 8.12 om samarbeid i internasjonale fora.....	23	4.12.9	Artikkel 11.9 om kompensasjon og oppheving av fordeler	25
4.9.13	Artikkel 8.13 om gjennomføring og konsultasjoner	23	4.12.10	Artikkel 11.10 om øvrige bestemmelser.....	25
4.9.14	Artikkel 8.14 om gjennomgang.....	23	4.13	Avsluttende bestemmelser	25
4.10	Samarbeid	23	4.13.1	Artikkel 12.1 om vedlegg og tillegg.....	25
4.10.1	Artikkel 9.1 om formål.....	23	4.13.2	Artikkel 12.2 om endringer.....	25
4.10.2	Artikkel 9.2 om virkeområde og virkemidler	23	4.13.3	Artikkel 12.3 om tiltredelse	26
4.10.3	Artikkel 9.3 om samarbeidsområder	23	4.13.4	Artikkel 12.4 om oppsigelse og opphør	26
4.10.4	Artikkel 9.4 om handelsfasilitering	23	4.13.5	Artikkel 12.5 om ikrafttredelse.....	26
4.10.5	Artikkel 9.5 om tekniske regler	23	4.13.6	Artikkel 12.6 om depositar	26
4.10.6	Artikkel 9.6 om veterinære og plantesanitære tiltak	23	4.14	Tolkningsvedlegg	26
4.10.7	Artikkel 9.7 om konkurranse	24	4.15	Vedleggene til frihandelsavtalen ..	26
4.10.8	Artikkel 9.8 om offentlige anskaffelser.....	24	5	Gjennomføring i norsk rett	26
4.10.9	Artikkel 9.9 om kontaktpunkter.....	24	6	Økonomiske og administrative konsekvenser	27
4.10.10	Artikkel 9.10 om en underkomité for samarbeid.....	24	7	Konklusjon og tilrådning	27
4.10.11	Artikkel 9.11 om ikke-anvendelse av tvisteløsning.....	24		Forslag til vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018	28
4.11	Institusjonelle bestemmelser	24		Vedlegg	
4.11.1	Artikkel 10 om Den blandede komité.....	24	1	Omfattende økonomisk partnerskapsavtale mellom EFTA-statene og Republikken Ecuador.....	29

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 93 S

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 10. april 2019,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning og sammendrag

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Ecuador ble undertegnet under EFTAs ministermøte i Saudárkrókur på Island 25. juni 2018.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Ecuador omfatter handel med varer, handel med tjenester, investeringer, offentlige anskaffelser, immaterialrettigheter, opprinnelsesregler, konkurranse, handelsfasilitering, tekniske handelshindre, veterinære og plantesanitære bestemmelser, handelstiltak (inkludert antidumping), handel og bærekraftig utvikling, institusjonelle bestemmelser og tvisteløsning.

Hovedmålsettingen med avtalen er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av omforente forhandlingsposisjoner.

I og med at frihandelsavtalen anses som en sak av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av GrL § 26, annet ledd.

Frihandelsavtalens hoveddel i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykt vedlegg til proposisjonen. Vedleggene til avtalen overleveres Stortinget som utrykte vedlegg. Vedleggene er også tilgjengelig elektronisk på <http://www.regjeringen.no>.

2 EFTAs frihandelsforhandlinger med Ecuador

2.1 Forhandlingsprosessen

Forhandlingene mellom EFTA-statene og Ecuador ble påbegynt i november 2016 og ble avsluttet i april 2018. Det ble avholdt fem forhandlingsrunder, ett forhandlingsledermøte samt en rekke møter og telefonkonferanser. Sveits opptrådte som talsperson for EFTA.

Nærings- og fiskeridepartementet har ledet den norske forhandlingsdelegasjonen og Norge har hatt talspersonansvar for forhandlingene i gruppen for varer, gruppen for veterinære og plantesanitære bestemmelser, gruppen for institusjonelle bestemmelser og tvisteløsning, gruppen for handelsfasilitering, gruppen for opprinnelsesregler og gruppen for etableringer (investeringer). Forhandlingsdelegasjonen har hatt medlemmer fra andre departementer og direktorater som har bidratt i arbeidet. Delegasjonsmedlemmer fra andre departementer og direktorater har bidratt særskilt i gjennomføringen av forhandlingene på følgende områder:

- Bestemmelsene om toll- og opprinnesspørsmål, administrativt samarbeid og handelsfasilitering: Finansdepartementet ved Tolldirektoratet

- Kapitlet om handel med varer: Landbruks- og matdepartementet, Landbruksdirektoratet
- Bestemmelsene om veterinære og plantesanitetære tiltak: Landbruks- og matdepartementet
- Rettslige og horisontale bestemmelser: Utenriksdepartementet
- Kapitlet om immaterialrett: Justis- og beredskapsdepartementet

Forhandlingene har blitt ført på grunnlag av omforente norske posisjoner. Forhandlingsdelegasjonen har trukket på innspill fra berørte departementer. Resultatet er i overensstemmelse med føringer gitt av mandatet fra regjeringen og instruksene som er gitt til de enkelte forhandlingsrundene.

EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene. På norsk side har hovedspørsmålene under forhandlingene vært avklart løpende mellom departementene og under forberedelsesmøter til hver enkelt forhandlingsrunde. Det har også vært redegjort for forhandlingene i møter med sivilsamfunnsorganisasjoner og i EFTAs konsultative komité.

2.2 Norges handel med Ecuador

Handelen mellom Norge og Ecuador er beskje-den. I 2017 var importen 223 millioner kroner og eksporten 73 millioner kroner. Norges viktigste eksportvare til Ecuador er kunstgjødsel (52 %), mens frukt, nøtter og grønnsaker utgjør nesten 80 % av den norske importen fra Ecuador, men det ble opprettet et nordisk handelskammer i Quito i 2007.

2.3 Forholdet mellom Norge og Ecuador

Forholdet mellom Norge og Ecuador er godt. Norge har samarbeidet tett med Ecuador som ledsagerland i fredsforhandlingene med den colombianske regjeringen og geriljagrappa ELN. I perioden februar 2017 til april 2018 var Ecuador vertskap for fredsforhandlingene inntil Ecuadors regjering valgte å trekke seg fra forhandlingene.

Norge og Tyskland inngikk i 2014 en resultatbasert klimaavtale, «Programa REM Ecuador-avtalen», om betaling for utslippsreduksjoner fra redusert avskoging i Ecuador. I desember 2018 annonserte Norge og Tyskland en første utbetaling på 13 millioner dollar til Ecuador. Som en del av avtalen vil Norge totalt kunne bidra med inntil 300 millioner kroner frem mot 2020.

Den norske ambassaden i Bogota er sideakkreditert til Ecuador. Norge har et honorært generalkonsulat i Quito, og et konsulat i Guayaquil. Norsk folkehjelp og Misjonsalliansen har tilstedeværende i Ecuador. I følge siste oppdaterte tall fra Norad lå norsk bistand til Ecuador på 14,5 millioner kroner i 2017.

2.4 Menneskerettighetssituasjonen i Ecuador

I mai 2017 ble Ecuador for andre gang i historien hørt i FNs menneskerettighetsråd om gjennomføringen av menneskerettighetene i landet gjennom Universal Periodic Review (UPR). Der kunne Ecuador vise til omfattende sosial og økonomisk utjevning med gode resultater innen fattigdomsreduksjon de siste ti årene. Ecuador mottok 182 anbefalinger fra FNs medlemsland, hvorav 159 ble akseptert.

Blant annet aksepterte Ecuador anbefalinger om å vedta en nasjonal handlingsplan for næringsliv og menneskerettigheter, skape en effektiv konsultasjonsmekanisme for urfolk, tilpasse nasjonale lover om ytringsfrihet til internasjonale standarder, sikre beskyttelse av journalister og menneskerettighetsforsvarere, samt å styrke arbeidet mot diskriminering knyttet til seksuell orientering og kjønnsidentitet. Ecuador kunne vise til stor fremgang innen sosiale og økonomiske rettigheter, og landet har høstet skryt for sitt arbeid for likestilling og mot diskriminering.

Under president Moreno søker Ecuador å følge opp anbefalingene. Regjeringen har blant annet tatt initiativ til en reform av medieloven med sikte på å styrke ytrings- og pressefriheten i landet. Reformen ble vedtatt ved utgangen av 2018. President Moreno har også etablert mekanismer for dialog med næringslivet, sivilsamfunnet, sosiale organisasjoner og urfolksgrupper.

2.5 Den politiske og økonomiske utviklingen i Ecuador

Lenin Moreno, som vant presidentvalget i 2017, var tidligere president Rafael Correas (2007–2017) visepresident og stilte som regjeringspartiet Alianza Pais' kandidat til å videreføre landets «borger-revolusjon». Som president har imidlertid Moreno brutt med Correa og tatt avstand fra Correas venstreorienterte politiske prosjekt til fordel for allianser med høyresiden i Ecuador og en ny tilnærming til USA og USA-vennlige regjeringer i regionen. Morenos markedsliberale reformer har bedret regjeringens forhold til den tradisjonelle

økonomiske eliten men samtidig ført til splittelse i Alianza Pais som brakte ham til makten, og bidratt til sterkt synkende oppslutning om presidenten i meningsmålinger.

I lys av en rekke korrupsjonsskandaler har Moreno tatt initiativ til en opprydning i sentrale statlige institusjoner og sentrale personer i forrige regjering inkludert eks-president Correa er kommet i søkelyset for etterforskningene.

Ecuador har brutt relasjonene til den venezuelanske regjeringen, som hadde vært svært gode under president Correa. Landet har også trukket seg fra det såkalte ALBA-samarbeidet med Venezuela, Bolivia, Cuba og Nicaragua og flere karibiske stater.

Moreno-regjeringen har videre styrket dialogen med Colombia og intensivert arbeidet med å bedre sikkerheten i grenseområdene mellom de to landene som er sterkt berørt av migrasjonsbølgen fra Venezuela. OPEC-landet Ecuador har vært hardt rammet av de store svingningene i oljeprisen de siste årene og har forhåndssolgt 500 millioner fat olje til Kina og Thailand frem mot 2024. En sterk dollar (landets valuta) og lavere oljepriiser har bidratt til fall i statens eksportinntekter. President Moreno har iverksatt flere tiltak for å bedre den økonomiske situasjonen, herunder en plan for å redusere offentlige utgifter, diversifisere økonomien og tiltrekke seg økte utenlandske investeringer gjennom skatteletter og privat-statlige partnerskap. Ecuador ønsker en frihandelsavtale med USA, som er landets største handelspartner. Samtidig blir Kina en stadig viktigere samarbeidspartner og er nå Ecuadors største kreditor og investor.

3 De viktigste forhandlingsresultatene

3.1 Generelt

EFTA-statene fikk gjennomslag for sentrale krav i forhandlingene og frihandelsavtalen ble ferdigstilt med et godt resultat på alle forhandlingsområder.

3.2 Avtalens fortale

I avtalens fortale stadfester partene blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, rettsstaten, menneskerettigheter og fundamentale friheter i samsvar med FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene i relevante ILO-konvensjoner som statene er parter i, næringslivets

samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon.

3.3 Handel med varer

Frihandelsavtalens bestemmelser knyttet til handel med varer er nedfelt i kapittel 2. Forhandlingsresultatet innebærer eliminering av toll for alle industrivarer og fisk, men for noen varer vil dette først tre i kraft etter en nedtrappingsperiode. EFTA-statene gir nulltoll på industrivarer og fisk fra avtalens ikrafttredelse, mens ecuadoriansk importtoll fjernes ved avtalens ikrafttredelse eller ved tollavvikling over en periode på opptil 17 år for de mest sensitive varene. Siden Ecuador er et utviklingsland, har EFTA-statene akseptert at Ecuador bruker tollnedtrapping for å gi nasjonal industri tid til å tilpasse seg. All sjømat vil ha nulltoll fra avtalens ikrafttredelse.

Når det gjelder jordbruksvarer er Norges sensitive jordbruksinteresser ivaretatt, samtidig som Ecuador har fått forbedret og tollfri markedsadgang for de aller fleste jordbruksvarer som de eksporterer til Norge i dag. Dette omfatter bedre markedsadgang for Ecuador for blant annet en rekke blomster, tropiske frukter og grønnsaker, samt lik behandling som den som tilstås EU for bearbejdede landbruksvarer som sjokolade og sukkervarer.

Avtalen innebærer et forbud mot eksportavgifter. For tekniske handelshindre inneholder avtalen plussselementer i forhold til Verdens handelsorganisasjon (WTO), blant annet ved at partene forplikter seg til å holde tekniske konsultasjoner dersom en part anser en annen part å handle i strid med WTO-regelverket. For veterinære og plantesanitære tiltak (SPS) fastslår avtalen blant annet at partene har plikt til å konsultere om SPS-tiltak innført av en part som en annen part mener strider mot WTOs SPS-avtale eller denne artikkelen og som innvirker på handelen mellom partene. Konsultasjonene skal gjennomføres innen 30 dager. For både SPS og TBT forplikter Ecuador seg til å forhandle med EFTA-statene om å gi dem samme behandling som de eventuelt gir EU i fremtiden.

For utjevningstiltak og antidumpingtiltak er det innført tilleggselementer til WTO-regelverket i form av notifikasjonskrav og konsultasjoner. For antidumping er det i tillegg disipliner som innebærer at antidumpingtiltak må avsluttes etter maksimalt fem år, og at det ikke kan iverksettes nye undersøkelser for dette produktet før tidligst ett år etter at enten tiltak er avsluttet eller en beslutning om å ikke iverksette tiltak er fattet.

Videre inneholder avtalen bestemmelser om beskyttelsestiltak som kan tas i en overgangsperiode dersom avtalen medfører en stor økning i importen fra en avtalepart slik at innenlandsk industri blir skadelidende.

3.4 Opprinnelsesregler og handelsfasilitering

Frihandelsavtalens bestemmelser om opprinnelsesregler og tilhørende administrativt samarbeid er nedfelt i avtalens artikkel 2.4. Opprinnelsesreglene går ut på at det settes bestemte krav for at varene skal regnes for å ha opprinnelse i en av EFTA-statene eller Ecuador, slik at varer uten tilknytning til frihandelsavtalens parter ikke får fordeler av de tollreduksjoner som frihandelsavtalen gir. Opprinnelsesreglene presiserer de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land som ikke er en del av frihandelsområdet.

Frihandelsavtalens bestemmelser om handelsfasilitering er nedfelt i avtalens artikkel 2.13. Bestemmelsene er bygget på WTO-avtalen om handelsfasilitering med de tilpassinger som følger av partenes ønske om å gjøre flere av avtalens utviklingsklausuler bindende i handelen mellom EFTA-statene og Ecuador.

3.5 Tjenester

Avtalens kapittel om handel med tjenester bygger på de samme hovedprinsipper og struktur som WTOs Generalavtale om handel med tjenester (GATS). Partene forplikter seg til å gi hverandre minst like gode vilkår som andre handelspartnere. Unntak gjelder der bedre behandling følger av andre frihandelsavtaleforpliktelser som partene har påtatt seg, eksempelvis EØS-avtalen for Norges del, og der partene har ført inn eksplisitte unntak. Partene påtar seg videre forpliktelser om likebehandling sammenlignet med egne tjenesteytere på de sektorer som de fører inn i sine respektive bindingslister.

Ecuador har i avtalen bundet flere sektorer som ikke er omfattet av deres eksisterende GATS-forpliktelser, eksempelvis internasjonal skipsfart. I tillegg har Ecuador gjort forbedringer på sektorer omfattet av GATS, blant annet for midlertidige personbevegelser, forretningstjenester, distribusjonstjenester, energirelaterte tjenester, forsikringstjenester og skipsfartsrelaterte tjenester.

Generelt innebærer avtalen like fordelaktige betingelser som EU har i sin frihandelsavtale med Ecuador. Dette var en viktig målsetting i forhandlingen, for å sikre at norske bedrifter ikke skal

møte ulemper i det ecuadorianske markedet sammenlignet med konkurrenter fra EU-stater. Forhandlingsresultatet svarte i det vesentlige til de norske forventningene.

3.6 Etableringer (investeringer)

Formålet med kapittel 4 om etableringer (dvs. investeringer) er å oppnå vesentlig samme regulering for investeringer i varesektoren som for investeringer i tjenestesektoren. Kapitlet fokuserer på markedsadgang og er basert på leveringsmåte 3 i GATS. Kapitlet gjelder bare for investeringer som ikke er dekket av frihandelsavtalens kapittel 3 om handel med tjenester.

EFTA-statene og Ecuador garanterer hverandre nasjonal behandling for investeringer, med de forbehold som er tatt inn i reservasjonslistene. Ecuador har tatt forbehold blant annet knyttet til fiskeri, kultur, skatt, energi og økonomisk virksomhet som følger prinsippene i deres alternative solidaritetsmodell, inklusiv samvirkeorganiserte sektorer. Norge har enkelte bestemmelser om bostedskrav knyttet til ledelsen i aksjeselskap og allmennaksjeselskap, og om nasjonalitetskrav ved oppkjøp av fiskefartøyer mv. Det er videre gjort unntak for norske lover og tiltak som har til formål å beskytte og fremme språklig og kulturelt mangfold og politikk knyttet til kulturområdet og det audiovisuelle området, med sikte på å ivareta handlefriheten på kultur- og medieområdet. Videre er det gjort et bredt unntak for skatt og kraft- og energisektorene. Det presiseres også at reparasjon av utstyr knyttet til transportmidler er unntatt da det behandles under tjenestekapitlet.

Kapitlet inneholder en bestemmelse som forplikter partene til, innenfor rammen av sine lover og reguleringer, å gi personer fra den andre parten, og nøkkelpersonell ansatt av en person fra den andre parten samt deres ektefelle og barn, tilgang til og midlertidig opphold i sitt territorium.

Kapitlet slår også fast at partene kan opprettholde og innføre ny regulering som er i overensstemmelse med kapitlet og som er i det offentliges interesse (herunder helse, miljø, sikkerhet). En part skal ikke senke, eller tilby seg å senke, standardene i slik regulering for å tiltrekke seg investeringer.

Videre skal partene publisere eller gjøre offentlig tilgjengelig lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak med generell anvendelse samt gjeldende avtaler mellom partene, som berører forhold som omfattes av kapitlet. Samtidig gjøres det forbehold for fortrolig informasjon og visse andre typer opplysninger.

Det fastslås at en part i utgangspunktet ikke skal anvende restriksjoner på løpende transaksjoner og kapitalbevegelser relatert til kommersiell tilstedeværelse som reguleres av kapitlet.

3.7 Immaterialrett

Frihandelsavtalens bestemmelser om immaterialrettigheter er nedfelt i avtalens kapittel 5, og reguleres av avtalens vedlegg XVI og de konvensjoner som det er vist til i vedlegget. Bestemmelsene i vedleggets artikkel 7 sikrer ikke-diskriminerende vilkår for beskyttelse av immaterialrettigheter. Bestemmelsene i avtalens vedlegg XVI fastsetter det nærmere innholdet i beskyttelsen av de forskjellige kategoriene av immaterialrettigheter.

Forhandlingene om immaterialrettigheter hadde som mål å sikre effektivt vern av norske aktørers rettigheter til åndsverk, patenter, varemerke og design mv. Forhandlingsresultatet innebærer en bedre beskyttelse for immaterialrettigheter enn det som følger av WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS) på flere områder, og gjenspeiler i hovedsak EFTAs modelltekst.

Når det gjelder patenter, likestilles import med lokal fremstilling som utnyttelse av patenter. Bestemmelsen om patenter i vedleggets artikkel 5 bygger på Den europeiske patentkonvensjonen (EPC).

Like viktig som en god beskyttelse for immaterialrett, er det å sikre effektiv håndheving av rettighetene. Avtalen inneholder derfor flere bestemmelser om håndheving, blant annet bestemmelser i vedleggets artikkel 14 om grensekontroll for å holde tilbake fra import eller eksport varer som innebærer et inngrep i en immaterialrettighet.

3.8 Offentlige anskaffelser

Frihandelsavtalens bestemmelser om offentlige anskaffelser er inntatt i avtalens kapittel 6 og vedlegg XVII. Kapitlet er basert på den reviderte WTO-avtalen om offentlige innkjøp som trådte i kraft 6. april 2014. EFTA-statene er tilsluttet denne avtalen, mens Ecuador ikke er part. Dette innebærer at Ecuador ikke hadde noen bindende forpliktelser på offentlige anskaffelser overfor EFTA-statene før denne frihandelsavtalen.

Avtalen innebærer at EFTA-statene gir Ecuador tilsvarende vilkår som EFTA-statene har i WTO-avtalen om offentlige innkjøp, mens Ecuador gir et tilnærmet parallelt forpliktelsesnivå til EFTA-statene, både med hensyn til hvilke oppdragsgivere som er omfattet, terskelverdier og

unntak. Ecuador har i en overgangsperiode på fem år noe høyere terskelverdier enn EFTA-statene. Avtalen gir garantier om åpenhet og reell konkurranse for offentlige anbudskonkurranser.

3.9 Konkurransen

Frihandelsavtalens bestemmelser om konkurranse er nedfelt i avtalens kapittel 7. I tråd med vanlig EFTA-modell inneholder kapitlet beskrivelse av hva slags adferd som regnes for å være konkurransebegrensende, i tillegg til samarbeids- og konsultasjonsmekanismer. Avtalen gir adgang til at partene skal kunne kreve konsultasjoner i Den blandede komité.

3.10 Handel og bærekraftig utvikling

Kapittel 8 omhandler handel og bærekraftig utvikling. I tillegg til bestemmelsene som tidligere har vært inkludert i dette kapitlet i EFTAs handelsavtaler, har kapitlet i avtalen med Ecuador bestemmelser om handel og naturmangfold, handel og bærekraftig fiskeri og handel og klimaendringer. Kapitlet bidrar til en bevisstgjøring og aksept for at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

I tråd med EFTAs modellkapittel, inneholder kapitlet blant annet bestemmelser om bærekraftig forvaltning av skog, håndheving av miljø- og arbeidstakerlovgivning og internasjonale arbeidsstandarder og -avtaler. Videre bekrefter partene sine forpliktelser under miljøavtaler og i ILOs erklæringer og kjernekonvensjoner. Kapitlet inneholder informasjon om kontaktpunkter og har en egen konsultasjonsmekanisme. Det gis også anledning til at relevante spørsmål som ikke blir løst gjennom disse prosedyrene kan tas videre til konsultasjoner og megling under avtalens ordinære tvisteløsningsmekanisme.

3.11 Samarbeid

Avtalens bestemmelser om samarbeid finnes i kapittel 9.

3.12 Institusjonelle bestemmelser

Avtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel 10. Det opprettes en blandet komité som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen.

Den blandede komité skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og fra Ecuador. Komiteen skal normalt møtes hvert annet år.

En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg, jf. artikkel 12.2. Slike endringer vil normalt være av teknisk art, for eksempel som følge av endringer i det WTO-regelverket som avtalen bygger på.

Komiteen skal også undersøke muligheten for ytterligere reduksjon av handelsbarrierer og andre handelsrestriktive tiltak mellom partene.

Den blandede komité er konsultasjonsorgan i handelstvister under avtalen. Hittil har det ikke vært handelstvister under en EFTA-frihandelsavtale.

3.13 Tvisteløsning

Avtalen inneholder bestemmelser om løsning av tvister om partenes rettigheter og forpliktelser etter avtalen. Disse er nedfelt i avtalens kapittel 11. Etter at tvistepartene har avholdt konsultasjoner er det åpnet for adgang til voldgift. Dersom den tapende part ikke gjennomfører voldgiftspanelets avgjørelse innen en nærmere angitt tidsfrist, er det gitt adgang til mottiltak.

3.14 Avsluttende bestemmelser

Avtalens avsluttende bestemmelser i kapittel 12 regulerer endringer i avtalen, tiltredelser til avtalen, oppsigelse og opphør, avtalens ikrafttredelse samt depositar for avtalen.

4 Nærmere om de enkelte bestemmelsene i frihandelsavtalen

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Ecuador består av tolv kapitler, 18 vedlegg (I–XVIII) og ett tolkningsvedlegg. Vedleggene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen.

4.1 Innledende bestemmelser

Avtalens fortale redegjør for partene i avtalen og de forhold partene legger vekt på i gjennomføringen av frihandelsavtalen. EFTA-statene og Ecuador ønsker å styrke båndene seg imellom ved å etablere tette og varige forbindelser mellom partene. Videre stadfester partene sin hensikt om å fremme og ytterligere styrke det multilaterale handelssystemet ved å bygge på sine rettigheter og forpliktelser under avtaleverket i WTO. Fortalen vektlegger betydningen av demokrati, rettsikkerhet, menneskerettigheter, bærekraftig utvikling (herunder miljø og arbeidstakerrettigheter), bedrifters sam-

funnsansvar, åpenhet, god offentlig styring og arbeid mot korrupsjon. Både når det gjelder arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter og bedrifters samfunnsansvar vises det til partenes internasjonale forpliktelser på disse områdene.

4.2 Almennelige bestemmelser

4.2.1 *Artikkel 1.1 om formålet med frihandelsavtalen*

Artikkel 1.1 fastslår at partene til frihandelsavtalen oppretter et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i denne avtalen, og basert på handelsforbindelser mellom markedsøkonomier, respekt for demokratiske prinsipper og menneskerettigheter, med siktemål om å bidra til velstand og en bærekraftig utvikling. Videre fastslås det at formålene med frihandelsavtalen er å liberalisere handel med varer og tjenester, øke investeringsmulighetene, forhindre og redusere handelsbarrierer, fremme konkurranse, oppnå videre gjensidig liberalisering av markedet for offentlige anskaffelser, sikre tilstrekkelig og effektiv beskyttelse av immaterialrettigheter i tråd med internasjonale standarder, utvikle internasjonal handel i tråd med målet om bærekraftig utvikling, styrke samarbeid mellom partene for å dra bedre nytte av avtalen og bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen.

4.2.2 *Artikkel 1.2 om virkeområde og anvendelse*

Artikkel 1.2 fastslår avtalens geografiske virkeområde. Avtalen omfatter ikke Svalbard, med unntak for handel med varer.

4.2.3 *Artikkel 1.3 om handel og økonomiske forbindelser regulert av denne avtale*

Artikkel 1.3 fastslår at avtalen gjelder handel og økonomiske forhold mellom de enkelte EFTA-statene på den ene siden og Ecuador på den andre, men ikke handelsrelasjonene mellom de enkelte EFTA-statene. Artikkelen fastslår videre at Sveits skal representere Liechtenstein i saker som er omfattet av traktaten av 29. mars 1923, som etablerer en tollunion mellom disse to statene.

4.2.4 *Artikkel 1.4 om forholdet til andre folkerettslige avtaler*

Artikkel 1.4 bekrefter partenes rettigheter og forpliktelser under WTO-regelverket og øvrige avtaler forhandlet under WTO, og andre folkerettslige

avtaler som partene er part i. Dersom en av partene mener at opprettholdelsen eller opprettelsen av en tollunion, frihandelsområde, grensehandelsordning eller annen preferensiell avtale endrer handelsregimet som følger av frihandelsavtalen, kan denne parten be om konsultasjoner.

4.2.5 *Artikkel 1.5 om oppfyllelse av forpliktelser*

Artikkel 1.5 fastslår partenes plikt til å iverksette nødvendige tiltak for å oppfylle avtalens forpliktelser, og fastslår partenes plikt til å sikre at sine respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter eller myndigheter, samt ikke-statlige organer i utøvelsen av delegert offentlig myndighet, overholder avtalens forpliktelser.

4.2.6 *Artikkel 1.6 om åpenhet*

Artikkel 1.6 omhandler åpenhet, og viser til at partene skal kunngjøre, eller gjøre offentlig tilgjengelig på annen måte, lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak som får generell anvendelse og partenes folkerettslige avtaler som kan påvirke anvendelsen av denne avtalen. Partene forplikter seg også til omgående å besvare spørsmål og ved forespørsel utlevere informasjon vedrørende forannevnte, med forbehold om informasjon som er fortrolig.

4.2.7 *Artikkel 1.7 om beskatning*

Artikkel 1.7 fastslår at avtalen ikke begrenser partenes fiskale suverenitet. Dette prinsippet gjelder med de begrensninger som er fastsatt i artikkel 2.8 om nasjonal behandling for varer og artikkel 6.4 om nasjonal behandling og ikke-diskriminering for offentlige anskaffelser. Prinsippet legger heller ikke begrensninger i artikkel 3.4 om bestevilkårsbehandling og artikkel 3.6 om nasjonal behandling for handel med tjenester eller artikkel 4.3 om nasjonal behandling for investeringer i den utstrekning det har relevans for artikkel 3.14 eller 4.10 om generelle unntak. Artikkelen 1.7 fastslår videre at avtalen ikke skal påvirke rettigheter og forpliktelser en part har etter skatteavtaler. Ved eventuell motstrid skal skatteavtalene gå foran handelsavtalen.

4.3 **Handel med varer**

4.3.1 *Artikkel 2.1 om virkeområde*

Artikkel 2.1 viser til at kapitlet omfatter handel med varer.

4.3.2 *Artikkel 2.2 om importavgifter*

Artikkel 2.2 viser til at partenes tollkonsesjoner overfor hverandre er beskrevet i vedlegg II til V. Videre skal ingen av partene kunne introdusere nye tollsatser overfor hverandre. Bestemmelsen presiserer hva som ikke anses omfattet, slik som at partene kan heve tollene til det nivået de har forpliktet seg til etter en unilateral reduksjon eller dersom det følger av en panelsak i WTO. Videre fastslås det at dersom partene senker sin MFN-tollsats skal denne gjelde for handel mellom partene dersom den er lavere enn tollsatsen de har gitt hverandre gjennom avtalen. Artikkelen gir partene anledning til å diskutere videre liberalisering i Den blandede komité. Importtoll defineres, og omfatter ikke toll innført i henhold til artikkel III eller VIII av Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT 1994) eller artiklene om handelstiltak (2.14, 2.15, 2.16 eller 2.17) til denne avtalen.

4.3.3 *Artikkel 2.3 om eksportavgifter*

Artikkel 2.3 omhandler eliminering av eksportavgifter. Når avtalen trer i kraft skal partene eliminere alle eksportavgifter og forplikte seg til å ikke introdusere nye eksportavgifter overfor hverandre.

4.3.4 *Artikkel 2.4 om opprinnelsesregler og administrativt samarbeid*

Artikkel 2.4 viser til at bestemmelser om opprinnelsesregler og administrativt samarbeid om tollspørsmål reguleres i vedlegg I.

4.3.5 *Artikkel 2.5 om tollverdi*

Artikkel 2.5 fastslår at artikkel VII i GATT 1994 og første del av avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer.

4.3.6 *Artikkel 2.6 om kvantitative restriksjoner*

Artikkel 2.6 fastslår at artikkel XI i GATT 1994 (kvantitative restriksjoner) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer. Partene skal informere Den blandede komité dersom de innfører kvantitative restriksjoner som vil påvirke handelen mellom partene, og disse tiltakene kan diskuteres der for å forsøke å dempe eventuelle negative konsekvenser for handelen mellom partene. Tilsatt fastslås det at

bestemmelsen ikke gjelder for tiltakene som omhandles i vedlegg VI om brukte varer.

4.3.7 *Artikkel 2.7 om gebyrer og formaliteter*

Artikkel 2.7 fastslår at artikkel VIII i GATT 1994 innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer.

4.3.8 *Artikkel 2.8 om nasjonal behandling ved intern beskatning og regulering*

Artikkel 2.8 fastslår at artikkel III i GATT 1994 (intern beskatning) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer. Det gjøres unntak for tiltakene som omhandles i vedlegg VI om brukte varer.

4.3.9 *Artikkel 2.9 om det andinske prissjikt-systemet*

Artikkel 2.9 tillater Ecuador å opprettholde sin prisstabiliseringsmekanisme for landbruksprodukter.

4.3.10 *Artikkel 2.10 om eksportsubsidier på landbruksvarer*

Artikkel 2.10 fastslår at partene ikke skal bruke eksportsubsidier på jordbruksvarer som benytter seg av tollkonsesjonene i avtalen, og at hvis en part bryter denne regelen kan den andre parten heve tollsatsen for det gitte produktet opp til MFN-nivå. Den parten som hever tollsatsen skal informere om dette innen 30 dager.

4.3.11 *Artikkel 2.11 om tekniske regler*

Artikkel 2.11 fastslår at WTOs avtale om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen) innlemmes i og gjøres til en del av denne avtalen, med de nødvendige endringer. Videre skal partene utveksle kontaktpunkter for å legge til rette for kommunikasjon og informasjonsutveksling om tekniske handelshindre, og artikkelen fastslår partenes plikt til å konsultere når en part anser at en annen part har innført eller vurderer et tiltak som ikke er i tråd med TBT-avtalen. Forutsatt at hver av partene har blitt enige med samme tredjepart om tilsvarende behandling på området tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger, skal partene starte forhandlinger om å gi denne behandlingen til hverandre. Dette gjelder også dersom en av partene har gitt en tredjepart uni-

lateral behandling som gir konkurransefortrinn overfor den andre part.

4.3.12 *Artikkel 2.12 om veterinære og plantesanitære tiltak*

Artikkel 2.12 fastslår at WTOs SPS-avtale innlemmes i og gjøres til en del av denne avtalen, med de nødvendige endringer. Det fremgår at formålet med artikkelen er å forenkle handelen mellom partene, og partene oppfordres til å samarbeide om dette. Partenes veterinære og plantesanitære tiltak (SPS) skal være vitenskapelig begrunnet. Videre fastsettes det regler for partenes kontroll av varer importert fra en part. Ved tilbakeholdelse av varer skal eksportlandet straks orienteres om grunnlaget for tilbakeholdelsen, inkludert det vitenskapelige grunnlaget. Varer som er gjenstand for stikkprøver eller rutinekontroller skal ikke holdes tilbake på grensen mens man venter på resultatet. Bestemmelsen fastslår at partene har plikt til å konsultere om SPS-tiltak innført av en part som en annen part mener strider mot WTOs SPS-avtale eller denne artikkelen og som innvirker på handelen mellom partene. Konsultasjonene skal gjennomføres innen 30 dager. På forespørsel skal partene starte forhandlinger med sikte på å gi hverandre lik behandling som den behandling hver avtalepart gir til EU på det veterinære og plantesanitære området. Til slutt fastslås det at partene skal utveksle kontaktpunkter for å legge til rette for kommunikasjon om SPS-relaterte spørsmål.

4.3.13 *Artikkel 2.13 om handelsfasilitering*

Artikkel 2.13 viser til at bestemmelser om handelsfasilitering reguleres i vedlegg VII.

4.3.14 *Artikkel 2.14 om subsidier og utjevningstiltak*

Artikkel 2.14 fastslår at partenes rettigheter og forpliktelser relatert til subsidier og utjevningstiltak skal reguleres av artikkel VI og XVI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak. Før en part iverksetter undersøkelser for å fastslå eksistensen, graden og effekten av påståtte subsidier hos en annen part, skal den parten som vurderer iverksettelse av en undersøkelse, skriftlig underrette den parten som kan bli gjenstand for undersøkelse, samt sette av 30 dager for å kunne avholde konsultasjoner med sikte på å finne en omforent løsning.

4.3.15 *Artikkel 2.15 om antidumping*

Artikkel 2.15 fastslår at partenes rettigheter og forpliktelser relatert til antidumpingtiltak skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om antidumping, med de begrensninger som følger av artikkelens øvrige bestemmelser.

Disse begrensningene innebærer notifikeringsplikt før igangsetting av undersøkelse, forhåndskonsultasjoner innenfor en 30 dagers periode, forbud mot å starte undersøkelser mot samme land og vare før det er gått ett år siden forrige undersøkelse eller tiltak, automatisk opphør av tiltak etter fem år, og plikt til å anvende kun den antidumpingsavgift som er nødvendig for å hindre skade.

4.3.16 *Artikkel 2.16 om globale beskyttelsestiltak*

Artikkel 2.16 stadfester at globale beskyttelsestiltak mellom partene skal reguleres av artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Import fra en eller flere av partene skal forsøkes unntatt globale beskyttelsestiltak dersom denne importen ikke forårsaker alvorlig skade eller trussel om dette.

4.3.17 *Artikkel 2.17 om bilaterale beskyttelsestiltak*

Artikkel 2.17 om bilaterale beskyttelsestiltak fastslår at en part kan iverksette bilaterale beskyttelsestiltak hvis partens industri blir eller kan bli sterkt skadelidende som et resultat av reduserte eller eliminerte tollsatser som følge av avtalen. Slike beskyttelsestiltak kan kun iverksettes på bakgrunn av en undersøkelse gjennomført i tråd med WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Beskyttelsestiltak kan bestå i å øke tollsatsen for det gjeldende produktet. En part som ønsker å iverksette bilaterale beskyttelsestiltak under denne artikkelen, må øyeblikkelig underrette de andre partene. Den parten som rammes av beskyttelsestiltaket skal kompenseres.

I utgangspunktet kan ikke bilaterale beskyttelsestiltak opprettholdes lenger enn to år. I unntakstilfeller kan tiltaket forlenges med ett år. Midlertidige beskyttelsestiltak kan iverksettes i kritiske situasjoner. Ethvert midlertidig beskyttelsestiltak skal avsluttes innen 200 dager.

4.3.18 *Artikkel 2.18 om statlige handelsforetak*

Artikkel 2.18 stadfester at artikkel XVII i GATT 1994 (statlige handelsforetak) og avtalen om for-

tolkning av artikkel XVII i GATT 1994, innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer.

4.3.19 *Artikkel 2.19 om generelle unntak*

Artikkel 2.19 fastslår at artikkel XX i GATT 1994 (generelle unntak) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer.

4.3.20 *Artikkel 2.20 om sikkerhetsunntak*

Artikkel 2.20 fastslår at artikkel XXI i GATT 1994 (nasjonal sikkerhet) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer.

4.3.21 *Artikkel 2.21 om betalingsbalansen*

Artikkel 2.21 fastslår at en part kan innføre handelsrestriktive tiltak i tråd med vilkårene i GATT 1994 og WTO-overenskomsten om betalingsbalansene i GATT 1994. Parten som dette gjelder, skal raskt informere de andre partene om dette.

4.3.22 *Artikkel 2.22 om underkomité for handel med varer*

Artikkel 2.22 fastslår at det opprettes en underkomité for handel med varer, med et mandat som følger av vedlegg VIII.

4.4 **Handel med tjenester**

4.4.1 *Artikkel 3.1 om virkeområde og dekningsomfang*

Artikkel 3.1 fastslår at kapitlet gjelder partenes tiltak som påvirker handel med tjenester. Artikkelen presiserer at dette gjelder tiltak fattet av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter, samt ikke-statlige organer i utøvelsen av myndighet delegert til dem av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter. Artikkelen fastslår videre at kapitlet ikke skaper forpliktelser for partene med hensyn til lufttransporttjenester utover hva som følger av avsnitt 3 i GATS-vedlegget om lufttransporttjenester, samt at definisjoner i avsnitt 6 i GATS-vedlegget innlemmes i og gjøres til en del avtalen.

Artikkelen slår videre fast kapitlet ikke dekker offentlige anskaffelser, som dekkes i avtalens kapittel 6.

4.4.2 *Artikkel 3.2 om innlemmelse av bestemmelser fra GATS*

Artikkel 3.2 spesifiserer hvordan visse begreper i GATS skal forstås hvor GATS-bestemmelser innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet.

4.4.3 *Artikkel 3.3 om definisjoner*

Artikkel 3.3. definerer en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

4.4.4 *Artikkel 3.4 om bestevilkårsbehandling*

Artikkel 3.4 forplikter partene, med unntak gitt i listen over unntak fra bestevilkårsbehandling (MFN) i vedlegg IX, til å gi hverandres tjenester og tjenestetilbydere minst like gode vilkår, med hensyn til alle tiltak som påvirker tilbudet av tjenester, som gis tilsvarende tjenester og tjenestetilbydere fra land som ikke er part i avtalen. Dette gjelder ikke vilkår gitt av en part på grunnlag av andre avtaler som er notifisert under GATS artikkel V (økonomisk integrasjon) eller artikkel V bis (arbeidsmarkedsintegrasjonsavtaler). Ved inngåelse av en ny slik avtale med en tredjepart, skal den part som har inngått slik ny avtale på oppfordring gi den andre part anledning til å forhandle om å inkorporere tilsvarende forpliktelser i frihandelsavtalen. Artikkelen fastslår videre at kapitlet ikke skal være til hinder for å gi fordeler til naboland for å fasilitere utveksling av tjenester i grenseområder, så lenge disse produseres og forbrukes lokalt.

4.4.5 *Artikkel 3.5 om markedsadgang*

Artikkel 3.5 fastslår at GATS artikkel XVI (markedsadgang) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet.

4.4.6 *Artikkel 3.6 om nasjonal behandling*

Artikkel 3.6 fastslår at GATS artikkel XVII (nasjonal behandling) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet.

4.4.7 *Artikkel 3.7 om tilleggsforpliktelser*

Artikkel 3.7 fastslår at GATS artikkel XVIII (tilleggsforpliktelser) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet.

4.4.8 *Artikkel 3.8 om innenlandsk regulering*

Artikkel 3.8 fastslår at myndighetstiltak som påvirker handel med tjenester skal forvaltes på en rimelig, objektiv og upartisk måte. Artikkelen fastsetter at kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisenskrav, skal være basert på objektive og transparente kriterier.

4.4.9 *Artikkel 3.9 om godkjenning*

Artikkel 3.9 forplikter parter som gjennom avtale eller på eget initiativ godkjenner utdanning, krav eller kvalifikasjoner til personer fra stater som ikke er part i avtalen, til å gi partene til frihandelsavtalen anledning til å forhandle tilsvarende ordninger. Enhver slik avtale eller godkjennelse skal være i samsvar med WTO-avtalen, derunder GATS artikkel VII avsnitt 3.

4.4.10 *Artikkel 3.10 om bevegelighet for fysiske personer*

Artikkel 3.10 gjelder tiltak for personer som er en av partenes tjenestetilbydere og personer som er ansatt hos en tjenestetilbyder for å kunne tilby tjenesten. Artikkelen slår fast at personer som er omfattet av spesifikke forpliktelser skal gis adgang til å tilby tjenester i henhold til disse forpliktelsene. Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke gjelder tiltak angående personers adgang til å søke arbeid eller statsborgerskap, bosetting eller oppholdstillatelse på permanent basis.

4.4.11 *Artikkel 3.11 om åpenhet*

Artikkel 3.11 fastslår at første og andre ledd av GATS artikkel III samt GATS artikkel III bis (åpenhet) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet. Dette innebærer at partene pålegges å publisere alle relevante tiltak som får generell anvendelse og som angår eller påvirker kapitlets virkemåte, inkludert folkerettslige avtaler som angår eller påvirker handel med tjenester.

4.4.12 *Artikkel 3.12 om monopoler og tjenesteytere med enerett*

Artikkel 3.12 fastslår at første, andre og femte ledd av artikkel VIII i GATS (monopoler og eksklusive tjenestetilbydere) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet.

4.4.13 *Artikkel 3.13 om forretningsmetoder*

Artikkel 3.13 fastslår at artikkel IX i GATS (forretningsskikk) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet.

4.4.14 *Artikkel 3.14 om betalinger og overføringer*

Artikkel 3.14 fastslår at med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel 3.15, skal en part ikke legge restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner med en annen part. Ingenting i dette kapitlet skal innvirke på partenes rettigheter og forpliktelser under avtalen som regulerer det Internasjonale pengefondet (IMF).

4.4.15 *Artikkel 3.15 om restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen*

Artikkel 3.15 fastslår at GATS artikkel XII (restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen) innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet. Øvrige parter skal notiseres ved enhver restriksjon innført i medhold av avtalen.

4.4.16 *Artikkel 3.16 om subsidier*

Artikkel 3.16 fastslår at dersom en av partene mener seg negativt påvirket av subsidier fastsatt av en annen part, kan den anmode om konsultasjoner. Partene skal vurdere bestemmelser som det oppnås enighet om under artikkel XV i GATS med tanke på å innta disse i avtalen.

4.4.17 *Artikkel 3.17 om unntak*

Artikkel 3.17 fastslår at GATS artikkel XIV og første ledd av GATS artikkel XIV bis (unntak) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen. Dette innebærer generelle unntak fra avtalens bestemmelser under henvisning til blant annet beskyttelse av offentlig moral og menneskers, dyrs og planters liv og helse samt sikkerhetstiltak.

4.4.18 *Artikkel 3.18 om bindingslister over spesifikke forpliktelser*

Artikkel 3.18 fastslår at hver parts spesifikke forpliktelser etter artikkel 3.5 (markedsadgang), 3.6 (nasjonal behandling) og 3.7 (tilleggsforpliktelser), fremgår av vedlegg IX (bindingsliste).

4.4.19 *Artikkel 3.19 om endring av bindingslister*

Artikkel 3.19 fastslår at partene etter en parts skriftlige forespørsel innen tre måneder skal holde konsultasjoner for vurdering av endringer eller tilbaketrekking av en spesifikk forpliktelse, med sikte på å oppnå et generelt nivå på forpliktelsene som er minst like godt som det var før konsultasjonene. Artikkelen fastslår videre at artikkel 10 (Den blandede komité) og 12.2 (endringer) får anvendelse på endring av bindingslister.

4.4.20 *Artikkel 3.20 om gjennomgang*

Artikkel 3.20 forplikter partene til jevnlig, og minst hver annet år, å gjennomgå sine bindingslister og lister over unntak fra bestevilkårsbehandling, med sikte på ytterligere liberalisering av handelen med tjenester mellom partene. Den første gjennomgangen skal finne sted senest innen tre år etter avtalens ikrafttredelse.

4.4.21 *Artikkel 3.21 om vedlegg*

Artikkel 3.21 fastslår at vedleggene IX (bindingslister), X (unntak fra bestevilkårsbehandling), XI (finansielle tjenester), XII (telekommunikasjonstjenester), XIII (personbevegelser) og XIV (maritime transporttjenester) utgjør en integrert del av dette kapitlet.

4.5 **Etableringer (investeringer)**

4.5.1 *Artikkel 4.1 om virkeområde og dekningsomfang*

Artikkel 4.1 fastslår at kapitlet gjelder all kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer, med unntak for tjenestesektorer definert i artikkel 3.1 i avtalen. Kapitlet skal være uten innvirkning for tolkning eller anvendelse av folkerettslige avtaler på investerings- og skatteområdet, som én eller flere EFTA-medlemsstater og Ecuador er part i.

Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke dekker offentlige anskaffelser, som reguleres av avtalens kapittel 6.

4.5.2 *Artikkel 4.2 om definisjoner*

Artikkel 4.2 definerer en rekke begreper som er sentrale i forståelsen av kapitlet.

4.5.3 *Artikkel 4.3 om nasjonal behandling*

Artikkel 4.3 forplikter partene til å gi nasjonal behandling til investorer fra den andre parten og deres investeringer, med unntak for forbehold beskrevet i vedlegg XV.

4.5.4 *Artikkel 4.4 om forbehold*

Artikkel 4.4 fastslår at nasjonal behandling etter artikkel 4.3 ikke skal gjelde for de områder som er unntatt i vedlegg XV. Bestemmelsen angir også prosedyrer for endringer i listen over forbehold.

4.5.5 *Artikkel 4.5 om nøkkelpersonell*

Artikkel 4.5 forplikter partene til å tillate personer fra den andre parten og nøkkelpersonell ansatt av en person fra den andre parten midlertidig tilgang til og opphold i sitt territorium, innenfor rammen av deres lover og forskrifter. Det samme gjelder for ektefelle og mindreårige barn av slike personer.

4.5.6 *Artikkel 4.6 om rett til regulering*

Artikkel 4.6 slår fast at investeringskapitlet ikke skal være til hinder for at partene kan opprettholde og innføre ny regulering, som er i overensstemmelse med kapitlet og som er i det offentliges interesse (som helse, miljø, sikkerhet). En part skal ikke senke, eller tilby seg å senke, standardene i slik regulering for å tiltrekke seg investeringer.

4.5.7 *Artikkel 4.7 om åpenhet*

Artikkel 4.7 fastslår at lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak som får generell anvendelse og gjeldende avtaler mellom partene som berører forhold under dette kapitlet, umiddelbart skal publiseres eller gjøres offentlig tilgjengelig.

4.5.8 *Artikkel 4.8 om betalinger og overføringer*

Artikkel 4.8 fastslår at en part ikke skal anvende restriksjoner på løpende transaksjoner og kapitalbevegelser relatert til kommersiell tilstedeværelse som reguleres av kapitlet. Unntakssituasjoner fra dette er beskrevet i artikkel 4.9. Rettigheter og forpliktelser under IMF-avtalen påvirkes ikke av dette kapitlet.

4.5.9 *Artikkel 4.9 om restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen*

Artikkel 4.9 forplikter partene til å etterstrebe å unngå innføring av restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen. Adgangen til likevel å anvende restriksjoner skal reguleres av GATS artikkel XII (om restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), første til tredje ledd, som innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet, med de nødvendige endringer. Partene skal umiddelbart varsle Den blandede komité dersom slike restriksjoner innføres eller opprettholdes.

4.5.10 *Artikkel 4.10 om generelle unntak*

Artikkel 4.10 fastslår at unntakene i artikkel XIV og deler av artikkel XX i GATS innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet, med de nødvendige endringer.

4.5.11 *Artikkel 4.11 om sikkerhetsunntak*

Artikkel 4.11 fastslår at unntakene i første ledd av artikkel XIV bis i GATS innlemmes i og gjøres til en del av kapitlet, med de nødvendige endringer.

4.5.12 *Artikkel 4.12 om gjennomgang*

Artikkel 4.12 fastslår at partene jevnlig skal gjennomgå kapitlet, innenfor rammen av Den blandede komité, med mål om å videreutvikle partenes forpliktelser.

4.6 **Immaterialrettslig beskyttelse**

4.6.1 *Artikkel 5 om immaterialrettslig vern*

Artikkel 5 forplikter partene til effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse og håndheving av immaterialrettigheter i samsvar med artikkelen selv, vedlegg XVI og de folkerettslige avtaler som det er vist til i vedlegget. Det er presisert at dette gjelder både nasjonal behandling og bestevilkårsbehandling, med slike unntak som TRIPS åpner for. Bestemmelsene i vedlegg XVI fastsetter det nærmere innholdet i beskyttelsen av de forskjellige kategoriene av immaterialrettigheter. Vedlegget inneholder bestemmelser om krav til publisering av patentsøknader, og hvilke rettigheter en søker har. Vedlegget inneholder videre en bestemmelse om beskyttelse av testdata, en bestemmelse om varemerker og en bestemmelse om biodiversitet og tradisjonell kunnskap.

Dersom en part inngår en avtale med en tredjepart som gir bedre vilkår på dette området, skal disse rettighetene også gis til partene i denne avtalen. Partene er enige om, på oppfordring fra en part i Den blandede komité, å vurdere muligheten for å videreutvikle partenes forpliktelser i dette kapitlet og vedlegg XVI.

4.7 Offentlige anskaffelser

4.7.1 *Artikkel 6.1 om virkeområde og dekningsomfang*

Artikkel 6.1 fastslår kapitlets virkeområde og dekningsomfang.

4.7.2 *Artikkel 6.2 om definisjoner*

Artikkel 6.2 definerer en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

4.7.3 *Artikkel 6.3 om sikkerhet og generelle unntak*

Artikkel 6.3 beskriver de generelle unntakene fra kapitlet, for eksempel tiltak som gjøres for å beskytte miljøet, og sikkerhetsunntak for tiltak som gjøres for å beskytte viktige sikkerhetsinteresser ved innkjøp av våpen, ammunisjon eller krigsmateriell, og ved innkjøp som regnes som uunnværlig for nasjonale sikkerhets- eller forsvarsformål.

4.7.4 *Artikkel 6.4 om nasjonal behandling og likebehandling*

Artikkel 6.4 forbyr diskriminerende tiltak mot varer eller tjenester fra en avtalepart, sammenlignet med lokale varer og tjenester. Det er heller ikke adgang til å diskriminere mellom lokale selskaper på grunnlag av andel utenlandsk eierskap eller lokale tilbyderes bruk av varer eller tjenester fra utlandet.

4.7.5 *Artikkel 6.5 om bruk av elektroniske midler*

Artikkel 6.5 fastslår at partene i størst mulig grad skal benytte seg av elektroniske kommunikasjonsmidler.

4.7.6 *Artikkel 6.6 om gjennomføring av anskaffelser*

Artikkel 6.6 omhandler gjennomføringen av dekkede anskaffelser. Artikkelen fastslår at dekkede

anskaffelser skal gjennomføres på en transparent og upartisk måte som er i samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet, og som unngår interessekonflikter og forebygger korrupsjon.

4.7.7 *Artikkel 6.7 om opprinnelsesregler*

Artikkel 6.7 omhandler opprinnelsesregler. Artikkelen fastslår at det ikke skal benyttes opprinnelsesregler som avviker fra de som benyttes i andre tilfeller ved normalt handelssamkvem.

4.7.8 *Artikkel 6.8 om gjenkjøpsavtaler*

Artikkel 6.8 omhandler gjenkjøpsavtaler. En part skal ikke be om, ta hensyn til, pålegge eller fremtvinge gjenkjøpsavtaler.

4.7.9 *Artikkel 6.9 om informasjon om anskaffelsesordningen*

Artikkel 6.9 fastslår at partene skal offentliggjøre tiltak som får generell anvendelse og gjelder dekkede anskaffelser, samt opplysninger om endring av slike tiltak.

4.7.10 *Artikkel 6.10 om kunngjøringer*

Artikkel 6.10 forplikter partene til å offentliggjøre en kunngjøring av konkurranser om offentlige anskaffelser i de opplistede mediene i tillegg 7 til vedlegg XVII, med unntak for de situasjoner som er beskrevet i artikkel 6.19. Artikkelen omtaler hva som skal være beskrevet i en kunngjøring, og på hvilken måte denne skal legges ut. Kunngjøringene skal inneholde informasjonen spesifisert i tillegg 10 til vedlegg XVII.

4.7.11 *Artikkel 6.11 om vilkår for deltakelse*

Artikkel 6.11 beskriver hvilke krav til deltakelse som kan stilles til leverandørene i en anbudskonkurranse. Artikkelen beskriver videre på hvilke grunnlag en leverandør kan avvises.

4.7.12 *Artikkel 6.12 om registreringsordninger og kvalifikasjonsprosedyrer*

Artikkel 6.12 beskriver registreringsystemer og kvalifikasjonsprosedyrer. Artikkelen fastslår blant annet at en part, herunder dens oppdragsgivere, kan håndheve en ordning for registrering av leverandører der det kreves at interesserte leverandører registrerer seg og fremlegger bestemte opplysninger.

4.7.13 *Artikkel 6.13 om informasjon om oppdragsgivers beslutninger*

Artikkel 6.13 fastslår at en oppdragsgiver raskt skal informere en leverandør som ber om å bli ført opp på en liste over godkjente leverandører om sin avgjørelse. Dersom en oppdragsgiver velger å ikke godkjenne en leverandør til å stå på en slik liste skal leverandøren få beskjed, og ved spørsmål skal det skriftlig opplyses om begrunnelsen for avgjørelsen.

4.7.14 *Artikkel 6.14 om faste lister*

Artikkel 6.14 beskriver krav ved bruk av lister over godkjente leverandører. En oppdragsgiver kan føre en fast liste over leverandører, forutsatt at en kunngjøring som inviterer interesserte leverandører til å søke om å bli oppført på listen offentliggjøres årlig i det riktige mediet i listen i tillegg 7 til vedlegg XVII. Kunngjøringen skal inneholde opplysningene spesifisert i tillegg 10 til vedlegg XVII.

4.7.15 *Artikkel 6.15 om grunnlaget for konkurransen*

Artikkel 6.15 beskriver krav til konkurransegrunnlaget. Artikkelen fastslår blant annet at offentlige oppdragsgivere skal gjøre tilgjengelig for leverandørene all informasjon som er nødvendig for at leverandørene skal kunne forberede og levere sine tilbud.

4.7.16 *Artikkel 6.16 om tekniske spesifikasjoner*

Artikkel 6.16 beskriver krav til tekniske spesifikasjoner. Artikkelen angir at en oppdragsgiver ikke skal utarbeide, fastsette eller anvende en teknisk spesifikasjon eller fastsette en prosedyre for samsvarsvurdering, som har som formål eller virkning unødig å hindre internasjonal handel.

4.7.17 *Artikkel 6.17 om endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner*

Artikkel 6.17 beskriver krav til endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner.

4.7.18 *Artikkel 6.18 om frister*

Artikkel 6.18 fastslår at partene skal operere med tidsfrister for mottak av forespørsel om å delta og mottak av tilbud i henhold til bestemmelsene beskrevet i tillegg 8 til vedlegg XVII. Artikkelen

fastslår videre at offentlige oppdragsgivere skal gi leverandørene tilstrekkelig tid til å forberede og levere forespørsler om deltakelse og tilbud. Tidsfristene skal være de samme for alle interesserte eller deltakende leverandører.

4.7.19 *Artikkel 6.19 om konkurranse uten forutgående kunngjøring*

Artikkel 6.19 beskriver vilkårene og prosedyrene for konkurranse uten forutgående kunngjøring. Denne anbudsprosedyren kan kun benyttes ved de opplistede forholdene. Det er en forutsetning at bestemmelsen ikke brukes til å unngå konkurranse mellom leverandører eller på annen måte forskjellsbehandle leverandører fra en annen part eller beskytte innenlandske leverandører.

4.7.20 *Artikkel 6.20 om elektroniske auksjoner*

Artikkel 6.20 beskriver krav til informasjonsutsendelse i forkant av at en elektronisk auksjon igangsettes.

4.7.21 *Artikkel 6.21 om forhandlinger*

Artikkel 6.21 åpner for at dekkede anskaffelser kan skje etter forhandlinger. Det skal ikke under forhandlingene diskrimineres mellom deltakende leverandører.

4.7.22 *Artikkel 6.22 om behandling av tilbud*

Artikkel 6.22 fastlegger regler for behandlingen av mottatte tilbud. En oppdragsgiver skal motta, åpne og behandle alle tilbud i henhold til prosedyrer som sikrer at anskaffelsesprosessen er rettferdig og upartisk, og at tilbudene behandles fortløpig.

4.7.23 *Artikkel 6.23 om tildeling av kontrakter*

Artikkel 6.23 fastlegger regler for tildelingen av kontrakt. Kontrakten skal tildeles til den leverandøren som, basert utelukkende på tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget, har inngitt det mest fordelaktige tilbudet, eller dersom pris er det eneste kriteriet, laveste pris.

4.7.24 *Artikkel 6.24 om åpenhet om opplysninger om anskaffelser*

Artikkel 6.24 fastslår at leverandører som deltar i anbudskonkurranser skal informeres om hvem

som skal tildeles kontrakt. De har også krav på en begrunnelse for hvorfor ikke deres tilbud ble valgt, dersom de ber om dette. Artikkelen sier videre at konkurranseresultatet skal kunngjøres, og det beskrives hvilke minimumsopplysninger som skal fremgå av kunngjøringen.

4.7.25 *Artikkel 6.25 om utlevering av opplysninger*

Artikkel 6.25 fastslår at en part på oppfordring raskt skal fremskaffe all nødvendig informasjon for å avgjøre om en anskaffelse ble utført rettfærdig, upartisk og i overensstemmelse med bestemmelsene i dette kapitlet. Konfidensiell informasjon kan ikke utleveres.

4.7.26 *Artikkel 6.26 om nasjonale prosedyrer for prøving av klager*

Artikkel 6.26 omhandler leverandørenes klagerettigheter ved brudd på bestemmelsene i dette kapitlet og prosedyrene for klager.

4.7.27 *Artikkel 6.27 om endringer av dekningsomfang*

Artikkel 6.27 fastslår at hvis en part gjør endringer i dekningsområdet under dette kapitlet eller mindre endringer i sine bindingslister i vedlegg XVII, skal de andre partene underrettes skriftlig om slike endringer, og det skal tilbys en akseptabel kompensasjonsjustering slik at nivået på dekningsområdet opprettholdes. Kompenserende justeringer er ikke nødvendig i alle tilfeller. Den annen part kan protestere skriftlig innen 45 dager.

4.7.28 *Artikkel 6.28 om videre forhandlinger*

Artikkel 6.28 forplikter en part som tilbyr en ikke-part en gunstigere avtale, til å gå inn i forhandlinger med de andre avtalepartene med sikte på å gi dem tilsvarende fordeler på gjensidig basis.

4.8 Konkurransen

4.8.1 *Artikkel 7.1 om alminnelige prinsipper*

Artikkel 7.1 understreker viktigheten av fri konkurranse for handel mellom partene.

4.8.2 *Artikkel 7.2 om konkurranseregler*

Artikkel 7.2 fastslår at konkurransebegrensende adferd er uforenlig med avtalens funksjon i den

utstrekning den kan påvirke handelen mellom avtalepartene. Konkurransbegrensende adferd defineres som (a) avtaler mellom foretak, alle beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og alle former for samordnet praksis mellom foretak som har som formål eller virkning å hindre, begrense eller redusere konkurransen og (b) som utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling som forhindrer eller begrenser konkurransen. Det understrekes at kapitlet ikke hindrer partene i å etablere offentlige foretak og foretak som av partene er gitt særlige eller eksklusive rettigheter og monopoler, men første ledd vil også gjelde for disse med mindre konkurranse hindrer utførelsen av de offentlige oppgavene de er tillagt. Artikkelen understreker at bestemmelsene i kapitlet ikke pålegger noen direkte forpliktelser for foretak.

4.8.3 *Artikkel 7.3 om samarbeid*

Artikkel 7.3 fastslår at partene skal samarbeide om å hindre konkurransebegrensende adferd i strid med denne avtalen, med mål om å eliminere de uheldige effektene dette har for handel. Ingen part pålegges å utlevere informasjon som er konfidensiell etter sin nasjonale lovgivning.

4.8.4 *Artikkel 7.4 om konsultasjoner*

Artikkel 7.4 understreker at en part kan be om konsultasjoner gjennom Den blandede komité for å ta opp saker som faller under dette kapitlet. Den blandede komité skal i løpet av 60 dager vurdere den mottatte informasjonen og legge til rette for en gjensidig akseptabel løsning av spørsmålet.

4.8.5 *Artikkel 7.5 om tvisteløsning*

Artikkel 7.5 slår fast at kapitlet ikke dekkes av avtalens tvisteløsningskapittel.

4.9 Handel og bærekraftig utvikling

4.9.1 *Artikkel 8.1 om kontekst og formål*

Artikkel 8.1 stadfester kapitlets kontekst og formål. Artikkelen viser til sentrale, internasjonale erklæringer med generelle prinsipper for miljø, sosiale rettigheter og arbeidstakerrettigheter. Den bekrefter videre sammenhengen mellom økonomisk utvikling, sosial utvikling og miljøvern. Artikkelen forplikter partene til å fremme internasjonal handel på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling. Videre stadfester artikkelen at partene vil fremme dialog og samarbeid om

handelsrelaterte arbeids- og miljøsaker som en del av en global tilnærming til handel og bærekraftig utvikling.

4.9.2 *Artikkel 8.2 om virkeområde*

Artikkel 8.2 fastslår at kapitlet gjelder for tiltak avtalepartene opprettholder eller innfører som berører handels- og investeringsaspekter av miljø- og arbeidslivsspørsmål.

4.9.3 *Artikkel 8.3 om rett til regulering og vernenivå*

Artikkel 8.3 viser til partenes rett til å fastsette sitt vernenivå for miljø og arbeidsliv. Videre bindes partene til å søke å sikre at deres lovgivning, politikk og praksis bidrar til og oppmuntrer til et høyt beskyttelsesnivå i overensstemmelse med standarder, prinsipper og avtaler referert til i artikkel 8.5 og 8.6, og til å etterstrebe et ytterligere forbedret beskyttelsesnivå for miljø og arbeidsstandarder. Partene anerkjenner også viktigheten av å legge blant annet vitenskapelig informasjon og relevante internasjonale standarder og retningslinjer til grunn for sitt arbeid med miljø og arbeidstakerrettigheter som innvirker på handel og investeringer.

4.9.4 *Artikkel 8.4 om opprettholdelse av beskyttelsesnivå ved anvendelse og håndheving av lover, forskrifter og standarder*

Artikkel 8.4 forplikter partene til å håndheve sine lover innen miljø og arbeidsliv og til ikke å redusere nivået på sin miljø- og arbeidstakerbeskyttelse, med det formål å oppmuntre til handel eller investeringer fra en annen part eller for å oppnå konkurransefortrinn for produsenter som opererer i partenes territorium; eller unnlate å anvende eller å gi unntak fra relevant lovgivning for å oppnå samme effekt.

4.9.5 *Artikkel 8.5 om internasjonale arbeidslivsstandarder og -avtaler*

Artikkel 8.5 stadfester at partene bekrefter sine forpliktelser til å effektivt fremme og etterleve multilaterale avtaler og konvensjoner om arbeidslivstandarder og arbeidstakerrettigheter som følger av ILO-medlemskap. Artikkelen stadfester at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter for arbeidsliv ikke skal brukes som legitime komparative fortrinn eller benyttes for proteksjonistiske formål.

4.9.6 *Artikkel 8.6 om multilaterale miljøavtaler og miljøprinsipper*

Artikkel 8.6 stadfester at partene anerkjenner viktigheten av internasjonalt miljøstyresett og multilaterale miljøavtaler og understreker behovet for å styrke at handel og miljøpolitikk skal være gjensidig støttende. Artikkelen fastslår videre at partene bekrefter sin forpliktelse til å effektivt gjennomføre og etterleve multilaterale miljøavtaler som de er part i, samt etterlevelse av prinsipper som det refereres til i erklæringene nevnt i artikkel 8.1.

4.9.7 *Artikkel 8.7 om fremme av bærekraftig handel og investeringer som er gunstige for en bærekraftig utvikling*

Artikkel 8.7 fastslår at partene skal etterstrebe å legge til rette for investeringer og fremme handel med varer og tjenester som bidrar til bærekraftig utvikling. Artikkelen fastslår videre at partene skal oppfordre bedrifter til å vise samfunnsansvar og samarbeide om miljøvennlige varer, tjenester og teknologi som bidrar til bærekraftig utvikling. Artikkelen fastslår at partene skal fremme bærekraftig forbruk og produksjon. Artikkelen fastslår videre partenes enighet om å utveksle synspunkter og vurdere samarbeid på området, herunder oppfordre til samarbeid mellom foretak.

4.9.8 *Artikkel 8.8 om handel og biologisk mangfold*

Artikkel 8.8 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og handelens betydning for å nå disse målene. Videre forplikter partene seg til å sikre at arter som er truet, eller som kan bli truet av utryddelse, listes i CITES-avtalen (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), å gjennomføre effektive tiltak for å bekjempe ulovlig handel med dyre- og planteliv og å hindre eller kontrollere introduksjon og spredning av skadelige fremmede arter i forbindelse med handel.

4.9.9 *Artikkel 8.9 om handel og bærekraftig fiskeriforvaltning*

Artikkel 8.9 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av å sikre vern og bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser og marine økosystemer og handelens betydning for å nå disse målene. Videre fastslår bestemmelsen at partene skal gjennomføre effektive tiltak for å bekjempe

ulovlig, uregulert og urapportert fiske (UUU-fiske), samarbeide i relevante fora for å bekjempe UUU-fiske og fortsette å delta i fiskerisubsidieforhandlingene i WTO for å ferdigstille forhandlingene om temaet.

4.9.10 Artikkel 8.10 om bærekraftig skogforvaltning og tilknyttet handel

Artikkel 8.10 anerkjenner viktigheten av effektiv lovgivning og styresett for å sikre bærekraftig forvaltning av skogressurser, og derigjennom redusere utslipp av klimagasser og tap av biologisk mangfold som stammer fra bl.a. avskoging, herunder som følge av arealbruksendringer. Videre fastslår partene at de forplikter seg til å fremme handel med varer som stammer fra skog som er forvaltet bærekraftig, fremme effektiv bruk av CITES-avtalen med hensyn til truede tømmerarter, fremme bruk av sertifiseringsordninger, bekjempe ulovlig tømmerhugst ved å forbedre rettshåndhevelse og styresett og å samarbeide om problemstillinger knyttet til bærekraftig skogforvaltning gjennom relevante og eksisterende avtaler og multilaterale fora hvor de deltar, særlig med tanke på reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse (inkludert gjennom REDD+).

4.9.11 Artikkel 8.11 om handel og klimaendringer

Artikkel 8.11 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av å oppnå målene til FNs klimakonvensjon og Parisavtalen. For å nå dette målet, forplikter partene seg til å bl.a. effektivt gjennomføre FNs klimakonvensjon og Parisavtalen.

4.9.12 Artikkel 8.12 om samarbeid i internasjonale fora

Artikkel 8.12 fastslår at partene skal etterstrebe å styrke samarbeid hva gjelder handel og bærekraftig utvikling i relevante internasjonale fora der de deltar.

4.9.13 Artikkel 8.13 om gjennomføring og konsultasjoner

Artikkel 8.13 fastslår at partene skal opprette kontaktpunkter og at partene gjennom disse kontaktpunktene kan be om ekspertkonsultasjoner og konsultasjoner i Den blandede komité om spørsmål knyttet til dette kapitlet. Artikkelen fastslår videre at kapitlet om tvisteløsning ikke gjøres gjeldende for dette kapitlet, men at partene ved enighet kan benytte seg av tvisteløsningskapitlets

bestemmelser om velvillig mellomkomst, forlik eller megling.

4.9.14 Artikkel 8.14 om gjennomgang

Artikkel 8.14 fastslår at partene gjennom Den blandede komité jevnlig skal gjennomgå fremdrift i oppnåelsen av målsettingene i kapitlet, og vurdere relevant internasjonal utvikling for å identifisere ytterligere områder der samarbeid kan fremme kapitlets målsettinger.

4.10 Samarbeid

4.10.1 Artikkel 9.1 om formål

Artikkel 9.1 erklærer partenes vilje til å utvikle handel, økonomisk samarbeid og teknologioverføring med sikte på å legge til rette for gjennomføringen av handelsavtalens overordnede formål, herunder å styrke handel og investeringer og bidra til bærekraftig utvikling.

4.10.2 Artikkel 9.2 om virkeområde og virkemidler

Artikkel 9.2 fastslår at bidrag fra EFTA-statene skal administreres av EFTA-sekretariatet. Partene skal samarbeide om en målsetting om å identifisere og benytte seg av de mest effektive metoder og midler for å gjennomføre kapitlet.

4.10.3 Artikkel 9.3 om samarbeidsområder

Artikkel 9.3 fastslår at samarbeid, assistanse og teknologioverføring kan dekke ethvert område som blir identifisert av partene, som kan bidra til å øke partenes kapasitet til å dra nytte av økt internasjonal handel.

4.10.4 Artikkel 9.4 om handelsfasilitering

Artikkel 9.4 fastslår hvordan partene kan samarbeide innenfor handelsfasilitering.

4.10.5 Artikkel 9.5 om tekniske regler

Artikkel 9.5 fastslår hvordan partene kan samarbeide innen tekniske regler.

4.10.6 Artikkel 9.6 om veterinære og plante-sanitære tiltak

Artikkel 9.6 omhandler hvordan partene kan samarbeide innen SPS-området.

4.10.7 *Artikkel 9.7 om konkurranse*

Artikkel 9.7 omhandler hvordan partene kan samarbeide innen konkurranse-området.

4.10.8 *Artikkel 9.8 om offentlige anskaffelser*

Artikkel 9.8 omhandler hvordan partene kan samarbeide innen offentlige anskaffelser.

4.10.9 *Artikkel 9.9 om kontaktpunkter*

Artikkel 9.9 fastslår at partene skal utveksle navn og adresser for kontaktpunktene for saker som angår kapitlet.

4.10.10 *Artikkel 9.10 om en underkomité for samarbeid*

Artikkel 9.10 erklærer at det opprettes en underkomité for samarbeid og at mandatet for denne finnes i vedlegg XVIII.

4.10.11 *Artikkel 9.11 om ikke-anvendelse av tvisteløsning*

Artikkel 9.11 fastslår at kapitlet om tvisteløsning ikke gjøres gjeldende for dette kapitlet.

4.11 **Institusjonelle bestemmelser**

4.11.1 *Artikkel 10 om Den blandede komité*

Artikkel 10 etablerer Den blandede komité, bestående av representanter fra alle partene. Den blandede komité har til oppgave å administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Beslutninger fattes ved konsensus. Komiteen bestemmer sine egne prosedyreregler og kan beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper den anser som nødvendige for å bistå med å gjennomføre de pålagte oppgaver. Komiteen skal møtes ved behov, men normalt hvert annet år. Komiteen kan også møtes ekstraordinært når en avtalepart ber om det.

4.12 **Tvisteløsning**

4.12.1 *Artikkel 11.1 om virkeområde og dekningsomfang*

Artikkel 11.1 fastslår at dette kapitlet skal gjelde for løsning av alle tvister mellom partene om tolkningen og anvendelsen av avtalen. Artikkelen fastslår videre at for tvister som oppstår både under

denne avtalen og WTO-regelverket, så kan klager velge hvilket forum tvisten skal løses i. Samme sak kan ikke bringes inn for tvisteløsning i begge fora.

4.12.2 *Artikkel 11.2 om velvillig mellomkomst, forlik eller megling*

Artikkel 11.2 fastslår at partene ved enighet kan søke å løse tvisten i minnelighet gjennom blant annet megling. Slike prosedyrer skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter under videre tvisteløsningsprosedyrer.

4.12.3 *Artikkel 11.3 om konsultasjoner*

Artikkel 11.3 etablerer prosedyrer for konsultasjoner mellom partene. Artikkelen fastslår at partene skal etterstrebe enighet om tolkningen og anvendelsen av frihandelsavtalen, samt at partene gjennom samarbeid og konsultasjoner skal gjøre alt de kan for å nå frem til en gjensidig tilfredsstillende løsning på spørsmål som oppstår. En part kan skriftlig anmode om konsultasjoner dersom den anser et tiltak for å være uforenlig med avtalen. De øvrige partene skal motta en skriftlig notifikasjon.

Konsultasjoner skal finne sted i Den blandede komité, med mindre partene blir enige om noe annet. Konsultasjoner skal begynne innen 30 dager fra konsultasjonsanmodningen blir mottatt, men for hastesaker settes en kortere frist på 15 dager. Dersom konsultasjoner ikke er avholdt innen disse tidsfristene eller dersom den part som mottok konsultasjonsanmodningen ikke har svart innen ti dager, kan den part som anmodet om konsultasjoner anmode om opprettelsen av et voldgiftspanel i henhold til art. 11.4. Partene i tvisten har plikt til å fremlegge tilstrekkelig informasjon for å få saken fullstendig belyst. Konsultasjonene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter i videre tvisteløsningsprosedyrer. De øvrige partene skal informeres om en eventuell gjensidig tilfredsstillende løsning.

4.12.4 *Artikkel 11.4 om opprettelse av voldgiftspanel*

Artikkel 11.4 fastslår at den klagende part kan be om at det opprettes et voldgiftspanel dersom tvisten ikke er løst gjennom konsultasjoner innen 60 dager, eller 30 dager for hastesaker. Anmodningen om voldgift skal være skriftlig, og identifisere tiltaket det gjelder samt gi en kort oversikt over det rettslige og faktiske grunnlaget for klagen. De

øvrige avtalepartene skal motta en kopi av anmodningen slik at de kan bestemme hvorvidt de ønsker å delta i voldgiftsprosessen.

Artikkelen fastsetter videre at oppnevning av voldgiftspanelet, som skal bestå av tre medlemmer, skal skje i tråd med Den faste voldgiftsdomstolen i Haags tilleggsregler for voldgiftsbehandling av tvister mellom to stater, med de nødvendige endringer. Videre fastslår artikkelen hva som skal skje dersom ikke alle tre medlemmene er oppnevnt. Den gir også en avtalepart som ikke er part i tvistesaken rett til å inngi skriftlige og muntlige innlegg til voldgiftspanelet, motta skriftlige innlegg fra partene og delta på høringer.

4.12.5 *Artikkel 11.5 om voldgiftspanelets forhandlinger*

Artikkel 11.5 fastslår prosedyrene for voldgiftspanelet. Med mindre partene i tvisteløsnings-saken blir enige om noe annet, eller annet er bestemt i avtalen, skal tvisteløsningspanelets prosedyrer reguleres av Den faste voldgiftsdomstolen i Haags tilleggsregler for voldgiftsbehandling av tvister mellom to stater, med de nødvendige endringer. Alle forhandlinger skal føres på engelsk. Høringene for voldgiftspanelet skal være åpne for allmennheten, med mindre partene blir enige om noe annet. Voldgiftspanelet skal fatte sine beslutninger ved flertallsvedtak.

4.12.6 *Artikkel 11.6 om voldgiftspanelets rapporter*

Artikkel 11.6 fastslår at voldgiftspanelet skal levere to rapporter, en innledende rapport som tvistepartene gis adgang til å kommentere og en endelig rapport, og angir tidsfrister for fremleggelsen av disse. Etter å ha blitt oversendt partene til tvisten skal den endelige rapporten offentliggjøres, med mindre partene blir enige om noe annet. Enhver kjennelse som panelet kommer frem til under dette kapitlet er endelig og bindende for partene.

4.12.7 *Artikkel 11.7 om utsettelse eller avslutning av voldgiftspanelets forhandlinger*

Artikkel 11.7 fastsetter regler for suspensjon og avslutning av en tvistesak for et voldgiftspanel.

4.12.8 *Artikkel 11.8 om gjennomføring av panelets sluttrapport*

Artikkel 11.8 beskriver kravene til gjennomføring av voldgiftspanelets avgjørelse. Artikkelen sier

videre at uenighet om gjennomføringen av voldgiftspanelets avgjørelse skal avgjøres av det samme voldgiftspanelet før kompensasjon kan etterspørres eller mottiltak igangsettes.

4.12.9 *Artikkel 11.9 om kompensasjon og oppheving av fordeler*

Artikkel 11.9 fastsetter regler for det tilfelle at den innklagede part ikke gjennomfører voldgiftspanelets avgjørelse, herunder konsultasjoner hvor partene kan bli enige om kompensasjon. Dersom det har blitt anmodet om slike konsultasjoner og slik enighet ikke oppnås, kan visse ensidige mottiltak iverksettes på nærmere vilkår. Voldgiftspanelet skal ved forespørsel avgjøre spørsmålet om mottiltakene er i tråd med avtalens bestemmelser for iverksettelse, samt spørsmålet om korrekt gjennomføring av avgjørelsen har funnet sted etter at mottiltak er iverksatt.

4.12.10 *Artikkel 11.10 om øvrige bestemmelser*

Artikkel 11.10 fastslår at voldgiftspanelet det refereres til i artikkel 11.8. og 11.9 skal bestå av de samme medlemmene som utstedte den endelige rapporten, der dette er mulig. Det fastsettes også ytterligere regler for hvordan panelet skal forholde seg til tidsfristene angitt i tvisteløsningskapitlet.

4.13 **Avsluttende bestemmelser**

4.13.1 *Artikkel 12.1 om vedlegg og tillegg*

Artikkel 12.1 fastslår at vedleggene til avtalen er en integrert del av avtalen.

4.13.2 *Artikkel 12.2 om endringer*

Artikkel 12.2 fastslår at partene kan fremme forslag om endringer av avtalen til Den blandede komité. Avtaleendringer skal være gjenstand for ratifikasjon, godtakelse eller godkjennelse hos partene. Endringen trer i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at Ecuador og minst én av EFTA-statene har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjennelsesinstrumenter. Den blandede komité er også gitt kompetanse til å vedta endringer av avtalens vedlegg direkte. Dersom en part i et slikt vedtak har tatt forbehold om gjennomføring av interne godkjenningsprosedyrer, trer endringen i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at den siste av partene har notifisert depositar om at disse er

gjennomført, med mindre noe annet følger av beslutningen.

4.13.3 Artikkel 12.3 om tiltredelse

Artikkel 12.3 åpner for at enhver stat som blir medlem av EFTA kan tiltre avtalen på vilkår besluttet mellom den tiltredende staten og partene i frihandelsavtalen.

4.13.4 Artikkel 12.4 om oppsigelse og opphør

Artikkel 12.4 gir partene anledning til å si opp avtalen med seks måneders varsel. Avtalen opphører dersom Ecuador eller alle EFTA-statene sier opp avtalen.

4.13.5 Artikkel 12.5 om ikrafttredelse

Artikkel 12.5 fastslår at avtalen skal ratifiseres, godtas eller godkjennes i overensstemmelse med partenes respektive rettslige krav. Avtalen trer i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at Ecuador og minst én EFTA-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter. For EFTA-stater som deponerer sine godkjenningssinstrumenter etter Ecuador og én EFTA-stat, trer avtalen i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at denne har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrument. Det gis adgang til midlertidig anvendelse av avtalen.

4.13.6 Artikkel 12.6 om depositar

Artikkel 12.6 fastslår at Norge skal være depositar for avtalen.

4.14 Tolkningsvedlegg

I forbindelse med avtalen har partene blitt enige om et tolkningsvedlegg som klargjør hvordan enkelte av avtalens bestemmelser skal forstås, herunder bestemmelsene om skatt, restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen (i tjenestekapitlet), overføringer og betalinger (i både tjeneste- og investeringskapitlet) og nasjonal behandling og ikke-diskriminering (i kapitlet om offentlige anskaffelser).

4.15 Vedleggene til frihandelsavtalen

Avtalen inneholder 18 vedlegg (vedlegg I – XVIII) som er en integrert del av frihandelsavtalen.

Vedlegg I inneholder opprinnelsesreglene.

Vedlegg II inneholder Ecuadors konsesjonsliste for varer med opprinnelse i EFTA-statene.

Vedlegg III inneholder Islands konsesjonsliste for varer med opprinnelse i Ecuador.

Vedlegg IV inneholder Norges konsesjonsliste for varer med opprinnelse i Ecuador.

Vedlegg V inneholder Sveits' konsesjonsliste for varer med opprinnelse i Ecuador.

Vedlegg VI omhandler Ecuadors unntak fra nasjonal behandling og kvantitative restriksjoner for brukte varer.

Vedlegg VII omhandler partenes forpliktelser når det gjelder handelsfasilitering.

Vedlegg VIII omhandler mandatet til underkomiteen for varer.

Vedlegg IX inneholder konsesjonslister for tjenester.

Vedlegg X inneholder unntak fra MFN-forpliktelser på tjenester.

Vedlegg XI inneholder bestemmelser om finansielle tjenester.

Vedlegg XII inneholder bestemmelser om telekommunikasjonstjenester.

Vedlegg XIII inneholder bestemmelser om personbevegelser.

Vedlegg XIV inneholder bestemmelser om maritime transporttjenester.

Vedlegg XV inneholder reservasjonsliste for investeringer.

Vedlegg XVI inneholder bestemmelser om immaterialrettigheter.

Vedlegg XVII inneholder bestemmelser om markedsadgang for offentlige anskaffelser.

Vedlegg XVIII inneholder mandatet for underkomiteen for samarbeid.

5 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 LS (2018–2019) Skatter, avgifter og toll 2019 gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette tollreduksjoner og andre tollmessige forhold som følger av frihandelsavtaler fremforhandlet med en annen stat for budsjettperioden 2019. Frihandelsavtalen med Ecuador vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. De nødvendige endringer vil også bli gjennomført i Finansdepartementets forskrift av 13. desember 2004 nr. 1702 om preferensielle opprinnelsesregler.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Avtalen mellom EFTA-statene og Ecuador vil legge til rette for økt handel mellom Norge og Ecuador, og dette vil gi samfunnsøkonomiske gevinster for begge land.

Det ventes at det årlige provenytapet som følge av tollkonesjonene i frihandelsavtalen med Ecuador er marginalt. En frihandelsavtale medfører heller ikke andre nevneverdige budsjettmessige konsekvenser for Norge.

Ut over vanlige oppgaver i forbindelse med toll- og opprinnelsesrelaterte oppgaver og forberedelser til og gjennomføring av møter i Den blandede komité og i underkomiteer, vil ikke avtalen ha administrative konsekvenser.

En frihandelsavtale med Ecuador vil få positive konsekvenser for norske eksportører idet den sørger for forbedret og mer forutsigbar markedsadgang for deres varer og tjenester. Det er ikke gitt vesentlige tollreduksjoner for sensitive norske jordbruksprodukter.

7 Konklusjon og tilrådning

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Ecuador vil bidra til økt handel og verdiskaping.

Da frihandelsavtalen med tilhørende vedlegg må anses å være av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grunnlovens § 26, annet ledd.

Nærings- og fiskeridepartementet tilrår at frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Ecuador ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

**til vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale
mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018**

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018.

Vedlegg 1

**Comprehensive economic
partnership agreement
between the efta states
and the Republic of
Ecuador**

PREAMBLE

Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation (EFTA States),

and
The Republic of Ecuador (Ecuador),

hereinafter each individually referred to as a “Party” or collectively as the “Parties”,

RECOGNISING the common wish to strengthen the links between the EFTA States and Ecuador by establishing close and lasting relations;

DESIRING to create favourable conditions for the development and diversification of trade between the Parties and for the promotion of commercial and economic cooperation in areas of common interest on the basis of equality, mutual benefit, non-discrimination and international law;

DETERMINED to promote and further strengthen the multilateral trading system, building on their respective rights and obligations under the Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization (WTO Agreement) and the other agreements negotiated thereunder, thereby contributing to the harmonious development and expansion of world trade;

REAFFIRMING their commitment to democracy, the rule of law, human rights and fundamental freedoms in accordance with their obligations under international law, including as set out in the United Nations (UN) Charter and the Universal Declaration of Human Rights;

AIMING to promote comprehensive economic development with the objective of reducing poverty, to create new employment opportunities, to

**Omfattende økonomisk
partnerskapsavtale
mellom EFTA-statene og
Republikken Ecuador**

FORTALE

Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (heretter kalt «EFTA-statene»)

og
Republikken Ecuador (heretter kalt «Ecuador»),

hver enkelt stat heretter kalt «part» eller samlet kalt «partene»,

SOM ERKJENNER at det er et felles ønske å styrke båndene mellom EFTA-statene og Ecuador ved å etablere nære og varige forbindelser,

SOM ØNSKER å skape gunstige vilkår for å utvikle og diversifisere handelen mellom partene og for å fremme handelsmessig og økonomisk samarbeid på områder av felles interesse på grunnlag av likhet, gjensidig nytte, likebehandling og folkerett,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å fremme og ytterligere styrke det multilaterale handelssystemet ved å bygge på sine respektive rettigheter og forpliktelser etter Marrakesh-avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTOavtalen») og de øvrige avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den, og der ved medvirke til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER sin oppslutning om demokratiet, rettsstaten, menneskerettighetene og de grunnleggende friheter i samsvar med sine forpliktelser etter folkeretten, slik de er nedfelt blant annet i De forente nasjoners (FN) pakt og Verdenserklæringen om menneskerettighetene,

SOM HAR SOM MÅL å fremme en helhetlig økonomisk utvikling med sikte på å redusere fattigdom, å skape nye arbeidsplasser, å heve leve-

improve living standards, and to ensure high levels of protection of health and safety and of the environment;

REAFFIRMING their commitment to pursue the objective of sustainable development and recognising the importance of coherent and mutually supportive trade, environmental and labour policies in this respect;

DETERMINED to implement this Agreement in line with the objectives to preserve and protect the environment through sound environmental management and to promote an optimal use of the world's resources in accordance with the objective of sustainable development;

RECALLING their rights and obligations under multilateral environmental agreements to which they are a party, and the respect for the fundamental principles and rights at work, including the principles set out in the relevant International Labour Organisation (ILO) Conventions to which they are a party;

RECOGNISING the importance of ensuring predictability for the trading communities of the Parties, while ensuring the protection of public interest;

AFFIRMING their commitment to prevent and combat corruption in international trade and investment and to promote the principles of transparency and good public governance;

ACKNOWLEDGING the importance of good corporate governance and corporate social responsibility for sustainable development, and affirming their aim to encourage enterprises to observe and adhere to internationally recognised guidelines and principles in this respect, such as the UN Global Compact;

CONVINCED that this Agreement will enhance the competitiveness of their firms in global markets and create conditions encouraging economic, trade and investment relations between the Parties;

HAVE AGREED, in pursuit of the above, to conclude the following Comprehensive Economic Partnership Agreement (Agreement):

Chapter 1

General provisions

Article 1.1

Objectives

1. The EFTA States and Ecuador hereby establish a free trade area in accordance with the provisions of this Agreement, which is based

standarden og å sikre et godt vern av helse, miljø og sikkerhet,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER at de forplikter seg til å søke å nå målet om en bærekraftig utvikling, og som i den forbindelse er oppmerksom på betydningen av en samstemt og gjensidig støttende handels-, miljø- og arbeidslivspolitik, og

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å gjennomføre denne avtale i tråd med målsettingen om å bevare og verne om miljøet gjennom god miljøstyring og å fremme en best mulig utnyttelse av verdens ressurser i samsvar med målsettingen om en bærekraftig utvikling,

SOM MINNER OM sine rettigheter og forpliktelser i henhold til multilaterale miljøavtaler de er part i, og om respekt for grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen, herunder prinsippene fastsatt i relevante konvensjoner fra Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) som de er part i,

SOM ERKJENNER at det er viktig å skape forutsigbarhet for partenes handelsinteresser og samtidig sikre offentlighetens interesser,

SOM BEKREFTER at de forplikter seg til å forebygge og bekjempe korrupsjon i internasjonal handel og internasjonale investeringer og å fremme prinsippene om åpenhet og god offentlig styring,

SOM ERKJENNER at god foretaksledelse og samfunnsansvar er viktig for en bærekraftig utvikling, og som bekrefter at de har som mål å stimulere foretak til i så måte å følge og etterleve internasjonalt anerkjente retningslinjer og prinsipper, som FN's «Global Compact»,

SOM ER OVERBEVIST OM at denne avtale vil styrke foretakenes konkurransevne i globale markeder og skape vilkår som stimulerer de økonomiske forbindelsene og handels- og investeringsforbindelsene mellom partene,

ER ENIGE OM, for å nå ovennevnte mål, å inngå følgende omfattende økonomiske partnerskapsavtale (heretter kalt «denne avtale»):

Kapittel 1

Alminnelige bestemmelser

Artikkel 1.1

Formål

1. EFTA-statene og Ecuador oppretter herved et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i denne avtale, basert på handelsforbin-

on trade relations between market economies and on the respect for democratic principles and human rights, with a view to spurring prosperity and sustainable development.

2. The objectives of this Agreement are:

- (a) to liberalise trade in goods, in conformity with Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (GATT 1994);
- (b) to liberalise trade in services, in conformity with Article V of the General Agreement on Trade in Services (GATS);
- (c) to mutually enhance investment opportunities;
- (d) to prevent, eliminate or reduce unnecessary technical barriers to trade and unnecessary sanitary and phytosanitary measures;
- (e) to promote competition in their economies, particularly as it relates to the economic relations between the Parties;
- (f) to achieve further liberalisation on a mutual basis of the government procurement markets of the Parties;
- (g) to ensure adequate and effective protection of intellectual property rights, in accordance with the principles and objectives of the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement);
- (h) to develop international trade in such a way as to contribute to the objective of sustainable development and to ensure that this objective is integrated and reflected in the Parties' trade relations;
- (i) to foster cooperation in order to contribute to the implementation of this Agreement, and to improve the benefits thereof; and to contribute to the harmonious development and expansion of world trade.

Article 1.2

Coverage and Application

1. This Agreement applies, except as otherwise specified in Annex I (Rules of Origin and Mutual Administrative Cooperation in Customs Matters), to:
 - (a) the land territory, internal waters and the territorial sea of a Party, and the air-space above the territory of a Party, in accordance with domestic and international law; and

delsler mellom markedsøkonomier og på respekt for demokratiske prinsipper og menneskerettigheter, med sikte på å fremme velstand og en bærekraftig utvikling.

2. Formålet med denne avtale er

- a) å liberalisere handelen med varer i samsvar med artikkel XXIV i generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (heretter kalt «GATT 1994»),
- b) å liberalisere handelen med tjenester i samsvar med artikkel V i generalavtalen om handel med tjenester (heretter kalt «GATS»),
- c) på gjensidig grunnlag å styrke investeringsmulighetene,
- d) å unngå, fjerne eller minske unødige tekniske handelshindringer og unødige veterinære og plantesanitære tiltak,
- e) å fremme konkurranse i partenes økonomier, særlig hva angår de økonomiske forbindelsene dem imellom,
- f) på gjensidig grunnlag å ytterligere liberalisere partenes markeder for offentlige anskaffelser,
- g) å sikre tilstrekkelig og effektivt vern av immaterialrettigheter, i samsvar med prinsippene og målsettingene i WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (heretter kalt «TRIPS-avtalen»),
- h) å sikre at internasjonal handel utvikles på en slik måte at den bidrar til målsettingen om en bærekraftig utvikling, og at denne målsettingen innarbeides og kommer til uttrykk i partenes handelsforbindelser,
- i) å fremme samarbeid for å bidra til gjennomføringen av denne avtale og å styrke fordelene ved avtalen, og å medvirke til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen.

Artikkel 1.2

Dekningsomfang og anvendelse

1. Med mindre noe annet er fastsatt i vedlegg I (Opprinnelsesregler og gjensidig administrativt samarbeid i tollsaker), får denne avtale anvendelse
 - a) på en parts landterritorium, indre farvann og sjøterritorium samt luftrummet over partens territorium, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten, og

- (b) the exclusive economic zone and the continental shelf of a Party, in accordance with domestic and international law.
2. This Agreement shall not apply to the Norwegian territory of Svalbard, with the exception of trade in goods.

Article 1.3

Trade and Economic Relations Governed by this Agreement

1. This Agreement applies to the trade and economic relations between, on the one side, the individual EFTA States and, on the other side, Ecuador, but not to the trade and economic relations between individual EFTA States, unless otherwise provided in this Agreement.
2. In accordance with the Customs Treaty of 29 March 1923 between Switzerland and Liechtenstein, Switzerland shall represent Liechtenstein in matters covered thereby.

Article 1.4

Relation to Other International Agreements

1. The Parties confirm their rights and obligations under the WTO Agreement and the other agreements negotiated thereunder to which they are a party, and any other international agreement to which they are a party.
2. If a Party considers that the maintenance or establishment of a customs union, free trade area, arrangement for frontier trade or another preferential agreement by another Party has the effect of altering the trade regime provided for by this Agreement, it may request consultations. The Party concluding such agreement shall afford adequate opportunity for consultations with the requesting Party.

Article 1.5

Fulfilment of Obligations

1. Each Party shall take any general or specific measures required to fulfil its obligations under this Agreement.
2. Each Party shall ensure the observance of all obligations and commitments under this Agreement by its respective central, regional and local governments and authorities, and by non-governmental bodies in the exercise of governmental powers delegated to them by central, regional and local governments or authorities.

- b) på en parts eksklusive økonomiske sone og kontinentalsokkel, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten.
2. Denne avtale får ikke anvendelse på det norske territoriet på Svalbard, med unntak av handel med varer.

Artikkel 1.3

Handel og økonomiske forbindelser regulert av denne avtale

1. Denne avtale får anvendelse på handelen og de økonomiske forbindelsene mellom den enkelte EFTA-stat på den ene siden og Ecuador på den andre siden, men ikke på handelen og de økonomiske forbindelsene mellom de enkelte EFTA-statene, med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale.
2. I samsvar med tolltraktaten av 29. mars 1923 mellom Sveits og Liechtenstein skal Sveits representere Liechtenstein i spørsmål som omfattes av den.

Artikkel 1.4

Forholdet til andre folkerettslige avtaler

1. Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser etter WTOavtalen og de øvrige avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den, og som de er part i, samt enhver annen folkerettslig avtale de er part i.
2. Dersom en part anser at en annen parts opprettholdelse eller opprettelse av tollunioner, frihandelsområder, ordninger for grensehandel eller andre preferanseavtaler endrer handelsregimet som er fastsatt ved denne avtale, kan den be om konsultasjoner. Parten som inngår en slik avtale, skal gi den anmodende part tilstrekkelig anledning til konsultasjon.

Artikkel 1.5

Oppfyllelse av forpliktelser

1. Hver part skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er nødvendige for å oppfylle sine forpliktelser etter denne avtale.
2. Hver part skal påse at alle forpliktelser etter denne avtale overholdes av dens respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter og myndigheter og av ikkestatlige organer når disse utøver offentlig myndighet delegert til dem av sentrale, regionale og lokale administrative enheter eller myndigheter.

*Article 1.6***Transparency**

1. The Parties shall publish, or otherwise make publicly available, their laws, regulations, judicial decisions, administrative rulings of general application as well as their respective international agreements, that may affect the operation of this Agreement.
2. The Parties shall promptly respond to specific questions and provide, upon request, information to each other on matters referred to in paragraph 1.
3. Nothing in this Agreement shall require any Party to disclose confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice the legitimate commercial interests of any economic operator.
4. In case of any inconsistency between this Article and provisions relating to transparency in other parts of this Agreement, the latter shall prevail to the extent of the inconsistency.

*Article 1.7***Taxation**

1. This Agreement shall not restrict a Party's fiscal sovereignty to adopt measures related to taxes.
2. Notwithstanding paragraph 1:
 - a) Article 2.8 (National Treatment on Internal Taxation and Regulations) and such other provisions of this Agreement, as are necessary to give effect to that Article to the same extent as Article III of the GATT 1994, apply to taxation measures;
 - b) Articles 3.4 (Most-Favoured-Nation Treatment) and 3.6 (National Treatment) to the extent relevant for taxation according to Article 3.17 (Exceptions) apply to taxation measures;
 - c) Article 4.3 (National Treatment) to the extent relevant for taxation according to Article 4.10 (General Exceptions) applies to taxation measures; and
 - d) Article 6.4 (National Treatment and Non-Discrimination) applies to taxation measures.
3. Nothing in this Agreement shall affect the rights and obligations of a Party under a tax

*Artikkel 1.6***Åpenhet**

1. Partene skal kunngjøre, eller gjøre offentlig tilgjengelig på annen måte, lover, forskrifter, rettsavgjørelser og forvaltningsvedtak som får generell anvendelse hos dem, samt sine respektive folkerettslige avtaler dersom de kan ha betydning for hvordan denne avtale virker.
2. Partene skal omgående besvare konkrete spørsmål og på anmodning gi hverandre opplysninger om saker nevnt i nr. 1.
3. Ingen bestemmelse i denne avtale skal tolkes slik at en part kan pålegges å gi videre fortrolige opplysninger dersom utlevering av opplysningene vil hindre rettshåndhevingen eller på annen måte være i strid med offentlighetens interesser eller være til skade for en markedsdeltakers legitime forretningsinteresser.
4. Dersom det er motstrid mellom bestemmelsene i denne artikkel og bestemmelser om åpenhet i andre deler av denne avtale, skal sistnevnte gå foran i den grad det foreligger motstrid.

*Artikkel 1.7***Beskatning**

1. Denne avtale skal ikke innskrenke en parts fiskale suverenitet til å innføre skattetiltak.
2. Uten hensyn til bestemmelsen i nr. 1
 - a) skal artikkel 2.8 (Nasjonal behandling ved intern beskatning og regulering) og slike andre bestemmelser i denne avtale som er nødvendige for at nevnte artikkel skal få virkning i samme utstrekning som artikkel III i GATT 1994, få anvendelse på skattetiltak,
 - b) skal artikkel 3.4 (Bestevilkårsbehandling) og 3.6 (Nasjonal behandling) få anvendelse på skattetiltak i den utstrekning de er relevante for beskatning i samsvar med artikkel 3.17 (Unntak),
 - c) skal artikkel 4.3 (Nasjonal behandling) få anvendelse på skattetiltak i den utstrekning den er relevant for beskatning i samsvar med artikkel 4.10 (Generelle unntak), og
 - d) skal artikkel 6.4 (Nasjonal behandling og likebehandling) få anvendelse på skattetiltak.
3. Ingen bestemmelse i denne avtale skal ha virkning for en parts rettigheter og forpliktelser

convention applicable between an EFTA State and Ecuador. In the event of an inconsistency between this Agreement and such tax convention, that convention shall prevail to the extent of the inconsistency. The competent authorities under that tax convention shall have the sole responsibility to determine whether an inconsistency exists between this Agreement and that tax convention. If a Party considers that a taxation measure pursuant to a tax convention adversely affects trade between the Parties, the Parties shall consult in the Joint Committee with a view to finding a mutually satisfactory solution, but shall not have recourse to dispute settlement.

4. For the purposes of this Article, taxation measures shall not include any import duties as defined in Article 2.2 (Import Duties) nor export duties as defined in Article 2.3 (Export Duties).

Chapter 2

Trade in GOODS

Article 2.1

Scope

This Chapter applies to trade in goods between the Parties.

Article 2.2

Import Duties

1. Unless otherwise provided for in this Agreement, each Party shall grant tariff concessions on goods originating in another Party in accordance with Annexes II to V (Schedules on Tariff Commitments on Goods).
2. Unless otherwise provided for in this Agreement, a Party shall not increase import duties, or introduce new import duties, on goods originating in another Party covered by Annexes II to V (Schedules on Tariff Commitments on Goods).
3. Paragraph 2 shall not preclude a Party from:
 - (a) raising an import duty to the level established in Annexes II to V (Schedules on Tariff Commitments on Goods) following a unilateral reduction; or
 - (b) maintaining or increasing an import duty as authorised by the Dispute Settlement Body of the WTO.
4. If a Party, after the entry into force of this Agreement, reduces its applied most favoured

etter noen skatteavtale som får anvendelse mellom en EFTAstat og Ecuador. Dersom det er motstrid mellom denne avtale og en slik skatteavtale, skal sistnevnte gå foran i den grad det foreligger motstrid. Vedkommende myndigheter i henhold til denne skatteavtalen skal ha det fulle og hele ansvar for å avklare om det foreligger motstrid mellom denne avtale og skatteavtalen. Dersom en part anser at et skattetiltak etter en skatteavtale er til skade for handelen mellom partene, skal partene samrå seg med hverandre i Den blandede komité med sikte på å finne en gjensidig tilfredsstillende løsning, men de kan ikke benytte tvisteløsning.

4. Med skattetiltak menes i denne artikkel verken importavgifter som definert i artikkel 2.2 (Importavgifter) eller eksportavgifter som definert i artikkel 2.3 (Eksportavgifter).

Kapittel 2

Handel med varer

Artikkel 2.1

Virkeområde

Dette kapittel får anvendelse på handel med varer mellom partene.

Artikkel 2.2

Importavgifter

1. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, skal hver part gi tollkonsesjoner for varer med opprinnelse i en annen part i samsvar med bestemmelsene i vedlegg II–V (Bindingslister over tollforpliktelser for varer).
2. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, skal en part ikke øke eksisterende eller innføre nye importavgifter på varer som hører under vedlegg II–V (Bindingslister over tollforpliktelser for varer) og har opprinnelse i en annen part.
3. Bestemmelsen i nr. 2 skal ikke være til hinder for at en part kan
 - a) bringe en importavgift opp til det nivået som er fastsatt i vedlegg II–V (Bindingslister over tollforpliktelser for varer) etter en ensidig nedsettelse av avgiften, eller
 - b) opprettholde eller sette opp en importavgift i samsvar med det WTOs tvisteløsningsorgan tillater.
4. Dersom en part etter at denne avtale er trådt i kraft, reduserer sin gjeldende bestevilkårssats

nation (MFN) import duty, that import duty shall apply to trade in goods originating in another Party if it is lower than the import duty calculated in accordance with Annexes II to V (Schedules on Tariff Commitments on Goods).

5. Consultations may be held in the Joint Committee to consider further improvements of the tariff concessions set out in the respective Annexes II to V (Schedules on Tariff Commitments on Goods), taking account of the pattern of trade between the Parties and the sensitivities of the goods.
6. For the purposes of this Agreement, “import duties” means any duties, taxes or charges applied in connection with the importation of goods, except those applied in conformity with:
 - (a) Article III of the GATT 1994;
 - (b) Articles 2.14 (Subsidies and Countervailing Measures), 2.15 (Anti-dumping), 2.16 (Global Safeguard Measures) or 2.17 (Bilateral Safeguard Measures);
 - (c) Article VIII of the GATT 1994.

Article 2.3

Export Duties

A Party shall not adopt or maintain any duties, taxes or charges other than internal charges applied in conformity with Article 2.8 (National Treatment on Internal Taxation and Regulations), in connection with the exportation of goods to another Party.

Article 2.4

Rules of Origin and Administrative Cooperation in Customs Matters

1. The rules of origin and administrative cooperation in customs matters are set out in Annex I (Rules of Origin and Mutual Administrative Cooperation in Customs Matters).
2. For the purposes of this Agreement, “originating product” is that which qualifies under the rules of origin set out in Annex I (Rules of Origin and Mutual Administrative Cooperation in Customs Matters).

(heretter kalt «MFN-satsen») på import, skal denne importsatsen gjelde for handel med varer med opprinnelse i en annen part dersom den er lavere enn importsatsen beregnet i samsvar med vedlegg II–V (Bindingslister over tollforpliktelser for varer).

5. Det kan avholdes konsultasjoner i Den blandede komité for å vurdere ytterligere forbedringer i tollkonsesjonene fastsatt i de respektive vedleggene II–V (Bindingslister over tollforpliktelser for varer), idet det tas hensyn til handelsmønsteret mellom partene og sensitiviteten ved slike varer.
6. I denne avtale menes med «importavgifter» enhver form for toll eller avgift som ilegges i forbindelse med import av varer, unntatt toll eller avgift som ilegges i samsvar med
 - a) artikkel III i GATT 1994,
 - b) artikkel 2.14 (Subsidier og utjevningsavgifter), 2.15 (Antidumping), 2.16 (Globale beskyttelsestiltak) eller 2.17 (Bilaterale beskyttelsestiltak),
 - c) artikkel VIII i GATT 1994.

Artikkel 2.3

Eksportavgifter

Ingen part kan vedta eller opprettholde toll eller andre avgifter utenom interne avgifter som ilegges i samsvar med artikkel 2.8 (Nasjonal behandling ved intern beskatning og regulering), i forbindelse med eksport av varer til en annen part.

Artikkel 2.4

Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid i tollsaker

1. Opprinnelsesregler og bestemmelser om administrativt samarbeid i tollsaker er fastsatt i vedlegg I (Opprinnelsesregler og gjensidig administrativt samarbeid i tollsaker).
2. I denne avtale skal «opprinnelsesvare» forstås som en vare som tilfredsstiller kravene fastsatt i opprinnelsesreglene i vedlegg I (Opprinnelsesregler og gjensidig administrativt samarbeid i tollsaker).

*Article 2.5***Customs Valuation¹**

Article VII of the GATT 1994 and Part I of the Agreement on Implementation of Article VII of the GATT 1994 apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.6***Quantitative Restrictions**

1. Article XI of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. A Party intending to apply a measure in accordance with paragraph 2 of Article XI of the GATT 1994, which may affect trade between the Parties, shall notify the Joint Committee.
3. A measure applied in accordance with this Article may be discussed in the Joint Committee with a view to mitigating the effects on trade between the Parties.
4. Paragraph 1 shall not apply to the measures set out in Annex VI (National Treatment and Quantitative Restrictions).

*Article 2.7***Fees and Formalities**

Without prejudice to Article 9 (Fees and Charges) of Annex VII (Trade Facilitation), Article VIII of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.8***National Treatment on Internal Taxation and Regulations**

1. Article III of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. Paragraph 1 shall not apply to the measures set out in Annex VI (National Treatment and Quantitative Restrictions).

*Article 2.9***Andean Price Band System**

Ecuador may maintain the Andean Price Band System established in 1994 by Decision 371 of the

¹ Switzerland applies customs duties based on weight and quantity rather than ad valorem duties.

*Artikkel 2.5***Fastsettelse av tollverdi¹**

Artikkel VII i GATT 1994 og del I i avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

*Artikkel 2.6***Kvantitative restriksjoner**

1. Artikkel XI i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.
2. En part som har til hensikt å anvende et tiltak i henhold til artikkel XI nr. 2 i GATT 1994, skal underrette Den blandede komité dersom tiltaket kan påvirke handelen mellom partene.
3. Et tiltak som anvendes i samsvar med denne artikkel, kan drøftes i Den blandede komité med sikte på å begrense konsekvensene for handelen mellom partene.
4. Nr. 1 får ikke anvendelse på tiltakene fastsatt i vedlegg VI (Nasjonal behandling og kvantitative restriksjoner).

*Artikkel 2.7***Gebyrer og formaliteter**

Artikkel VIII i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer og med forbehold for bestemmelsene i artikkel 9 (Gebyrer og avgifter) i vedlegg VII (Handelsfasilitering).

*Artikkel 2.8***Nasjonal behandling ved intern beskatning og regulering**

1. Artikkel III i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse på tiltakene fastsatt i vedlegg VI (Nasjonal behandling og kvantitative restriksjoner).

*Artikkel 2.9***Det andinske prissjiktssystemet**

Ecuador kan opprettholde det andinske prissjikt-systemet som ble etablert i 1994 ved beslutning

¹ Sveits anvender toll etter vekt og mengde i stedet for toll etter verdi (ad valorem-toll).

Andean Community and its modifications, or subsequent systems for agricultural goods covered by such Decision.

Article 2.10

Agricultural Export Subsidies

1. The Parties shall not apply export subsidies, as defined in the WTO Agreement on Agriculture, to trade in originating goods for which tariff concessions are granted in accordance with this Agreement.
2. If a Party adopts, maintains, introduces or reintroduces export subsidies on a product subject to a tariff concession in accordance with Article 2.2 (Import Duties), the other Parties may increase the duty rate on imports of that product to the applied MFN tariff duty rate. The Party increasing its duty rate shall notify the other Parties within 30 days from the date the duty is applied.

Article 2.11

Technical Regulations

1. With respect to technical regulations, standards and conformity assessments, the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade (TBT Agreement) applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. The Parties shall ensure that all adopted technical regulations are officially published.
3. Upon request of a Party, the Parties shall initiate negotiations with a view to extend to each other equivalent treatment related to technical regulations, standards and conformity assessments, mutually agreed between each Party and a non-party.²
4. Upon request of a Party, which considers that another Party has taken a measure relating to technical regulations, standards or conformity assessments procedures, which is likely to create, or has created, an obstacle to trade, consultations shall be held with the objective of finding a mutually acceptable solution. Such consultations shall take place within 30 days from the receipt of the request and may be conducted by any technical method agreed by

² In case the unilateral preferential treatment granted to a non-Party may create competitive disadvantages, the Parties shall immediately enter into consultations, with the aim to remove these competitive disadvantages related to technical regulations, standards and conformity assessments.

371 i Det andinske fellesskap, med senere endringer, eller senere ordninger for landbruksvarer som omfattes av beslutningen.

Artikkel 2.10

Eksportsubsidier på landbruksvarer

1. Partene skal ikke anvende eksportsubsidier, som definert i WTOavtalen om landbruk, i handelen med opprinnelsesvarer som er gjenstand for tollforbedring i samsvar med denne avtale.
2. Dersom en part vedtar, opprettholder, innfører eller gjeninnfører eksportsubsidier på en vare som er gjenstand for tollforbedring i samsvar med artikkel 2.2 (Importavgifter), kan de øvrige parter bringe tollsatsen på import av denne varen opp til gjeldende MFNsats. Parten som hever tollsatsen, skal underrette de øvrige parter innen 30 dager etter at tollsatsen er innført.

Artikkel 2.11

Tekniske regler

1. Når det gjelder tekniske regler, standarder og samsvarsvurderinger, får WTO-avtalen om tekniske handelshindringer (heretter kalt «TBT-avtalen») anvendelse og innlemmes her ved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.
2. Partene skal sørge for at alle vedtatte tekniske regler blir offisielt kunngjort.
3. På anmodning fra en part skal partene innlede forhandlinger med sikte på å gi hverandre likeverdig behandling med hensyn til tekniske regler, standarder og samsvarsvurderinger som hver av partene og en ikke-part er blitt enige om seg imellom.²
4. Dersom en part anser at en annen part har truffet tiltak med hensyn til tekniske regler, standarder eller prosedyrer for samsvarsvurdering som antas å kunne skape, eller som har skapt, en handelshindring, skal det på anmodning fra denne parten holdes konsultasjoner med sikte på å finne en løsning som begge parter kan godta. Konsultasjonene skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er motatt, og kan holdes ved bruk av enhver teknisk

² Dersom den ensidige særbehandlingen som gis en ikke-part, kan medføre konkurransemessige ulemper, skal partene umiddelbart innlede forhandlinger med sikte på å fjerne disse konkurranseulempene med hensyn til tekniske regler, standarder og samsvarsvurderinger.

the consulting Parties. The Joint Committee shall be informed thereof.

5. The Parties shall exchange names and addresses of contact points in order to facilitate communication and the exchange of information regarding technical regulations, standards and conformity assessments and the implementation of this Article.

Article 2.12

Sanitary and Phytosanitary Measures

1. Except as otherwise provided for in this Article, the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement) applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*. The Parties acknowledge and bear in mind the decisions and reference documents adopted by the WTO Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures.
2. The Parties shall jointly work towards the effective implementation of the SPS Agreement and this Article with the purpose of facilitating trade between them.
3. In accordance with the SPS Agreement, the application of sanitary and phytosanitary measures related to *inter alia* control, inspection, approval or certification shall be based on scientific justification.
4. To facilitate trade between them, the Parties shall, when agreed, develop bilateral arrangements or agreements, including between regulatory authorities in the field of sanitary and phytosanitary measures.
5. If the importing Party has decided to carry out a risk assessment process in accordance with its domestic laws and regulations, or has detained a consignment at the border due to a perceived serious non-compliance with the relevant import requirements, the importing Party shall notify, as soon as possible, the exporting Party that a risk assessment process has been initiated and provide all relevant information.
6. If a Party rejects a product at a port of entry due to a verified serious sanitary or phytosanitary issue, it shall inform the competent authority of the exporting Party as soon as possible about the reasons for the rejection. Upon request, the factual basis and scientific justification for the rejection shall be provided.

metode partene i konsultasjonene er enige om. Den blandede komité skal underrettes om konsultasjonene.

5. Partene skal utveksle navn på og adresse til kontaktpunkter med sikte på å legge til rette for kommunikasjon og utveksling av informasjon om tekniske regler, standarder og samsvarsvurderinger og om gjennomføringen av denne artikkel.

Artikkel 2.12

Veterinære og plantesanitære tiltak

1. Med mindre noe annet er fastsatt i denne artikkel, får WTO-avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak (heretter kalt «SPS-avtalen») anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer. Partene anerkjenner og tar hensyn til beslutningene og referansedokumentene vedtatt av WTO-komiteen for veterinære og plantesanitære tiltak.
2. Partene skal i fellesskap arbeide for en effektiv gjennomføring av SPS-avtalen og denne artikkel med sikte på å lette handelen dem imellom.
3. I samsvar med SPS-avtalen skal anvendelsen av veterinære og plantesanitære tiltak knyttet til blant annet kontroll, inspeksjon, godkjenning eller sertifisering være vitenskapelig begrunnet.
4. For å lette samhandelen mellom dem skal partene, når det er enighet om det, utarbeide bilaterale ordninger eller avtaler, blant annet mellom reguleringsmyndigheter på området veterinære og plantesanitære tiltak.
5. Dersom importparten har besluttet å gjennomføre en risikovurdering i samsvar med partens egne lover og forskrifter eller holder tilbake en vareforsendelse ved grensen på grunn av et antatt alvorlig brudd på relevante importkrav, skal importparten snarest mulig underrette eksportparten om at det er igangsatt en risikovurdering, og gi alle opplysninger som har betydning for saken.
6. Dersom en part avviser en vare i en anløpshavn etter at det er påvist et alvorlig veterinært eller plantesanitært problem, skal parten snarest mulig underrette vedkommende myndighet hos eksportparten om grunnen til at varen er blitt avvist. Det faktiske grunnlaget og den vitenskapelige begrunnelsen for avvistningen skal på anmodning oppgis.

7. If a Party detains a product at the border due to a perceived risk, it shall take a decision on clearance as soon as possible and shall make every effort to avoid deterioration of perishable goods. That Party shall promptly inform the importer about the factual justification for the detention.
 8. Goods subject to random and routine checks should not be detained at the border pending test results.
 9. Upon request of a Party, which considers that another Party has taken or is considering taking a sanitary or phytosanitary measure not in conformity with the SPS Agreement or this Article, which is likely to create, or has created, an obstacle to trade, consultations shall be held with the objective of finding a mutually acceptable solution. Such consultations shall take place within 30 days from the request and may be conducted by any technical method agreed by the consulting Parties. The Joint Committee shall be informed thereof.
 10. Upon request of a Party, the Parties shall initiate negotiations, without undue delay, to extend to each other equivalent³ treatment related to sanitary and phytosanitary measures mutually agreed between each Party and the European Union (EU).
 11. The Parties shall exchange names and addresses of contact points in order to facilitate communication and the exchange of information regarding sanitary and phytosanitary measures and the implementation of this article.
7. Dersom en part holder tilbake en vare ved grensen på grunn av en antatt risiko, skal parten snarest mulig treffe beslutning om klaring og gjøre sitt ytterste for å forhindre at lett bedervelige varer forringes. Parten skal omgående underrette importøren om den faktiske begrunnelsen for tilbakeholdelsen.
 8. Varer som er gjenstand for tilfeldig og rutinemessig kontroll, bør ikke holdes tilbake ved grensen i påvente av prøveresultatene.
 9. Dersom en part anser at en annen part har truffet eller vurderer å treffe veterinære eller plantesanitære tiltak som ikke er i samsvar med SPStavtalen eller denne artikkel, og som antas å kunne skape, eller som har skapt, en handelshindring, skal det på anmodning fra denne parten holdes konsultasjoner med sikte på å finne en løsning som begge parter kan godta. Konsultasjonene skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, og kan holdes ved bruk av enhver teknisk metode partene i konsultasjonene er enige om. Den blandede komité skal underrettes om konsultasjonene.
 10. På anmodning fra en part skal partene uten unødig opphold innlede forhandlinger med sikte på å gi hverandre likeverdig³ behandling med hensyn til veterinære og plantesanitære tiltak som hver av partene og Den europeiske union (EU) er blitt enige om seg imellom.
 11. Partene skal utveksle navn på og adresse til kontaktpunkter med sikte på å legge til rette for kommunikasjon og utveksling av informasjon om veterinære og plantesanitære tiltak og om gjennomføringen av denne artikkel.

*Article 2.13***Trade Facilitation**

The provisions regarding Trade Facilitation are set out in Annex VII (Trade Facilitation).

*Article 2.14***Subsidies and Countervailing Measures**

1. The rights and obligations of the Parties with respect to subsidies and countervailing measures shall be governed by Articles VI and XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.

³ For the purposes of this Article, “equivalent” shall not be understood as the term “equivalence” in the WTO SPS Agreement.

*Artikkel 2.13***Handelsfasilitering**

Bestemmelsene om handelsfasilitering er fastsatt i vedlegg VII (Handelsfasilitering).

*Artikkel 2.14***Subsidier og utjevningsavgifter**

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til subsidier og utjevningstiltak skal reguleres av artikkel VI og XVI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter.

³ «Likeverdig» skal i denne artikkel ikke forstås i samme betydning som begrepet «likeverdighet» i WTO/SPStavtalen.

2. Before a Party initiates an investigation to determine the existence, degree and effect of an alleged subsidy in another Party, 11 of the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, the Party considering initiating an investigation shall notify in writing the Party whose products are subject to an investigation and allow for a 30 day period for consultations with a view to finding a mutually acceptable solution. Consultations may take place in the Joint Committee, if the Parties agree.

Article 2.15

Anti-dumping

1. The rights and obligations of the Parties with respect to anti-dumping measures shall be governed by Article VI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (WTO Anti-dumping Agreement), subject to paragraphs 2 to 6.
2. When a Party receives a properly documented application and before initiating an investigation concerning imports of another Party, the Party shall immediately notify in writing the other Party whose goods are allegedly being dumped and allow for a 30 day period for consultations with a view to finding a mutually acceptable solution. Consultations may take place in the Joint Committee, if the Parties agree.
3. If an anti-dumping measure is applied by a Party, the measure shall be terminated no later than five years from its imposition.
4. A Party shall not initiate an anti-dumping investigation with regard to the same product from the same Party within one year from the termination of an anti-dumping measure or a determination, which resulted in the non-application or revocation of anti-dumping measures.
5. When anti-dumping margins are established, assessed or reviewed under Articles 2, 9.3, 9.5, and 11 of the WTO Anti-dumping Agreement regardless of the comparison bases under Article 2.4.2 of the WTO Anti-dumping Agreement, all individual margins, whether positive or negative, shall be counted toward the average.
6. The Parties shall exchange views about the application of this Article and its effects on trade between the Parties at the meetings of the Joint Committee.

2. Før en part igangsetter en undersøkelse for å fastslå eksistensen, omfanget og effekten av en angivelig subsidie i en annen part, 11 i WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter, skal den part som vurderer å igangsette undersøkelsen, skriftlig underrette den part hvis varer er gjenstand for undersøkelse, og gi en frist på 30 dager til konsultasjon for å finne en løsning som begge parter kan godta. Konsultasjonene kan finne sted i Den blandede komité dersom partene er enige om det.

Artikkel 2.15

Antidumping

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til antidumpingtiltak skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om gjennomføring av artikkel VI i generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (heretter kalt «WTO-avtalen om antidumping»), med de eventuelle begrensninger som følger av nr. 2–6.
2. Når en part mottar en behørig dokumentert henvendelse, og før det igangsettes en undersøkelse om en annen parts import, skal parten umiddelbart skriftlig underrette den annen part hvis varer angivelig blir dumpet, og gi en frist på 30 dager til konsultasjon for å finne en løsning som begge parter kan godta. Konsultasjonene kan finne sted i Den blandede komité dersom partene er enige om det.
3. Dersom en part anvender antidumpingtiltak, skal tiltaket avvikles senest fem år etter at det ble innført.
4. En part kan ikke igangsette en undersøkelse om antidumping med hensyn til den samme varen fra den samme parten før tidligst ett år etter at et antidumpingtiltak er avviklet, eller etter at det er truffet avgjørelse om at antidumpingtiltak ikke skal anvendes eller skal oppheves.
5. Når dumpingmarginer innføres, fastsettes eller gjennomgås i henhold til artikkel 2, 9.3, 9.5 og 11 i WTO-avtalen om antidumping uavhengig av sammenlikningsgrunnlaget etter artikkel 2.4.2 i samme avtale, skal alle individuelle marginer, det være seg positive eller negative, telles mot gjennomsnittet.
6. På møtene i Den blandede komité skal partene utveksle synspunkter på anvendelsen av denne artikkel og hvilke virkninger den har på handelen mellom dem.

*Article 2.16***Global Safeguard Measures**

The rights and obligations of the Parties with respect to global safeguards shall be governed by Article XIX of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Safeguards. In taking measures under these WTO provisions, a Party shall, consistent with its obligations under the WTO Agreements, endeavour to exclude imports of an originating product from one or several Parties if such imports do not in and of themselves cause or threaten to cause serious injury.

*Article 2.17***Bilateral Safeguard Measures**

1. Where, as a result of the reduction or elimination of a customs duty under this Agreement, any product originating in a Party is imported into the territory of another Party in such increased quantities, in absolute terms or relative to domestic production, and under such conditions as to cause or threaten to cause serious injury to the domestic industry of like or directly competitive products in the territory of the importing Party, the importing Party may take bilateral safeguard measures to the minimum extent necessary to remedy or prevent the injury, subject to paragraphs 2 to 10⁴.
2. Bilateral safeguard measures shall only be taken upon clear evidence that increased imports have caused or are threatening to cause serious injury pursuant to an investigation in accordance with the procedures laid down in the WTO Agreement on Safeguards.
3. The Party intending to take a bilateral safeguard measure pursuant to this Article shall immediately, and in any case before taking a measure, notify the other Parties. The notification shall contain all pertinent information, including evidence of serious injury or threat thereof caused by increased imports, a precise description of the product concerned, and the proposed measure, as well as the proposed date of introduction, expected duration and timetable for the progressive removal of the measure. A Party that may be affected by the

⁴ It is understood that a serious injury or a threat of serious injury to domestic producers shall also mean a serious injury or a threat of serious injury in an infant industry.

*Artikkel 2.16***Globale beskyttelsestiltak**

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til globale beskyttelsestiltak skal reguleres av artikkel XIX i GATT 1994 og av WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Når en part treffer tiltak etter disse WTObestemmelsene, skal den, i samsvar med sine forpliktelser etter WTO-avtalene, bestrebe seg på å unnta import av varer med opprinnelse i en eller flere parter dersom slik import i seg selv ikke volder eller truer med å volde alvorlig skade.

*Artikkel 2.17***Bilaterale beskyttelsestiltak**

1. Dersom en vare med opprinnelse i en part, som et resultat av at toll reduseres eller avvikles i henhold til denne avtale, importeres til en annen parts territorium i et slikt økt omfang, i absolutte tall eller i forhold til den innenlandske produksjonen, og under slike forhold at det volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandsk industri som produserer tilsvarende eller direkte konkurrerende varer på importpartens territorium, kan importparten, med de eventuelle begrensninger som følger av bestemmelsene i nr. 2–10⁴, innføre bilaterale beskyttelsestiltak i den grad det er absolutt nødvendig for å rette opp eller hindre skaden.
2. Bilaterale beskyttelsestiltak skal iverksettes bare dersom det foreligger klare bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade ifølge en undersøkelse gjennomført i samsvar med prosedyrene fastsatt i WTO-avtalen om beskyttelsestiltak.
3. En part som har til hensikt å iverksette et bilateralt beskyttelsestiltak etter denne artikkel, skal umiddelbart, og i alle tilfeller før tiltaket iverksettes, underrette de øvrige parter. Underretningen skal inneholde alle relevante opplysninger, herunder bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade, en nøyaktig beskrivelse av den aktuelle varen og det planlagte tiltaket samt planlagt dato for iverksettelse, forventet varighet og tidsplan for en gradvis avvikling av tiltaket. En part som kan bli berørt av det bilaterale

⁴ Det er underforstått at det med alvorlig skade eller trussel om alvorlig skade for innenlandske produsenter også menes alvorlig skade eller trussel om alvorlig skade for en nyetablert næring.

- bilateral safeguard measure shall be offered compensation in the form of substantially equivalent trade liberalisation in relation to the imports from such Party.
4. If the conditions set out in paragraph 1 are met, the importing Party may take measures consisting in:
 - (a) suspending the further reduction of any rate of customs duty provided for under this Agreement for the product; or
 - (b) increasing the rate of customs duty for the product to a level not to exceed the lesser of:
 - (i) the MFN rate of duty applied at the time the bilateral safeguard measure is taken; or
 - (ii) the MFN rate of duty applied on the day immediately preceding the date of the entry into force of this Agreement.
 5. Bilateral safeguard measures shall be taken for a period not exceeding two years. In very exceptional circumstances measures may be taken up to a total maximum period of three years. No bilateral safeguard measures shall be applied to the import of a product, which has previously been subject to such a measure, except for a single time, provided that the period of non-application is at least one year.
 6. The Parties shall, within 30 days from the receipt of the notification, examine the information provided under paragraph 3 in order to facilitate a mutually acceptable solution. In the absence of such solution, the importing Party may adopt a bilateral safeguard measure pursuant to paragraph 4 to remedy the problem, and, in the absence of mutually agreed compensation, the Party against whose product the bilateral safeguard measure is taken may take compensatory action. The bilateral safeguard measure and the compensatory action shall be immediately notified to the other Parties. In the selection of the bilateral safeguard measure and the compensatory action, priority must be given to the action or measure which least disturbs the functioning of this Agreement. The Party taking compensatory action shall apply the action only for the minimum period necessary to achieve the substantially equivalent trade effects and in any event, only while the bilateral safeguard measure pursuant to paragraph 4 is being applied.
- beskyttelsestiltaket, skal tilbys kompensasjon i form av en stort sett likeverdig handelsliberalisering i forbindelse med import fra denne parten.
4. Dersom vilkårene i nr. 1 er oppfylt, kan importparten treffe tiltak med sikte på
 - a) å utsette ytterligere nedsettelse av en vares tollsats etter denne avtale, eller
 - b) å bringe tollsatsen for varen opp til et nivå som ikke skal overstige det laveste av
 - i) gjeldende MFN-sats på det tidspunkt det bilaterale beskyttelsestiltaket iverksettes, eller
 - ii) gjeldende MFN-sats dagen umiddelbart før denne avtale trer i kraft.
 5. Bilaterale beskyttelsestiltak skal ikke ha mer enn to års varighet. Under helt spesielle omstendigheter kan det iverksettes tiltak for en samlet periode på høyst tre år. Det skal ikke anvendes bilaterale beskyttelsestiltak ved import av en vare som tidligere har vært gjenstand for et slikt tiltak, med unntak av én enkelt gang, forutsatt at beskyttelsestiltaket ikke har vært anvendt i løpet av det siste året.
 6. Partene skal senest 30 dager etter at de har mottatt underretning, undersøke de opplysninger som er gitt i henhold til nr. 3, med sikte på å legge til rette for en løsning begge parter kan godta. Dersom det ikke lykkes å finne en gjensidig akseptabel løsning, kan importparten innføre et bilateralt beskyttelsestiltak i henhold til nr. 4 for å løse problemet, og dersom det ikke oppnås enighet om kompensasjon, kan den part hvis vare er gjenstand for beskyttelsestiltaket, iverksette kompensasjonstiltak. De øvrige parter skal umiddelbart underrettes om det bilaterale beskyttelsestiltaket og kompensasjonstiltaket. Ved valg av bilateralt beskyttelsestiltak og kompensasjonstiltak skal det gis prioritet til tiltak som griper minst mulig forstyrrende inn i gjennomføringen av denne avtale. En part som iverksetter kompensasjonstiltak, skal anvende tiltaket bare så lenge det er absolutt nødvendig for å oppnå stort sett samme virkning på handelen, og under alle omstendigheter bare så lenge det bilaterale beskyttelsestiltaket etter nr. 4 anvendes.

7. The right of taking compensatory action shall not be exercised for the first two years that a bilateral safeguard measure is in effect.⁵
 8. Upon the termination of the bilateral safeguard measure, the rate of customs duty shall be the rate, which would have been in effect but for the measure.
 9. In critical circumstances, where delay would cause damage, which would be difficult to repair, a Party may take a provisional bilateral safeguard measure pursuant to a preliminary determination that there is clear evidence that increased imports constitute a substantial cause of serious injury, or threat thereof, to the domestic industry. The Party intending to take such a measure shall immediately notify the other Parties thereof. Within 30 days from the receipt of the notification, the pertinent procedures set out in paragraphs 2 to 6 shall be initiated.
 10. A provisional bilateral safeguard measure shall be terminated within 200 days at the latest. The period of application of such provisional bilateral safeguard measure shall be counted as part of the duration, and any extension thereof, of the bilateral safeguard measure, set out in paragraphs 4 and 5 respectively. Tariff increases shall be promptly refunded if the investigation described in paragraph 2 does not result in a finding that the conditions of paragraph 1 are met.
 11. Five years from the date of entry into force of this Agreement, the Parties shall review the possibility to take safeguard measures between them and may decide not to apply this Article any longer. If the Article continues to apply, biennial reviews shall take place thereafter in the Joint Committee.
 12. For the purposes of this Article, notifications shall be sent to:
 - (a) The EFTA Secretariat, for the EFTA States; and
 - (b) The Ministry of Foreign Trade, or its successor, for Ecuador.
7. Retten til å iverksette kompensasjonstiltak skal ikke anvendes de to første årene et bilateralt beskyttelsestiltak har virkning.⁵
 8. Når det bilaterale beskyttelsestiltaket er opphevet, skal tollsatsen være den samme som den ville ha vært om tiltaket ikke var blitt iverksatt.
 9. I kritiske situasjoner der forsinkelse vil medføre skade som det vil være vanskelig å rette opp, kan en part iverksette et midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak i henhold til en foreløpig påvisning av at det foreligger klare bevis for at økt import i vesentlig grad volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandsk industri. En part som har til hensikt å iverksette et slikt tiltak, skal umiddelbart underrette de øvrige parter om dette. Passende prosedyrer som angitt i nr. 2–6 skal være igangsatt innen 30 dager etter at underretningen er mottatt.
 10. Et midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak skal avvikles senest innen 200 dager. Den tiden et midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak anvendes, skal regnes som en del av det bilaterale beskyttelsestiltakets varighet i henhold til nr. 4 og 5 og enhver forlengelse av det. En økning av tollsatsene skal refunderes omgående dersom undersøkelsen omtalt i nr. 2 ikke konkluderer med at vilkårene i nr. 1 er oppfylt.
 11. Fem år etter at denne avtale er trådt i kraft, skal partene undersøke om det er behov for å opprettholde adgangen de har til å treffe beskyttelsestiltak seg imellom, og kan beslutte at de ikke lenger ønsker å anvende denne artikkel. Dersom artikkelen fortsatt skal anvendes, skal saken deretter gjennomgås på nytt hvert annet år i Den blandede komité.
 12. For denne artikkels formål skal underretninger sendes til
 - a) for EFTAstatene: EFTAsekretariatet, og
 - b) for Ecuador: Ecuadors departement for utenrikshandel eller departementets rettsetterfølger.

⁵ A Party which extends a bilateral safeguard measure beyond two years may request that no compensatory actions shall be taken if its industry is in the process of readjustment. Upon request of a Party, consultations shall be held within 30 days from the receipt of the request with a view to finding a mutually satisfactory solution.

⁵ En part som forlenger et bilateralt beskyttelsestiltak utover to år, kan be om at det ikke iverksettes kompensasjonstiltak dersom partens industri er i en omstillingsfase. Dersom en av partene ber om det, skal det holdes konsultasjoner senest 30 dager etter at anmodningen er mottatt, med sikte på å finne en gjensidig tilfredsstillende løsning.

*Article 2.18***State Trading Enterprises**

Article XVII of the GATT 1994 and the Understanding on the Interpretation of Article XVII of the GATT 1994 apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.19***General Exceptions**

Article XX of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.20***Security Exceptions**

Article XXI of the GATT 1994 applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.21***Balance-of-Payments**

1. A Party may, in accordance with the GATT 1994, in particular Articles XII, XV and XVIII section B, and the WTO Understanding on the Balance of Payments Provisions of the GATT 1994, adopt or maintain trade restrictive measures.
2. A Party adopting or maintaining measures according to this Article shall promptly notify the Joint Committee thereof.

*Article 2.22***Sub-Committee on Trade in Goods**

1. A Sub-Committee on Trade in Goods (Sub-Committee) is hereby established.
2. The mandate of the Sub-Committee is set out in Annex VIII (Mandate of the Sub-Committee on Trade in Goods).

*Chapter 3***Trade in services***Article 3.1***Scope and Coverage**

1. This Chapter applies to measures by Parties affecting trade in services and taken by cen-

*Artikkel 2.18***Statlige handelsforetak**

Artikkel XVII i GATT 1994 og avtalen om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

*Artikkel 2.19***Generelle unntak**

Artikkel XX i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

*Artikkel 2.20***Sikkerhetsunntak**

Artikkel XXI i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

*Artikkel 2.21***Betalingsbalansen**

1. En part kan, i samsvar med GATT 1994, særlig artikkel XII, XV og XVIII del B, og WTOavtalen om bestemmelsene om betalingsbalanse i GATT 1994, innføre nye eller opprettholde eksisterende handelsrestriksjoner.
2. En part som innfører nye eller opprettholder eksisterende tiltak i samsvar med denne artikkel, skal omgående underrette Den blandede komité om dette.

*Artikkel 2.22***Underkomité for handel med varer**

1. Det nedsettes herved en underkomité for handel med varer (heretter kalt «underkomiteen»).
2. Underkomiteens mandat er oppført i vedlegg VIII (Mandat for underkomiteen for handel med varer).

*Kapittel 3***Handel med tjenester***Artikkel 3.1***Virkeområde og dekningsomfang**

1. Dette kapittel får anvendelse på partenes tiltak som berører handel med tjenester, og som

tral, regional or local governments and authorities as well as by non-governmental bodies in the exercise of powers delegated by central, regional or local governments or authorities.

2. With respect to air transport services, this Chapter shall not apply to measures affecting air traffic rights or measures affecting services directly related to the exercise of air traffic rights, except as provided for in paragraph 3 of the GATS Annex on Air Transport Services. The definitions of paragraph 6 of the GATS Annex on Air Transport Services are hereby incorporated and made part of this Agreement.
3. Nothing in this Chapter shall be construed to impose any obligation with respect to government procurement, which is subject to Chapter 6 (Government Procurement).

Article 3.2

Incorporation of Provisions from the GATS

Where a provision of this Chapter provides that a provision of the GATS is incorporated into and made part of this Agreement, the meaning of the terms used in the GATS provision shall be understood as follows:

- (a) "Member" means Party;
- (b) "Schedule" means a Schedule referred to in Article 3.18 (Schedules of Specific Commitments) and contained in Annex IX (Schedules of Specific Commitments); and
- (c) "specific commitment" means a specific commitment in a Schedule referred to in Article 3.18 (Schedules of Specific Commitments).

Article 3.3

Definitions

1. For the purposes of this Chapter, the following definitions of Article I of the GATS are hereby incorporated into and made part of this Agreement:
 - (a) "trade in services";
 - (b) "services"; and
 - (c) "a service supplied in the exercise of governmental authority".

treffes av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter og myndigheter samt av ikke-statlige organer når disse utøver myndighet delegert til dem av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter.

2. Når det gjelder luftfartstjenester, får dette kapittel ikke anvendelse på tiltak som berører luftfartsrettigheter, eller tiltak som berører tjenester som er direkte forbundet med utøvelse av luftfartsrettigheter, med unntak for hva som er fastsatt i nr. 3 i GATSvedlegget om luftfartstjenester. Definisjonene i nr. 6 i GATS-vedlegget om luftfartstjenester innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.
3. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal tolkes slik at det pålegges noen forpliktelse med hensyn til offentlige anskaffelser, som omhandles i kapittel 6 (Offentlige anskaffelser).

Artikkel 3.2

Innlemmelse av bestemmelser fra GATS

Når en bestemmelse i dette kapittel fastslår at en bestemmelse i GATS innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, skal begrepene brukt i GATS forstås slik:

- a) med «medlem» menes part,
- b) med «bindingsliste» menes en bindingsliste omtalt i artikkel 3.18 (Bindingslister over spesifikke forpliktelser) og inntatt i vedlegg IX (Bindingslister over spesifikke forpliktelser), og
- c) med «spesifikk forpliktelse» menes en spesifikk forpliktelse i en bindingsliste omtalt i artikkel 3.18 (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).

Artikkel 3.3

Definisjoner

1. For dette kapitels formål innlemmes herved følgende definisjoner i artikkel I i GATS i denne avtale og gjøres til en del av den:
 - a) «handel med tjenester»,
 - b) «tjenester», og
 - c) «tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet».

2. For the purposes of this Chapter:
- (a) “service supplier” means any person that supplies, or seeks to supply, a service;⁶
 - (b) “natural person of another Party” means a natural person who, under the legislation of that other Party, is:
 - (i) a national of that other Party who resides in the territory of any Member of the WTO; or
 - (ii) a permanent resident of that other Party who resides in the territory of a Party, if that other Party accords substantially the same treatment to its permanent residents as to its nationals in respect of measures affecting trade in services. For the purpose of the supply of a service through presence of natural persons (Mode 4), this definition covers a permanent resident of that other Party who resides in the territory of a Party or in the territory of any Member of the WTO;
 - (c) “juridical person of another Party” means a juridical person which is either:
 - (i) constituted or otherwise organised under the law of that other Party, and is engaged in substantive business operations in the territory of:
 - (aa) a Party; or
 - (bb) any Member of the WTO and is owned or controlled by natural persons of that other Party or by juridical persons that meet all the conditions of subparagraph (i) (aa); or
 - (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence, owned or controlled by:
 - (aa) natural persons of that other Party; or
 - (bb) juridical persons of that other Party identified under subparagraph (c) (i).
3. For the purposes of this Chapter, the following definitions of Article XXVIII of the GATS are
2. I dette kapittel menes med
- a) «tjenesteyter»: enhver person som yter eller søker å yte en tjeneste,⁶
 - b) «fysisk person fra en annen part»: en fysisk person som i henhold til den annen parts lovgivning
 - i) er borger av denne parten, men oppholder seg på territoriet til en medlemsstat i WTO, eller
 - ii) har fast opphold i denne andre parten, men oppholder seg på territoriet til en part, dersom denne andre parten i alt vesentlig gir personer med fast opphold samme behandling som den gir sine egne borgere med hensyn til tiltak som berører handelen med tjenester. Dersom en tjeneste ytes gjennom fysiske personers tilstedeværelse (type 4), omfatter denne definisjonen en person som har fast opphold i denne andre parten, men som oppholder seg på territoriet til en part eller på territoriet til en medlemsstat i WTO,
 - c) «juridisk person fra en annen part»: en juridisk person som enten
 - i) er opprettet eller på annen måte organisert i henhold til denne andre partens lovgivning, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til
 - aa) en part eller
 - bb) en medlemsstat i WTO og er eid eller kontrollert av fysiske personer fra denne andre parten eller av juridiske personer som oppfyller alle vilkår etter punkt i) aa), eller
 - ii) når det gjelder yting av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse, er eid eller kontrollert av
 - aa) fysiske personer fra denne andre parten, eller
 - bb) juridiske personer fra denne parten som nevnt under bokstav c) i).
3. For dette kapittels formål innlemmes herved følgende definisjoner i artikkel XXVIII i GATS

⁶ Where the service is not supplied or sought to be supplied directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the service supplier (i.e. the juridical person) shall, nonetheless, through such commercial presence be accorded the treatment provided for service suppliers under this Chapter. Such treatment shall be extended to the commercial presence through which the service is supplied or sought to be supplied and need not be extended to any other parts of the service supplier located outside the territory where the service is supplied or sought to be supplied.

⁶ Når tjenesten ikke ytes eller søkes ytet direkte av en juridisk person, men gjennom andre former for kommersiell tilstedeværelse, for eksempel en filial eller et representasjonskontor, skal tjenesteyteren (dvs. den juridiske personen) gjennom denne kommersielle tilstedeværelsen like fullt gis den behandling som er fastsatt for tjenesteytere i dette kapittel. Behandlingen skal utstrekkes til den kommersielle tilstedeværelsen som tjenesten ytes eller søkes ytet gjennom, men behøver ikke å utstrekkes til andre deler av tjenesteyteren som befinner seg utenfor territoriet der tjenesten ytes eller søkes ytet.

hereby incorporated into and made part of this Agreement:

- (a) “measure”;
- (b) “supply of a service”;
- (c) “measures by Members affecting trade in services”;
- (d) “commercial presence”;
- (e) “sector” of a service;
- (f) “service of another Member”;
- (g) “monopoly supplier of a service”;
- (h) “service consumer”;
- (i) “person”;
- (j) “juridical person”;
- (k) “owned”, “controlled” and “affiliated”; and
- (l) “direct taxes”.

i denne avtale og gjøres til en del av den:

- a) «tiltak»,
- b) «ytelse av en tjeneste»,
- c) «tiltak medlemmene treffer som har innvirkning på handel med tjenester»,
- d) «kommersiell tilstedeværelse»,
- e) en tjenestes «sektor»,
- f) «annet medlems tjeneste»,
- g) «tjenesteyter med monopol»,
- h) «tjenesteforbruker»,
- i) «person»,
- j) «juridisk person»,
- k) «eid», «kontrollert» og «tilsluttet», og
- l) «direkte skatter».

Article 3.4

Most-Favoured-Nation Treatment

1. Without prejudice to measures taken in accordance with Article VII of the GATS, and except as provided for in its List of MFN Exemptions contained in Annex X (List of MFN Exemptions), each Party shall accord immediately and unconditionally, in respect of all measures affecting the supply of services, to services and service suppliers of another Party treatment no less favourable than the treatment it accords to like services and service suppliers of any non-party.
2. Treatment granted under other existing or future agreements concluded by a Party and notified under Article V or Article *Vbis* of the GATS shall not be subject to paragraph 1.
3. If a Party enters into an agreement with a non-Party which has been notified under Article V or Article *Vbis* of the GATS, it shall, upon request from another Party, afford adequate opportunity to the other Parties to negotiate, on a mutually advantageous basis, the benefits granted therein.
4. The provision of this Chapter shall not be construed so as to prevent any Party from conferring or according advantages to adjacent countries in order to facilitate exchanges limited to contiguous zones of services that are both locally produced and consumed.

Artikkel 3.4

Bestevilkårsbehandling

1. Med forbehold for tiltak truffet i samsvar med artikkel VII i GATS, og med unntak for hva som er fastsatt i dens liste over unntak fra bestevilkårs klausulen (MFN-unntak) i vedlegg X (Liste over unntak fra bestevilkårs klausulen (MFN-unntak)), skal hver part med hensyn til ethvert tiltak som berører yting av tjenester, uten opphold og uten vilkår gi en annen parts tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling den gir tilsvarende tjenester og tjenesteytere fra en ikke-part.
2. Behandling i henhold til andre eksisterende eller fremtidige avtaler som en part har inngått, og som det er gitt underretning om i henhold til artikkel V eller Va i GATS, skal ikke omfattes av bestemmelsen i nr. 1.
3. Dersom en part inngår en avtale med en ikke-part som det er gitt underretning om i henhold til artikkel V eller Va i GATS, skal vedkommende part på anmodning fra en annen part gi de øvrige parter tilstrekkelig anledning til på en gjensidig fordelaktig måte å forhandle seg fram til de samme fordeler som er gitt i nevnte avtale.
4. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke tolkes slik at de hindrer en part i å overdra eller gi fordeler til tilgrensende stater med sikte på å lette utveksling, begrenset til tilstøtende soner, av tjenester som både fremstilles og forbrukes lokalt.

*Article 3.5***Market Access**

Article XVI of the GATS applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

*Article 3.6***National Treatment**

Article XVII of the GATS applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

*Article 3.7***Additional Commitments**

Article XVIII of the GATS applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

*Article 3.8***Domestic Regulation**

1. Each Party shall ensure that all measures of general application affecting trade in services are administered in a reasonable, objective and impartial manner.
2. Each Party shall maintain or institute, as soon as practicable, judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures which provide, at the request of an affected service supplier of another Party, for the prompt review of, and where justified, appropriate remedies for, administrative decisions affecting trade in services. Where such procedures are not independent of the agency entrusted with the administrative decision concerned, the Party shall ensure that the procedures in fact provide for an objective and impartial review.
3. Where authorisation is required by a Party for the supply of a service, the competent authorities of that Party shall, within a reasonable period of time after the submission of an application is considered complete under that Party's domestic laws and regulations, inform the applicant of the decision concerning the application. At the request of the applicant, the competent authorities of that Party shall provide, without undue delay, information concerning the status of the application.
4. Each Party shall ensure that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing require-

*Artikkel 3.5***Markedsadgang**

Artikkel XVI i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

*Artikkel 3.6***Nasjonal behandling**

Artikkel XVII i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

*Artikkel 3.7***Tilleggsforpliktelser**

Artikkel XVIII i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

*Artikkel 3.8***Innenlandsk regulering**

1. Hver part skal påse at alle tiltak med generell anvendelse som berører handel med tjenester, håndheves på en rimelig, objektiv og upartisk måte.
2. Hver part skal opprettholde eller, så snart det er praktisk mulig, opprette domstoler, voldgiftsretter eller forvaltningsdomstoler eller ordninger der det, når en berørt tjenesteyter fra en annen part ber om det, omgående kan foretas en prøving av og, dersom det er berettiget, en omgjøring av forvaltningsvedtak som berører handel med tjenester. Når slike ordninger ikke fungerer uavhengig av det organ som har myndighet til å gjøre vedkommende forvaltningsvedtak, skal parten sørge for at ordningen i realiteten innebærer en objektiv og upartisk gjennomgang.
3. Dersom det kreves tillatelse fra en part for å yte en tjeneste, skal vedkommende myndighet hos denne parten innen en rimelig frist etter at det er innlevert en søknad som anses for å være fullstendig i henhold til partens egne lover og forskrifter, underrette søkeren om utfallet av søknaden. På anmodning fra søkeren skal vedkommende myndighet hos parten uten unødig opphold opplyse om søknadens stilling.
4. Hver part skal sørge for at tiltak som gjelder kvalifikasjonskrav og prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og prosedyrer

ments and procedures, in all services sectors, are based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service.

5. With a view to ensuring that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures do not constitute unnecessary barriers to trade in services, the Joint Committee shall take a decision aiming at incorporating into the Agreement any disciplines developed in the WTO in accordance with paragraph 4 of Article VI of the GATS. The Parties may also, jointly or bilaterally, decide to develop further disciplines.
6. (a) In sectors in which a Party has undertaken specific commitments, pending the entry into force of a decision incorporating WTO disciplines for these sectors pursuant to paragraph 5, and, if agreed between Parties, disciplines developed jointly or bilaterally under this Agreement pursuant to paragraph 5, the Party shall not apply qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures that nullify or impair such specific commitments in a manner which is:
 - (i) more burdensome than necessary to ensure the quality of the service; or
 - (ii) in the case of licensing procedures, in itself a restriction on the supply of the service.
- (b) In determining whether a Party is in conformity with the obligation under subparagraph (a), account shall be taken of international standards of relevant international organisations⁷ applied by that Party.
7. Each Party shall provide for adequate procedures to verify the competence of professionals of another Party.

Article 3.9

Recognition

1. For the purposes of the fulfilment of its relevant standards or criteria for the authorisation, licensing or certification of service suppliers, each Party shall give due consideration to any requests by another Party to recognise the education or experience obtained, require-

i alle tjenestesektorer, baseres på objektive og åpne kriterier, slik som kompetanse og kapasitet til å yte tjenesten.

5. For å sikre at tiltak som gjelder kvalifikasjonskrav og prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og prosedyrer, ikke innebærer unødige hindringer for handelen med tjenester, skal Den blandede komité treffe beslutning med sikte på å innlemme i denne avtale eventuelle retningslinjer som utarbeides innenfor WTO i samsvar med artikkel VI nr. 4 i GATS. Partene kan også, enten i fellesskap eller bilateralt, bli enige om å utarbeide flere retningslinjer.
6. a) I sektorer der en part har påtatt seg spesifikke forpliktelser, og inntil en beslutning i henhold til nr. 5 er trådt i kraft om å innlemme WTOs retningslinjer for disse sektorene og, dersom partene er enige om det, retningslinjer utarbeidet i fellesskap eller bilateralt innenfor rammen av denne avtale etter nr. 5, skal parten ikke gjøre gjeldende kvalifikasjonskrav og prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og prosedyrer som opphever eller svekker slike spesifikke forpliktelser på en måte som
 - i) er mer byrdefull enn nødvendig for å sikre tjenestens kvalitet, eller,
 - ii) når det dreier seg om lisensieringsprosedyrer, i seg selv innebærer en restriksjon på ytingen av tjenesten.
- b) For å kunne avgjøre om en part opptrer i samsvar med forpliktelsen i bokstav a), skal det tas hensyn til relevante internasjonale organisasjoners⁷ internasjonale standarder som anvendes av denne parten.
7. Hver part skal sørge for egnede prosedyrer for å kontrollere kompetansen til yrkesutøvere fra en annen part.

Artikkel 3.9

Godkjenning

1. For å kunne oppfylle sine relevante standarder eller kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere skal hver part behørig vurdere enhver anmodning fra en annen part om å godkjenne gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte

⁷ The term “relevant international organisations” refers to international bodies whose membership is open to the relevant bodies of at least all Parties.

⁷ Med «relevante internasjonale organisasjoner» menes internasjonale organer som er åpne for medlemskap fra de relevante organer hos i det minste samtlige parter.

ments met, or licences or certifications granted in that other Party. Such recognition may be based upon an agreement or arrangement with that other Party, or otherwise be accorded autonomously.

2. Where a Party recognises, by agreement or arrangement, the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of a non-party, that Party shall afford another Party adequate opportunity to negotiate its accession to such an agreement or arrangement, whether existing or future, or to negotiate a comparable agreement or arrangement with it. Where a Party accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for another Party to demonstrate that the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of that other Party should also be recognised.
3. Any such agreement or arrangement or autonomous recognition shall be in conformity with the relevant provisions of the WTO Agreement, in particular paragraph 3 of Article VII of the GATS.

Article 3.10

Movement of Natural Persons

1. This Article applies to measures affecting natural persons who are service suppliers of a Party, and natural persons of a Party who are employed by a service supplier of a Party, with respect to the supply of a service.
2. This Chapter shall not apply to measures affecting natural persons seeking access to the employment market of a Party, nor shall it apply to measures regarding nationality, residence or employment on a permanent basis.
3. Natural persons covered by a specific commitment shall be allowed to supply the service in accordance with the terms of that commitment.
4. This Chapter shall not prevent a Party from applying measures to regulate the entry of natural persons of another Party into, or their temporary stay in, its territory, including those measures necessary to protect the integrity of, and to ensure the orderly movement of natural persons across its borders, provided that such measures are not applied in such a manner as to nullify or impair the benefits accruing to any

krav eller lisenser eller attester som er gitt hos den andre parten. Slik godkjenning kan bygge på en avtale eller ordning med denne parten eller på annen måte gis på frittstående grunnlag.

2. Når en part, gjennom en avtale eller ordning, godkjenner gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller attester som er gitt på territoriet til en ikke-part, skal vedkommende part gi en annen part tilstrekkelig anledning til å forhandle om tiltredelse til en slik avtale eller ordning, enten den allerede er trådt i kraft eller skal tre i kraft på et senere tidspunkt, eller til å forhandle seg fram til en tilsvarende avtale eller ordning med vedkommende part. Når en part gir slik godkjenning på frittstående grunnlag, skal den gi en annen part tilstrekkelig anledning til å godtgjøre at også gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller attester som er gitt på territoriet til denne andre parten, bør godkjennes.
3. Enhver slik avtale eller ordning eller godkjenning på frittstående grunnlag skal være i samsvar med relevante bestemmelser i WTO-avtalen, særlig artikkel VII nr. 3 i GATS.

Artikkel 3.10

Bevegelse for fysiske personer

1. Denne artikkel får anvendelse på tiltak som berører fysiske personer som er tjenesteytere fra en part, og fysiske personer fra en part som er ansatt hos en parts tjenesteyter, i forbindelse med yting av en tjeneste.
2. Dette kapittel får ikke anvendelse på tiltak som berører fysiske personer som søker adgang til en parts arbeidsmarked, og heller ikke på tiltak som angår nasjonalitet, opphold eller arbeid på permanent basis.
3. Fysiske personer som omfattes av en spesifikk forpliktelse, skal ha adgang til å yte tjenesten i samsvar med vilkårene for denne forpliktelsen.
4. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke hindre en part i å anvende tiltak for å regulere innreise til eller midlertidig opphold på sitt territorium av fysiske personer fra en annen part, herunder tiltak som er nødvendige for å beskytte partens grenser og sikre en ordnet grensepassering for fysiske personer, forutsatt at slike tiltak ikke anvendes på en måte som tilsetter eller svekker fordelene som tilkom-

Party under the terms of a specific commitment.⁸

mer en part i henhold til vilkårene for en spesifikk forpliktelse.⁸

Article 3.11

Transparency

Paragraphs 1 and 2 of Article III and Article IIIbis of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Artikkel 3.11

Åpenhet

Artikkel III nr. 1 og 2 og artikkel IIIa i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

Article 3.12

Monopolies and Exclusive Service Suppliers

Paragraphs 1, 2 and 5 of Article VIII of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Artikkel 3.12

Monopoler og tjenesteytere med enerett

Artikkel VIII nr. 1, 2 og 5 i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

Article 3.13

Business Practices

Article IX of the GATS applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Artikkel 3.13

Forretningsmetoder

Artikkel IX i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

Article 3.14

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article 3.15 (Restriction to Safeguard the Balance of Payments), a Party shall not apply restrictions on international transfers and payments for current transactions with another Party.
2. Nothing in this Chapter shall affect the rights and obligations of the Parties under the Articles of the Agreement of the International Monetary Fund (IMF), including the use of exchange actions which are in conformity with the Articles of the Agreement of the IMF, provided that a Party shall not impose restrictions on capital transactions inconsistently with its specific commitments regarding such transactions, except under Article 3.15 (Restriction to Safeguard the Balance of Payments) or at the request of the IMF.

Artikkel 3.14

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel 3.15 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), skal en part ikke legge restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner med en annen part.
2. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal ha virkning for partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til artiklene i avtalen om Det internasjonale valutafond (IMF), herunder bruk av valutamessige tiltak som er i samsvar med IMF-avtalens artikler, forutsatt at en part ikke innfører restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med partens spesifikke forpliktelser med hensyn til slike transaksjoner, med unntak for artikkel 3.15 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen) eller med mindre IMF ber om det.

⁸ The sole fact of requiring a visa for natural persons shall not be regarded as nullifying or impairing benefits under a specific commitment.

⁸ Krav om visum for fysiske personer skal ikke i seg selv anses for å tilsidesette eller svekke fordeler i henhold til en spesifikk forpliktelse.

*Article 3.15***Restrictions to Safeguard the Balance of Payments**

1. Paragraphs 1 to 3 of Article XII of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement.
2. A Party adopting or maintaining such restrictions shall promptly notify the Joint Committee thereof.

*Article 3.16***Subsidies**

1. A Party which considers that it is adversely affected by a subsidy of another Party may request *ad hoc* consultations with that Party on such matters. The requested Party shall enter into such consultations.
2. The Parties shall review any disciplines agreed under Article XV of the GATS with a view to incorporating them into this Agreement.

*Article 3.17***Exceptions**

Article XIV and paragraph 1 of Article XIV*bis* of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement.

*Article 3.18***Schedules of Specific Commitments**

1. Each Party shall set out in a Schedule the specific commitments it undertakes under Articles 3.5 (Market Access), 3.6 (National Treatment) and 3.7 (Additional Commitments). With respect to sectors where such commitments are undertaken, each Schedule shall specify:
 - (a) terms, limitations and conditions on market access;
 - (b) conditions and qualifications on national treatment;
 - (c) undertakings relating to additional commitments referred to in Article 3.7 (Additional Commitments); and
 - (d) where appropriate, the time-frame for implementation of such commitments and the date of entry into force of such commitments.
2. Measures inconsistent with both Articles 3.5 (Market Access) and 3.6 (National Treatment) shall be subject to paragraph 2 of Article XX of the GATS.

*Artikkel 3.15***Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen**

1. Artikkel XII nr. 1–3 i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.
2. En part som innfører eller opprettholder slike restriksjoner, skal omgående underrette Den blandede komité om det.

*Artikkel 3.16***Subsidier**

1. Dersom en part anser at en annen parts subsidier er til skade for den selv, kan den be om konsultasjoner *ad hoc* med vedkommende part i slike saker. Den anmodede part skal innlede konsultasjonene.
2. Partene skal gjennomgå eventuelle ordninger som er avtalt i henhold til artikkel XV i GATS, med sikte på å innlemme dem i denne avtale.

*Artikkel 3.17***Unntak**

Artikkel XIV og artikkel XIVa nr. 1 i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den.

*Artikkel 3.18***Bindingslister over spesifikke forpliktelser**

1. Hver part skal i en bindingsliste føre opp de spesifikke forpliktelser den påtar seg i henhold til artikkel 3.5 (Markedsadgang), 3.6 (Nasjonal behandling) og 3.7 (Tilleggsforpliktelser). For sektorer der slike forpliktelser er inngått, skal hver bindingsliste nærmere angi følgende:
 - a) begrensninger på og vilkår for markedsadgang,
 - b) vilkår for og begrensninger på nasjonal behandling,
 - c) tilsagn i forbindelse med tilleggsforpliktelser nevnt i artikkel 3.7 (Tilleggsforpliktelser), og
 - d) der det er hensiktsmessig, tidsramme for gjennomføring av slike forpliktelser og datoen for deres ikrafttredelse.
2. For tiltak som er uforenlige med både artikkel 3.5 (Markedsadgang) og 3.6 (Nasjonal behandling), får bestemmelsen i artikkel XX nr. 2 i GATS anvendelse.

3. The Parties' Schedules of Specific Commitments are set out in Annex IX (Schedules of Specific Commitments).

Article 3.19

Modification of Schedules

The Parties shall, upon written request by a Party, hold consultations to consider any modification or withdrawal of a specific commitment in the requesting Party's Schedule of Specific Commitments. The consultations shall be held within three months from the receipt of the request. In the consultations, the Parties shall aim to ensure that a general level of mutually advantageous commitments no less favourable to trade than that provided for in the Schedule of Specific Commitments prior to such consultations is maintained. Modifications of Schedules are subject to the procedures set out in Articles 10 (Joint Committee) and 12.2 (Amendments).

Article 3.20

Review

With the objective of further liberalising trade in services between them, the Parties shall review at least every three years, or more frequently if so agreed, their Schedules of Specific Commitments and their Lists of MFN Exemptions, taking into account in particular any autonomous liberalisation and on-going work under the auspices of the WTO. The first such review shall take place no later than three years from the entry into force of this Agreement.

Article 3.21

Annexes

The following Annexes form an integral part of this Chapter:

- (a) Annex IX (Schedules of Specific Commitments);
- (b) Annex X (List of MFN Exemptions);
- (c) Annex XI (Financial Services);
- (d) Annex XII (Telecommunications Services);
- (e) Annex XIII (Movement of Natural Persons Supplying Services);
- (f) Annex XIV (Maritime Transport and Related Services).

3. Partenes bindingslister over spesifikke forpliktelser er oppført i vedlegg IX (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).

Artikkel 3.19

Endring av bindingslister

Partene skal etter skriftlig anmodning fra en part holde konsultasjoner for å vurdere om en spesifikke forpliktelse i den anmodende parts bindingsliste over spesifikke forpliktelser bør endres eller oppheves. Konsultasjonene skal finne sted innen tre måneder etter at anmodningen er mottatt. Under konsultasjonene skal partene søke å sikre at det opprettholdes et generelt nivå på gjensidig fordelaktige forpliktelser som ikke er mindre gunstig for handelen enn det som var fastsatt i bindingslisten over spesifikke forpliktelser før konsultasjonene ble innledet. Endringer i bindingslistene skal skje i henhold til prosedyrene fastsatt i artikkel 10 (Den blandede komité) og 12.2 (Endringer).

Artikkel 3.20

Gjennomgang

Partene skal, med sikte på en ytterligere liberalisering av handelen med tjenester dem imellom, gjennomgå sine respektive bindingslister over spesifikke forpliktelser og listene over unntak fra bestevilkårsklausulen (MFNunntak) minst hvert tredje år eller hyppigere dersom det er enighet om det, og skal da ta særlig hensyn til enhver liberalisering på frittstående grunnlag og pågående arbeid i regi av WTO. Den første gjennomgangen skal finne sted senest tre år etter at denne avtale er trådt i kraft.

Artikkel 3.21

Vedlegg

Følgende vedlegg utgjør en integrert del av dette kapittel:

- a) Vedlegg IX (Bindingslister over spesifikke forpliktelser)
- b) Vedlegg X (Lister over unntak fra bestevilkårsklausulen (MFNunntak))
- c) Vedlegg XI (Finansielle tjenester)
- d) Vedlegg XII (Telekommunikasjonstjenester)
- e) Vedlegg XIII (Bevegelse for fysiske personer som yter tjenester)
- f) Vedlegg XIV (Sjøtransport og tilknyttede tjenester)

*Chapter 4***Establishment***Article 4.1***Scope and Coverage**

1. This Chapter applies to commercial presence in all sectors, with the exception of services sectors as set out in Article 3.1 (Scope and Coverage).⁹
2. This Chapter shall be without prejudice to the interpretation or application of other international agreements relating to investment or taxation to which one or several EFTA States and Ecuador are parties.
3. Nothing in this Chapter shall be construed to impose any obligation with respect to government procurement, which is subject to Chapter 6 (Government Procurement).

*Article 4.2***Definitions**

For the purposes of this Chapter:

- (a) “juridical person” means any legal entity duly constituted or otherwise organised under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- (b) “juridical person of a Party” means a juridical person constituted or otherwise organised under the law of a Party and engaged in substantive business operations in that Party;
- (c) “natural person” means a person who has the nationality of a Party in accordance with its domestic laws and regulations, or is a permanent resident of a Party in accordance with its domestic laws and regulations, who resides in the territory of a Party, if that Party accords substantially the same treatment to its permanent residents as to its nationals in respect of measures affecting commercial presence;
- (d) “commercial presence” means any type of business establishment, including through:

⁹ It is understood that services specifically exempted from the scope of Chapter 3 (Trade in Services) do not fall within the scope of this Chapter.

*Kapittel 4***Etablering***Artikkel 4.1***Virkeområde og dekningsomfang**

1. Dette kapittel får anvendelse på kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer, med unntak av tjenestesektorer som fastsatt i artikkel 3.1 (Virkeområde og dekningsomfang).⁹
2. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke ha noen virkning for fortolkningen eller anvendelsen av andre folkerettslige avtaler om investeringsvirksomhet eller beskatning som en eller flere EFTA-stater og Ecuador er part i.
3. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal tolkes slik at det pålegges noen forpliktelse med hensyn til offentlige anskaffelser, som omhandles i kapittel 6 (Offentlige anskaffelser).

*Artikkel 4.2***Definisjoner**

I dette kapittel menes med

- a) «juridisk person»: ethvert rettssubjekt som er behørig opprettet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende lovgivning, uansett om det har et økonomisk formål eller ikke, og uansett om det er privat eller offentlig eid, herunder enhver form for selskap, forvaltningsselskap («trust»), kompaniskap, foretakssammenslutning («joint venture»), enkeltpersonforetak eller forening,
- b) «juridisk person fra en part»: en juridisk person som er opprettet eller på annen måte organisert i henhold til lovgivningen i en part, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet i denne parten,
- c) «fysisk person»: en person som er statsborger av en part i henhold til partens egne lover og forskrifter, eller som har fast opphold i en part i henhold til partens egne lover og forskrifter, men som oppholder seg på territoriet til en part, dersom denne parten i alt vesentlig gir personer med fast opphold samme behandling som den gir sine egne borgere med hensyn til tiltak som berører kommersiell tilstedeværelse,
- d) «kommersiell tilstedeværelse»: forretningsvirksomhet av enhver art, blant annet gjennom

⁹ Partene er innforstått med at tjenester som er spesifikt unntatt fra virkeområdet for kapittel 3 (Handel med tjenester), ikke kommer inn under dette kapittels virkeområde.

- (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person, or
- (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office,
within the territory of another Party for the purpose of performing an economic activity.

*Article 4.3***National Treatment**

Each Party shall, subject to Article 4.4 (Reservations) and the reservations set out in Annex XV (List of Reservations), accord to juridical and natural persons of another Party, and to the commercial presence of such persons, treatment no less favourable than that it accords, in like situations¹⁰, to its own juridical and natural persons, and to the commercial presence of such persons.¹¹

*Article 4.4***Reservations**

1. Article 4.3 (National Treatment) shall not apply to:
 - (a) any reservation in Annex XV (List of Reservations);
 - (b) an amendment to a reservation referred to in sub-paragraph (a) to the extent that the amendment does not decrease the conformity of the reservation with Article 4.3 (National Treatment);
 - (c) any new reservation adopted by a Party, and incorporated into Annex XV (List of Reservations) which does not affect the overall level of commitments of that Party under this Agreement;
to the extent that such reservations are inconsistent with Article 4.3 (National Treatment).
2. A Party may, at any time, either upon request of another Party or unilaterally, remove in whole or in part its reservations set out in Annex XV (List of Reservations) by written notification to the other Parties.

¹⁰ It is understood that subject to the reservations set out in Annex XV (List of Reservations), a Party shall not treat natural and juridical persons of another Party and their commercial presence less favourably on the basis of their nationality. Whether treatment is accorded in "like situations" depends on the totality of the circumstances.

¹¹ For greater certainty, nothing in this Article shall be construed to create obligations on market access other than national treatment.

- i) stiftelse, erverv eller videreføring av en juridisk person, eller
- ii) opprettelse eller videreføring av filial eller representasjonskontor,
på en annen parts territorium med det formål å drive økonomisk virksomhet.

*Artikkel 4.3***Nasjonal behandling**

Hver part skal, med forbehold for bestemmelsene i artikkel 4.4 (Forbehold) og forbehold oppført i vedlegg XV (Lister over forbehold), gi juridiske og fysiske personer fra en annen part og slike personers kommersielle tilstedeværelse en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som i tilsvarende situasjoner¹⁰ gis dens egne juridiske og fysiske personer og slike personers kommersielle tilstedeværelse.¹¹

*Artikkel 4.4***Forbehold**

1. Artikkel 4.3 (Nasjonal behandling) får ikke anvendelse på
 - a) forbehold oppført i vedlegg XV (Lister over forbehold),
 - b) en endring av et forbehold nevnt i bokstav a), i den grad endringen ikke svekker forbeholdets samsvar med artikkel 4.3 (Nasjonal behandling),
 - c) nye forbehold vedtatt av en part og innarbeidet i vedlegg XV (Lister over forbehold) som ikke påvirker det samlede nivået for partens forpliktelser etter denne avtale,

i den grad slike forbehold er uforenlige med artikkel 4.3 (Nasjonal behandling).
2. En part kan når som helst, enten på anmodning fra en annen part eller ensidig, helt eller delvis fjerne forbehold oppført i vedlegg XV (Lister over forbehold) ved å gi skriftlig underretning til de øvrige parter.

¹⁰ Det forutsettes at en part, med forbehold for forbehold oppført i vedlegg XV (Lister over forbehold), ikke skal behandle fysiske og juridiske personer fra en annen part og deres kommersielle tilstedeværelse mindre gunstig på grunnlag av deres nasjonalitet. Om behandling gis «i tilsvarende situasjoner», avhenger av omstendighetene samlet sett.

¹¹ Det presiseres at ikke noe i denne artikkel skal tolkes slik at den skaper andre forpliktelser med hensyn til markedsadgang enn nasjonal behandling.

3. A Party may, at any time, incorporate a new reservation into Annex XV (List of Reservations) in accordance with subparagraph 1 (c), by written notification to the other Parties. On receiving such written notification, another Party may request consultations regarding the reservation. On receiving the request for consultations, the Party incorporating the new reservation shall enter into consultations with the requesting Party.

Article 4.5

Key Personnel

1. Each Party shall, subject to its domestic laws and regulations, grant natural persons of another Party, and key personnel who are employed by natural or juridical persons of another Party, entry and temporary stay in its territory in order to engage in activities connected with commercial presence, including the provision of advice or key technical services.
2. Each Party shall, subject to its domestic laws and regulations, permit natural or juridical persons of another Party, and their commercial presence, to employ, in connection with commercial presence, any key personnel of the natural or juridical person's choice regardless of nationality and citizenship provided that such key personnel has been permitted to enter, stay and work in its territory and that the employment concerned conforms to the terms, conditions and time limits of the permission granted to such key personnel.
3. Each Party shall, subject to its domestic laws and regulations, grant entry and temporary stay and provide any necessary confirming documentation to the spouse and minor children of a natural person who has been granted temporary entry, stay and authorisation to work in accordance with paragraphs 1 and 2. The spouse and minor children shall be admitted for the period of the stay of that person.

Article 4.6

Right to Regulate

1. Subject to the provisions of this Chapter, a Party may, on a non-discriminatory basis,

3. En part kan når som helst innarbeide et nytt forbehold i vedlegg XV (Lister over forbehold) i samsvar med nr. 1 bokstav c) ved å gi skriftlig underretning til de øvrige parter. Når en slik underretning mottas, kan en annen part be om konsultasjon om forbeholdet. Når parten som har innarbeidet det nye forbeholdet, mottar en anmodning om konsultasjon, skal denne parten innlede konsultasjoner med den anmodende part.

Artikkel 4.5

Nøkkelpersonell

1. Hver part skal, med de eventuelle begrensninger som følger av partens egne lover og forskrifter, gi fysiske personer fra en annen part og nøkkelpersoner som er ansatt hos fysiske eller juridiske personer fra en annen part, innreise- og midlertidig oppholdstillatelse på sitt territorium for at de kan delta i virksomhet forbundet med kommersiell tilstedeværelse, herunder rådgivning og yting av viktige tekniske tjenester.
2. Hver part skal, med de eventuelle begrensninger som følger av partens egne lover og forskrifter, gi fysiske eller juridiske personer fra en annen part og deres kommersielle tilstedeværelse adgang til, i forbindelse med slik tilstedeværelse, å ansette nøkkelpersoner etter den fysiske eller juridiske personens eget valg uavhengig av nasjonalitet og statsborgerskap, forutsatt at disse nøkkelpersonene har fått tillatelse til å reise inn, oppholde seg og arbeide på partens territorium, og at den aktuelle ansettelsen er i samsvar med de vilkår, betingelser og tidsbegrensninger som gjelder for tillatelsen som er gitt nøkkelpersonene.
3. Hver part skal, med de eventuelle begrensninger som følger av partens egne lover og forskrifter, gi innreise- og midlertidig oppholdstillatelse til, og sørge for all nødvendig bekreftende dokumentasjon for, ektefelle til og mindreårige barn av en fysisk person som er innvilget midlertidig innreise, opphold og arbeidstillatelse i samsvar med nr. 1 og 2. Ektefelles og mindreårige barns tillatelse skal gis for samme oppholdsperiode som for vedkommende person.

Artikkel 4.6

Rett til regulering

1. En part kan, med de eventuelle begrensninger som følger av bestemmelsene i dette kapittel,

adopt, maintain or enforce any measure that is in the public interest, such as measures to meet health, safety or environmental concerns or reasonable measures for prudential purposes.

2. A Party should not waive or otherwise derogate from, or offer to waive or otherwise derogate from, such measures as an encouragement for the establishment, acquisition, expansion or retention in its territory of a commercial presence of persons of another Party or a non-party.

Article 4.7

Transparency

1. Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application made effective by a Party, and agreements in force between the Parties, which affect matters covered by this Chapter shall be published promptly, or otherwise made publicly available, in such a manner as to enable the Parties and their juridical and natural persons to become acquainted with them.
2. Nothing in this Article shall require a Party to disclose confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or would prejudice the legitimate commercial interests of any juridical or natural person.

Article 4.8

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article 4.9 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments), no Party shall apply restrictions on current payments and capital movements relating to commercial presence activities in non-services sectors.
2. Nothing in this Chapter shall affect the rights and obligations of the Parties under the Agreement of the IMF, including the use of exchange actions, which are in conformity with that Agreement, provided that a Party shall not impose restrictions on capital transactions inconsistent with its obligations under this Chapter.

på ikke-diskriminerende grunnlag vedta, opprettholde eller håndheve tiltak som er i offentlighetens interesse, for eksempel tiltak av betydning for helse, miljø eller sikkerhet eller rimelige tiltak av forsiktighetshensyn.

2. En part bør ikke gi avkall på eller på annen måte avvike fra, eller tilby å gi avkall på eller på annen måte avvike fra, slike tiltak for å stimulere til oppstart, erverv, utvidelse eller opprettholdelse av kommersiell tilstedeværelse av personer fra en annen part eller en ikkepart på sitt territorium.

Artikkel 4.7

Åpenhet

1. Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og forvaltningsvedtak som er gitt generell anvendelse, og som er i kraft hos en part, samt gjeldende avtaler mellom partene som omhandler saker som hører under dette kapittel, skal omgående kunngjøres eller på annen måte gjøres offentlig tilgjengelige slik at partene og deres juridiske og fysiske personer kan gjøre seg kjent med dem.
2. Ingen bestemmelse i denne artikkel skal tolkes slik at en part kan pålegges å gi videre fortlørlige opplysninger dersom utlevering av opplysningene vil hindre rettshåndhevingen eller på annen måte være i strid med offentlighetens interesser eller være til skade for juridiske eller fysiske personers legitime forretningsinteresser.

Artikkel 4.8

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel 4.9 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), skal en part ikke legge restriksjoner på løpende betalinger og kapitalbevegelser i forbindelse med virksomhet fra kommersiell tilstedeværelse i sektorer utenom tjenestesektorene.
2. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal ha virkning for partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til IMF-avtalen, herunder bruk av valutamessige tiltak som er i samsvar med nevnte avtale, forutsatt at en part ikke innfører restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dens forpliktelser etter dette kapittel.

*Article 4.9***Restrictions to Safeguard the Balance of Payments**

1. The Parties shall endeavour to avoid the imposition of restrictions to safeguard the balance of payments.
2. Paragraphs 1 to 3 of Article XII of the GATS apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
3. A Party adopting or maintaining such restrictions shall promptly notify the Joint Committee.

*Article 4.10***General Exceptions**

Article XIV of the GATS and the chapeau and subparagraph (g) of Article XX of the GATT 1994 apply and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 4.11***Security Exceptions**

Paragraph 1 of Article XIV**bis** of the GATS applies and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 4.12***Review**

This Chapter shall be subject to periodic review by the Joint Committee with a view to further developing the Parties' commitments.

*Chapter 5***Protection of intellectual property***Article 5***Protection of Intellectual Property¹²**

1. The Parties shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, including counterfeiting and piracy, in accordance with the provisions of this Chapter and Annex XVI

*Artikkel 4.9***Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen**

1. Partene skal bestrebe seg på å unngå å iverksette restriksjoner av hensyn til betalingsbalansen.
2. Artikkel XII nr. 1–3 i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.
3. En part som innfører eller opprettholder slike restriksjoner, skal omgående underrette Den blandede komité.

*Artikkel 4.10***Generelle unntak**

Artikkel XIV i GATS og innledningen og bokstav g) i artikkel XX i GATT 1994 får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

*Artikkel 4.11***Sikkerhetsunntak**

Artikkel XIVa nr. 1 i GATS får anvendelse og innlemmes herved i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

*Artikkel 4.12***Gjennomgang**

Bestemmelsene i dette kapittel skal gjennomgås jevnlig av Den blandede komité med sikte på å videreutvikle partenes forpliktelser.

*Kapittel 5***Immaterialrettslig vern***Artikkel 5***Immaterialrettslig vern¹²**

1. Partene skal gi og sikre et tilstrekkelig, effektivt og ikke-diskriminerende vern av immaterialrettigheter, og fastsette tiltak for å sikre disse rettighetene mot inngrep, herunder etterligning og piratkopiering, i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel, vedlegg XVI

¹² The Parties acknowledge their right to make use of exceptions, flexibilities and limitations that they have agreed to in multilateral agreements, provided that the measures taken are consistent with this Agreement.

¹² Partene er klar over sin rett til å benytte seg av unntakene, fleksibiliteten og begrensningene de har samtykket i i multilaterale avtaler, forutsatt at iverksatte tiltak er i samsvar med bestemmelsene i denne avtale.

- (Protection of Intellectual Property), and the international agreements referred to therein.
2. The Parties shall accord to each other's nationals treatment no less favourable than that they accord to their own nationals. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of Articles 3 and 5 of the TRIPS Agreement.
 3. The Parties shall grant to each other's nationals treatment no less favourable than that accorded to nationals of a non-party. If a Party concludes a trade agreement containing provisions on the protection of intellectual property rights with a non-party, notified under Article XXIV of the GATT 1994, it shall notify the other Parties without delay and accord to them treatment no less favourable than that provided under such agreement. The Party concluding such an agreement shall, upon request by another Party, negotiate the incorporation of provisions of the agreement granting a treatment no less favourable than that provided under that agreement into this Agreement. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of the TRIPS Agreement, in particular Articles 4 and 5.
 4. Upon request of a Party, the Joint Committee shall review the provisions on the protection of intellectual property rights contained in this Chapter and in Annex XVI (Protection of Intellectual Property), with a view to further improving the levels of protection and to avoiding or remedying trade distortions caused by actual levels of protection of intellectual property rights.
- (Immaterialrettslig vern) og de internasjonale avtalene det vises til der.
2. Partene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir sine egne borgere. Unntak fra denne forpliktelsen skal være i samsvar med de materielle bestemmelsene i artikkel 3 og 5 i TRIPS-avtalen.
 3. Partene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir borgere fra en ikkepart. Dersom en part og en ikkepart inngår en handelsavtale som inneholder bestemmelser om vern av immaterialrettigheter, og som det er gitt melding om i henhold til artikkel XXIV i GATT 1994, skal førstnevnte part omgående underrette de øvrige parter og gi dem en behandling som ikke er mindre gunstig enn det som er fastsatt i den aktuelle handelsavtalen. Parten som inngår en slik avtale, skal på anmodning fra en annen part forhandle om å innarbeide i denne avtale bestemmelser som sikrer en behandling som ikke er mindre gunstig enn det som er fastsatt i nevnte handelsavtale. Unntak fra denne forpliktelsen skal være i samsvar med de materielle bestemmelsene i TRIPS-avtalen, særlig artikkel 4 og 5.
 4. Den blendede komité skal på anmodning fra en part gjennomgå bestemmelsene om vern av immaterialrettigheter i dette kapittel og i vedlegg XVI (Immaterialrettslig vern) med sikte på å styrke vernet ytterligere og å unngå eller rette opp handelsvridninger som skyldes gjeldende vernnivå for immaterialrettigheter.

Chapter 6

Government procurement

Article 6.1

Scope and Coverage

1. This Chapter applies to any measure of a Party regarding covered procurement. For the purposes of this Chapter, "covered procurement" means procurement for governmental purposes:
 - (a) of goods, services, or any combination thereof:
 - (i) as specified in each Party's Appendices to Annex XVII (Government Procurement); and
 - (ii) not procured with a view to commercial sale or resale, or for use in the produ-

Kapittel 6

Offentlige anskaffelser

Artikkel 6.1

Virkeområde og dekningsomfang

1. Dette kapittel får anvendelse på ethvert tiltak som en part treffer med hensyn til en dekket anskaffelse. I dette kapittel menes med «dekket anskaffelse» en anskaffelse for offentlige formål
 - a) av varer, tjenester eller en kombinasjon av varer og tjenester
 - i) som nærmere angitt i hver parts tillegg til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), og
 - ii) som ikke anskaffes med sikte på kommersielt salg eller videresalg eller for

ction or supply of goods or services for commercial sale or resale;

- (b) by any contractual means, including purchase, lease, rental or hire purchase, with or without an option to buy and public works concessions;
 - (c) for which the value, as estimated in accordance with the rules specified in Appendix 9 to Annex XVII (Government Procurement) equals or exceeds the relevant threshold specified in Appendices 1 to 3 to Annex XVII (Government Procurement) at the time of publication of a notice in accordance with Article 6.10 (Notices);
 - (d) by a procuring entity; and
 - (e) which is not otherwise excluded pursuant to paragraph 2 or Annex XVII (Government Procurement).
2. This Chapter shall not apply to:
- (a) acquisition or rental of land, existing buildings, or other immovable property or the rights thereon;
 - (b) non-contractual agreements or any form of assistance that a Party provides, including cooperative agreements, grants, loans, equity infusions, guarantees and fiscal incentives;
 - (c) procurement or acquisition of fiscal agency or depository services, liquidation and management services for regulated financial institutions or services related to sale, redemption and distribution of public debt, including loans and government bonds, notes and other securities;¹³
 - (d) public employment contracts and related measures;
 - (e) procurement conducted:
 - (i) for the specific purpose of providing international assistance, including development aid;
 - (ii) under a particular procedure or condition of an agreement relating to:
 - (aa) the stationing of troops; or
 - (bb) the joint implementation of a project by the signatory countries to such agreement;

bruk i produksjon av varer eller yting av tjenester med sikte på kommersielt salg eller videresalg,

- b) ved ethvert kontraktsmiddel, herunder kjøp, leasing, leie eller kjøp på avbetaling, med eller uten kjøpsopsjon og offentlige bygge- og anleggskonsesjoner,
 - c) som har en verdi, beregnet i samsvar med reglene fastsatt i tillegg 9 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), som på tidspunktet for offentliggjøringen av en kunngjøring i samsvar med artikkel 6.10 (Kunngjøringer) tilsvarer eller overstiger den relevante terskelverdi fastsatt i tillegg 1–3 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser),
 - d) som foretas av en oppdragsgiver, og
 - e) som ikke på annen måte er unntatt i henhold til nr. 2 eller vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser).
2. Dette kapittel får ikke anvendelse på
- a) erverv eller leie av jord, eksisterende bygninger eller annen fast eiendom eller rettigheter til slik eiendom,
 - b) avtaler utenfor kontraktsforhold eller enhver form for bistand som en part yter, herunder samarbeidsavtaler, tilskudd, lån, tilførsler av egenkapital, garantier og skattemessige oppmuntringer,
 - c) anskaffelse eller erverv av fiskalagentur eller depositartjenester, avviklings- og forvaltningstjenester for regulerte finansinstitusjoner eller tjenester knyttet til salg, innløsning og distribusjon av offentlig gjeld, herunder lån og statsobligasjoner, sedler og andre verdipapirer,¹³
 - d) offentlige ansettelseskontrakter og tilhørende tiltak,
 - e) anskaffelser som gjennomføres
 - i) for det spesifikke formål å yte internasjonal bistand, herunder utviklingshjelp,
 - ii) i henhold til særlige prosedyrer eller vilkår fastsatt i en avtale
 - aa) om troppestasjonering eller
 - bb) knyttet til signatarstatenes felles gjennomføring av et prosjekt,

¹³ It is understood that this Chapter shall not apply to procurement of banking, financial, or specialised services related to the following activities:

- (a) the incurring of public indebtedness; or
- (b) public debt management.

¹³ Partene er innforstått med at bestemmelsene i dette kapittel ikke får anvendelse på anskaffelser av bank- eller finans-tjenester eller spesialiserte tjenester knyttet til følgende aktiviteter:

- a) opptak av offentlig gjeld, eller
- b) forvaltning av offentlig gjeld.

(iii) under a particular procedure or condition:

(aa) of an international organisation; or

(bb) funded by international grants, loans or other assistance;

where the applicable procedure or condition would be inconsistent with this Chapter.

iii) i henhold til særlige prosedyrer eller vilkår

aa) som gjelder for en internasjonal organisasjon, eller

bb) anskaffelser som finansieres ved internasjonale tilskudd, lån eller annen bistand

når prosedyren eller vilkårene som anvendes, vil være i strid med bestemmelser i dette kapittel.

Article 6.2

Definitions

For the purposes of this Chapter:

- (a) “commercial goods or services” means goods or services of a type generally sold or offered for sale in the commercial marketplace to, and customarily purchased by, nongovernmental buyers for non-governmental purposes;
- (b) “construction service” means a service that has as its objective the realisation by whatever means of civil or building works, based on Division 51 of the United Nations Provisional Central Product Classification (CPC);
- (c) “days” means calendar days;
- (d) “electronic auction” means an iterative process that involves the use of electronic means for the presentation by suppliers of either new prices, or new values for quantifiable non-price elements of the tender related to the evaluation criteria, or both, resulting in a ranking or re-ranking of tenders;
- (e) “in writing or written” means any worded or numbered expression that can be read, reproduced, and later communicated, including electronically transmitted and stored information;
- (f) “limited tendering” means a procurement method whereby the procuring entity contacts a supplier or suppliers of its choice;
- (g) “measure” means any law, regulation, procedure, administrative guidance or practice, or any action of a procuring entity relating to a covered procurement;
- (h) “multi-use list” means a list of suppliers that a procuring entity has determined satisfy the conditions for participation in that list, and that the procuring entity intends to use more than once;
- (i) “notice of intended procurement” means a notice published by a procuring entity inviting interested suppliers to submit a request for participation, a tender, or both;

Artikkel 6.2

Definisjoner

I dette kapittel menes med

- a) «kommersielle varer eller tjenester»: en type varer eller tjenester som vanligvis selges eller tilbys for salg i det kommersielle markedet til, og som regelmessig kjøpes inn av, ikke-offentlige kjøpere for ikke-offentlige formål,
- b) « bygge- og anleggsarbeid»: et arbeid som har som formål å oppføre byggverk uansett hvilke midler som benyttes, basert på hovedgruppe 51 i De forente nasjoners sentrale produktgruppering (CPC),
- c) «dager»: kalenderdager,
- d) «elektronisk auksjon»: en gjentakende prosess som omfatter bruk av elektroniske midler, slik at leverandører kan legge fram enten nye priser eller nye verdier for kvantifiserbare, ikke-prissatte tilbudselementer knyttet til tildelingskriteriene, eller begge deler, og som resulterer i en rangering eller omrangering av tilbud,
- e) «skriftlig» eller «i skriftlig form»: ethvert uttrykk i form av ord eller tall som kan leses, gjengis og senere formidles, herunder elektronisk overført og lagret informasjon,
- f) «konkurranse uten forutgående kunngjøring»: en anskaffelsesprosedyre der oppdragsgiveren kontakter en eller flere leverandører etter eget valg,
- g) «tiltak»: enhver lov, forskrift, prosedyre, forvaltningsmessig veiledning eller praksis, eller enhver handling en oppdragsgiver foretar med hensyn til en dekket anskaffelse,
- h) «fast liste»: en liste over leverandører som en oppdragsgiver har besluttet tilfredsstillende vilkårene for å stå på listen, og som oppdragsgiveren har til hensikt å bruke mer enn én gang,
- i) «kunngjøring av konkurranse»: en kunngjøring offentliggjort av en oppdragsgiver med oppfordring til interesserte leverandører om å søke om å få delta, inngi tilbud eller begge deler,

- (j) “notice of planned procurement” means a notice published by a procuring entity regarding its future procurement plans;
- (k) “offset” means any condition or undertaking that encourages local development or improves a Party's balance-of-payments accounts, such as the use of domestic content, the licensing of technology, investment, countertrade, and similar actions or requirements;
- (l) “open tendering” means a procurement method where all interested suppliers may submit a tender;
- (m) “person” means a natural person or a juridical person;
- (n) “procuring entity” means an entity covered under Appendices 1 to 3 to Annex XVII (Government Procurement);
- (o) “qualified supplier” means a supplier that a procuring entity recognises as having satisfied the conditions for participation;
- (p) “selective tendering” means a procurement method whereby only qualified suppliers are invited by the procuring entity to submit a tender;
- (q) “services” includes construction services, unless otherwise specified;
- (r) “standard” means a document approved by a recognised body, that provides for common and repeated use, rules, guidelines, or characteristics for goods or services, or related processes and production methods, with which compliance is not mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking, or labelling requirements as they apply to a good, service, process, or production method;
- (s) “supplier” means a person or group of persons that provides or could provide goods or services;
- (t) “technical specification” means a tendering requirement that:
- (i) lays down the characteristics of goods or services to be procured, including quality, performance, safety and dimensions, or the processes and methods for their production or provision; or
 - (ii) addresses terminology, symbols, packaging, marking, or labelling requirements, as they apply to a good or service.
- (u) “public works concessions” means a contract of the same type as construction services contracts, except for the fact that the remuneration for the works to be carried out consists either solely in the right to exploit the constru-
- j) «veiledende kunngjøring»: en kunngjøring offentliggjort av en oppdragsgiver om dennes fremtidige anskaffelsesplaner,
- k) «gjenkjøpsavtale»: et vilkår eller en forpliktelse som stimulerer lokal utvikling eller bedrer en parts betalingsbalansekonti, som bruk av innenlandsk innhold, lisensiering av teknologi, investering, mothandel og tilsvarende tiltak eller krav,
- l) «åpen anbudskonkurranse»: en anskaffelsesprosedyre der alle interesserte leverandører kan inngi tilbud,
- m) «person»: en fysisk eller juridisk person,
- n) «oppdragsgiver»: en enhet som omfattes av tillegg 1–3 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser),
- o) «kvalifisert leverandør»: en leverandør som en oppdragsgiver anerkjenner har tilfredsstilt vilkårene for deltakelse,
- p) «begrenset anbudskonkurranse»: en anskaffelsesprosedyre der bare kvalifiserte leverandører blir innbudt av oppdragsgiveren til å inngi tilbud,
- q) «tjenester»: også bygge- og anleggsarbeider, med mindre noe annet er oppgitt,
- r) «standard»: et dokument som er godkjent av et anerkjent organ, og som for felles og gjentatt bruk fastsetter ikke-ufravikelige regler, retningslinjer eller egenskaper for varer eller tjenester eller tilhørende prosesser og fremstillingsmetoder. En standard kan også omfatte eller utelukkende gjelde krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering for en vare, tjeneste, prosess eller fremstillingsmetode,
- s) «leverandør»: en person eller gruppe av personer som leverer eller kan levere varer eller tjenester,
- t) «teknisk spesifisering»: et tilbudskrav som
- i) fastsetter egenskapene ved varer eller tjenester som skal anskaffes, herunder kvalitet, ytelse, sikkerhet og mål, eller prosesser og metoder brukt ved fremstillingen eller fremskaffelsen, eller
 - ii) gjelder krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering for en vare eller tjeneste,
- u) «offentlige bygge- og anleggskonsesjoner»: en kontrakt av samme type som offentlige bygge- og anleggskontrakter, bortsett fra at vederlaget for arbeidet som skal utføres, består enten i sin helhet av retten til å utnytte det som er

ction or in this right together with a payment;
and

- (v) “conditions for participation” means any registration, qualification or other pre-requisites for participation in a procurement.

Article 6.3

Security and General Exceptions

1. Nothing in this Chapter shall be construed to prevent a Party from taking any action or not disclosing any information that it considers necessary for the protection of its essential security interests relating to the procurement of arms, ammunition, or war materials, or to procurement indispensable for national security or for national defence purposes.
2. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner that would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between the Parties where the same conditions prevail or a disguised restriction on trade between the Parties, nothing in this Chapter shall be construed to prevent a Party from imposing maintaining or enforcing measures:
 - (a) necessary to protect public morals, order or safety;
 - (b) necessary to protect human, animal or plant life or health;
 - (c) necessary to protect intellectual property; or
 - (d) relating to goods or services of persons with disabilities, philanthropic institutions, or prison labour.
3. Subparagraph 2(b) includes environmental measures such as measures for the conservation of natural resources, necessary to protect human, animal, or plant life or health.

Article 6.4

National Treatment and Non-Discrimination

1. With respect to any measure regarding covered procurement, each Party, including its procuring entities, shall accord immediately and unconditionally to the goods and services of another Party and to the suppliers of another Party offering such goods or services, treatment no less favourable than the treatment accorded to domestic goods, services and suppliers.

bygd eller anlagt, eller i denne retten i tillegg til betaling, og

- v) «vilkår for deltakelse»: enhver registrering, kvalifikasjon eller annen forutsetning for å delta i en anskaffelse.

Artikkel 6.3

Sikkerhet og generelle unntak

1. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal tolkes slik at den hindrer en part i å treffe tiltak eller unnlate å røpe opplysninger den betrakter som nødvendige for å verne sine sentrale sikkerhetsinteresser knyttet til anskaffelser av våpen, ammunisjon eller krigsmateriell eller anskaffelser som er uunnværlige av hensyn til den nasjonale sikkerhet eller nasjonale forsvarsformål.
2. Forutsatt at slike tiltak ikke anvendes på en måte som vil innebære vilkårlig eller urettmessig forskjellsbehandling av partene under ellers like vilkår, eller en skjult begrensning av handelen mellom dem, skal ingen bestemmelse i dette kapittel tolkes slik at den hindrer en part i å treffe, opprettholde eller håndheve tiltak som
 - a) er nødvendige for å verne den offentlige moral, orden eller sikkerhet,
 - b) er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse,
 - c) er nødvendige for å verne immaterialrettigheter, eller
 - d) gjelder varer eller tjenester fra personer med nedsatt funksjonsevne, humanitære institusjoner eller fengselsarbeid.
3. Bestemmelsen i nr. 2 bokstav b) omfatter miljøtiltak, for eksempel tiltak for å bevare naturressurser, som er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse.

Artikkel 6.4

Nasjonal behandling og likebehandling

1. Ved alle tiltak som gjelder en dekket anskaffelse, skal hver part, herunder dens oppdragsgivere, umiddelbart og uten vilkår gi en annen parts varer og tjenester, og en annen parts leverandører som tilbyr slike varer eller tjenester, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som gis innenlandske varer, tjenester og leverandører.

2. With respect to any measure regarding covered procurement, no Party, including its procuring entities, shall:
 - (a) treat a locally established supplier less favourably than another locally established supplier on the basis of degree of foreign affiliation or ownership; or
 - (b) discriminate against a locally established supplier on the basis that the goods or services offered by that supplier for a particular procurement are goods or services of another Party.
2. Ved alle tiltak som gjelder en dekket anskaffelse, skal ingen part, herunder dens oppdragsgivere,
 - a) behandle en lokalt etablert leverandør mindre gunstig enn en annen lokalt etablert leverandør på grunnlag av graden av utenlandsk tilknytning eller eierskap, eller
 - b) forskjellsbehandle en lokalt etablert leverandør på grunnlag av at varene eller tjenestene leverandøren tilbyr til en bestemt anskaffelse, er varer eller tjenester fra en annen part.

*Article 6.5***Use of Electronic Means**

1. The Parties shall, to the extent possible, endeavour to use electronic means of communication to permit efficient dissemination of information on government procurement, particularly as regards tender opportunities offered by entities, while respecting the principles of transparency and non-discrimination.
2. When conducting covered procurement by electronic means, a procuring entity shall:
 - (a) ensure that the procurement is conducted using information technology systems and software, including those related to authentication and encryption of information, that are generally available and interoperable with other generally available information technology systems and software; and
 - (b) maintain mechanisms that ensure the integrity of requests for participation and tenders, including establishment of the time of receipt and the prevention of inappropriate access.

*Article 6.6***Conduct of Procurement**

A procuring entity shall conduct covered procurement in a transparent and impartial manner that:

- (a) is consistent with this Chapter, using methods such as open tendering, selective tendering, and limited tendering;
- (b) avoids conflicts of interest; and
- (c) prevents corrupt practices.

*Artikkel 6.5***Bruk av elektroniske midler**

1. Partene skal, så langt det er mulig, bestrebe seg på å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler for å muliggjøre effektiv spredning av informasjon om offentlige anskaffelser, særlig om de muligheter oppdragsgivere gir til å inngi tilbud, samtidig som prinsippene om gjennomsiktighet og likebehandling overholdes.
2. Når en dekket anskaffelse foretas elektronisk, skal en oppdragsgiver
 - a) sørge for at anskaffelsen foretas ved bruk av IT-systemer og tilhørende programvare, herunder systemer og programvare forbundet med verifisering og kryptering av informasjon, som er allment tilgjengelige og virker sammen med andre allment tilgjengelige IT-systemer og tilhørende programvare, og
 - b) opprettholde ordninger som sørger for at forespørsler om deltakelse og tilbud er sikret integritet, blant annet ved å fastsette mottakstidspunkt og hindre uvedkommende tilgang.

*Artikkel 6.6***Gjennomføring av anskaffelser**

En oppdragsgiver skal foreta en dekket anskaffelse på en gjennomsiktig og upartisk måte som

- a) er i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel, og skal bruke anskaffelsesprosedyrer som åpen anbudskonkurranse, begrenset anbudskonkurranse og konkurranse uten forutgående kunngjøring,
- b) hindrer interessekonflikt og
- c) forebygger korrupsjon.

*Article 6.7***Rules of Origin**

For the purposes of covered procurement, a Party may not apply rules of origin to goods or services imported from or supplied by another Party which are different from the rules of origin the Party applies at the same time in the normal course of trade to imports and supplies of the same goods and services from the same Party.

*Article 6.8***Offsets**

With regard to covered procurement, a Party, including its procuring entities, shall not seek, take account of, impose or enforce any offset.

*Article 6.9***Information on the Procurement System**

1. Each Party shall promptly publish any measure of general application regarding covered procurement and any modification to this information, in an officially designated electronic or paper medium that is widely disseminated and remains readily accessible to the public.
2. Each Party shall, on request, provide to another Party an explanation relating to such information.

*Article 6.10***Notices**

1. For each covered procurement, a procuring entity shall publish a notice of intended procurement, except in the circumstances referred to in Article 6.19 (Limited Tendering). The notice shall be published in the electronic or paper medium listed in Appendix 7 to Annex XVII (Government Procurement). Such medium shall be widely disseminated and the notice shall remain accessible, at least, until expiration of the time period indicated in the notice. The notice shall:
 - (a) for procuring entities covered under Appendix 1 to Annex XVII (Government Procurement), be accessible by electronic means free of charge through a single point of access; and
 - (b) for procuring entities covered under Appendices 2 or 3 to Annex XVII (Government Procurement), where accessibly by

*Artikkel 6.7***Opprinnelsesregler**

Når det gjelder dekkede anskaffelser, skal en part ikke anvende opprinnelsesregler på varer eller tjenester importert fra eller levert av en annen part som avviker fra opprinnelsesreglene parten samtidig anvender på import og leveranse av de samme varene og tjenestene fra den samme parten ved normalt handelssamkvem.

*Artikkel 6.8***Gjenkjøpsavtaler**

Når det gjelder dekkede anskaffelser, skal en part, herunder dens oppdragsgivere, ikke be om, ta hensyn til, pålegge eller fremtvinge gjenkjøpsavtaler.

*Artikkel 6.9***Informasjon om anskaffelsesordningen**

1. Hver part skal omgående offentliggjøre ethvert tiltak som får generell anvendelse for dekkede anskaffelser, og enhver endring av disse opplysningene, i offisielt utpekte elektroniske eller papirbaserte medier som har stor utbredelse og er lett tilgjengelige for allmennheten.
2. Hver part skal på anmodning fra en annen part redegjøre for disse opplysningene.

*Artikkel 6.10***Kunngjøringer**

1. For hver dekket anskaffelse skal en oppdragsgiver offentliggjøre en kunngjøring av konkurransen, unntatt i tilfellene angitt i artikkel 6.19 (Konkurransen uten forutgående kunngjøring). Kunngjøringen skal offentliggjøres i det elektroniske eller papirbaserte mediet som er oppført i tillegg 7 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser). Et slikt medium skal ha stor utbredelse, og kunngjøringen skal være tilgjengelig minst inntil fristen angitt i kunngjøringen utløper. Kunngjøringen skal
 - a) for oppdragsgivere som omfattes av tillegg 1 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), være tilgjengelig elektronisk og kostnadsfritt via en enkelt kanal, og
 - b) for oppdragsgivere som omfattes av tillegg 2 eller 3 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), og dersom kunngjøringen er

- electronic means, be provided, at least through links in a gateway electronic site that is accessible free of charge.
2. Parties, including such procuring entities covered under Appendices 2 or 3 to Annex XVII (Government Procurement), are encouraged to publish their notices by electronic means free of charge through a single point of access.
 3. Except as otherwise provided in this Chapter, each notice of intended procurement shall include the information specified in Appendix 10 to Annex XVII (Government Procurement).
 4. Each Party shall encourage its procuring entities to publish in the medium listed in Appendix 7 to Annex XVII (Government Procurement), as early as possible in each fiscal year, a notice regarding their future procurement plans. The notice of planned procurement should include the subject matter of the procurement and the planned date of the publication of the notice of intended procurement.
 5. A procuring entity covered under Appendices 2 or 3 to Annex XVII (Government Procurement) may use a notice of planned procurement as a notice of intended procurement, provided that the notice of planned procurement includes as much of the information referred to in paragraph 3 as is available to the entity and a statement that interested suppliers should express their interest in the procurement to the procuring entity.
- tilgjengelig elektronisk, i det minste oppgis via koplinger på en elektronisk portal som er tilgjengelig kostnadsfritt.
2. Partene, herunder oppdragsgivere som omfattes av tillegg 2 eller 3 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), oppfordres til å offentliggjøre sine kunngjøringer elektronisk og kostnadsfritt via en enkelt kanal.
 3. Med mindre noe annet er fastsatt i dette kapittel, skal hver kunngjøring av en konkurranse inneholde de opplysninger som er fastsatt i tillegg 10 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser).
 4. Hver part skal oppfordre sine oppdragsgivere til så tidlig som mulig hvert budsjettår å offentliggjøre, i mediet oppført i tillegg 7 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), en kunngjøring om deres fremtidige anskaffelsesplaner. Den veiledende kunngjøringen bør inneholde opplysninger om kontraktsgjenstanden og om den planlagte datoen for kunngjøring av konkurranse.
 5. En oppdragsgiver som omfattes av tillegg 2 eller 3 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), kan benytte en veiledende kunngjøring som kunngjøring av konkurransen, forutsatt at den veiledende kunngjøringen inneholder alle opplysninger nevnt i nr. 3 som er tilgjengelige for oppdragsgiver, samt en erklæring om at interesserte leverandører bør uttrykke sin interesse for anskaffelsen overfor oppdragsgiveren.

Article 6.11

Conditions for Participation

1. In establishing the conditions for participation and assessing whether a supplier satisfies such conditions, a Party, including its procuring entities:
 - (a) shall limit any conditions for participation in a procurement to those that are essential to ensure that a supplier has the legal and financial capacities and the commercial and technical abilities to undertake the relevant procurement;
 - (b) shall evaluate the financial capacity and the commercial and technical abilities of a supplier on the basis of that supplier's business activities both inside and outside the territory of the Party of the procuring entity;
 - (c) shall base its evaluation solely on the conditions that the procuring entity has specified

Artikkel 6.11

Vilkår for deltakelse

1. Når en part, herunder dens oppdragsgivere, fastsetter vilkårene for deltakelse og vurderer om en leverandør oppfyller disse vilkårene,
 - a) skal den begrense vilkårene for å delta i en anskaffelse til det som er strengt nødvendig for å sikre at leverandøren har rettslig og finansiell kapasitet og kommersiell og teknisk evne til å påta seg den aktuelle anskaffelsen,
 - b) skal den evaluere leverandørens finansielle kapasitet og kommersielle og tekniske evne på grunnlag av hans forretningsvirksomhet både innenfor og utenfor territoriet til oppdragsgiverens part,
 - c) skal den foreta sin evaluering ene og alene på grunnlag av vilkårene oppdragsgiveren

- in advance in notices or tender documentation;
- (d) shall not impose the condition that, in order for a supplier to participate in a procurement, the supplier has previously been awarded one or more contracts by a procuring entity of a given Party; and
- (e) may require relevant prior experience where essential to meet the requirements of the procurement.
2. Where there is supporting evidence, a Party, including its procuring entities, may exclude a supplier on grounds such as:
- (a) bankruptcy;
- (b) false declarations;
- (c) significant or persistent deficiencies in performance of any substantive requirement or obligation under a prior contract or contracts;
- (d) final judgments in respect of serious crimes or other serious offences;
- (e) professional misconduct or acts or omissions that adversely reflect upon the commercial integrity of the supplier; or
- (f) failure to pay taxes.
- på forhånd har angitt i kunngjøringer eller i konkurransegrunnlaget,
- d) skal den ikke sette som vilkår for at en leverandør skal få delta i en anskaffelse, at leverandøren tidligere er blitt tildelt en eller flere kontrakter av en oppdragsgiver fra en bestemt part, og
- e) kan den kreve relevant erfaring når dette er strengt nødvendig for å oppfylle kravene forbundet med anskaffelsen.
2. Når det foreligger bevis til støtte for det, kan en part, herunder dens oppdragsgivere, utestenge en leverandør på grunn av forhold som
- a) konkurs,
- b) falske erklæringer,
- c) betydelige eller vedvarende mangler ved oppfyllelsen av vesentlige krav eller forpliktelser i forbindelse med en eller flere tidligere kontrakter,
- d) endelig dom for alvorlig forbrytelse eller annet alvorlig lovbrudd,
- e) tjenestefeil, handlinger eller forsømmelser som har negativ virkning for leverandørens forretningsmessige integritet, eller
- f) manglende innbetaling av skatt.

*Article 6.12***Registration Systems and Qualification Procedures**

1. A Party, including its procuring entities, may maintain a supplier registration system under which interested suppliers are required to register and provide certain information.
2. A Party, including its procuring entities, shall not adopt or apply any registration system or qualification procedure creating unnecessary obstacles to the participation of suppliers of another Party in its procurement.
3. Where a procuring entity intends to use selective tendering, it shall allow all qualified suppliers to participate in a particular procurement, unless the procuring entity states in the notice of intended procurement any limitation on the number of suppliers that will be permitted to tender and the criteria for selecting the limited number of suppliers.

*Article 6.13***Information on Procuring Entity Decisions**

1. A procuring entity shall promptly inform any supplier that submits a request for participation in a procurement or application for inclu-

*Artikkel 6.12***Registreringsordninger og kvalifikasjonsprosedyrer**

1. En part, herunder dens oppdragsgivere, kan håndheve en ordning for registrering av leverandører der det kreves at interesserte leverandører registrerer seg og fremlegger bestemte opplysninger.
2. En part, herunder dens oppdragsgivere, skal ikke opprette eller anvende en registreringsordning eller en kvalifikasjonsprosedyre som unødig hindrer leverandører fra en annen part i å delta i partens anskaffelser.
3. Når en oppdragsgiver planlegger å bruke begrenset anbudskonkurranse, skal han gi alle kvalifiserte leverandører anledning til å delta i en bestemt anskaffelse, med mindre oppdragsgiveren i kunngjøringen av konkurransen fastsetter at et begrenset antall leverandører skal ha adgang til å inngi tilbud, samt kriteriene for utvelgning av disse leverandørene.

*Artikkel 6.13***Informasjon om oppdragsgiveres beslutninger**

1. En oppdragsgiver skal omgående underrette en leverandør som søker om å få delta i en anskaffelse eller å bli oppført på den faste

sion on a multi-use list of its decision with respect to the request.

2. Where a procuring entity rejects a supplier's request for participation in a procurement or application for inclusion on a multi-use list, ceases to recognise a supplier as qualified, or removes a supplier from a multi-use list, that entity shall promptly inform the supplier and, upon request of the supplier, promptly provide the supplier with a written explanation of the reasons for its decision.

Article 6.14

Multi-Use Lists

1. A procuring entity may maintain a multi-use list of suppliers, provided that a notice inviting interested suppliers to apply for inclusion on the list is published annually in the appropriate medium listed in Appendix 7 to Annex XVII (Government Procurement), and where published by electronic means, made available continuously in the electronic medium listed in Appendix 7 to Annex XVII (Government Procurement). Where a multi-use list will be valid for three years or less, a procuring entity may publish the notice only once, at the beginning of the period of validity of the list.
2. The notice provided for in paragraph 1 shall include the information specified in paragraph 3 of Appendix 10 to Annex XVII (Government Procurement).
3. A procuring entity shall allow suppliers to apply at any time for inclusion on a multi-use list and shall include on that list all qualified suppliers within a reasonably short time.
4. A procuring entity may use a notice inviting suppliers to apply for inclusion in a multi-use list as a notice of intended procurement, provided that:
 - (a) the notice is published in accordance with paragraph 1 and includes the information required under paragraph 3 of Appendix 10 to Annex XVII (Government Procurement) and as much of the information required by paragraph 1 of Appendix 10 to Annex XVII (Government Procurement) as is available, and contains a statement that it constitutes a notice of intended procurement;
 - (b) the entity promptly provides to suppliers that have expressed an interest to the entity in a given procurement, sufficient information to permit them to assess their interest

listen over leverandører, om utfallet av søknaden.

2. Dersom en oppdragsgiver avslår en leverandørs søknad om å få delta i en anskaffelse eller å bli oppført på den faste listen, ikke lenger anser at han er kvalifisert, eller fjerner ham fra listen, skal oppdragsgiveren omgående underrette leverandøren og på dennes anmodning omgående gi vedkommende en skriftlig begrunnelse for avgjørelsen.

Artikkel 6.14

Faste lister

1. En oppdragsgiver kan føre en fast liste over leverandører, forutsatt at en kunngjøring som innbyr interesserte leverandører til å søke om å bli oppført på listen, offentliggjøres årlig i det aktuelle mediet oppført i tillegg 7 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser) og, dersom kunngjøringen offentliggjøres elektronisk, gjøres fortløpende tilgjengelig i det elektroniske mediet oppført i tillegg 7 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser). Dersom den faste listen over leverandører vil være gyldig i maksimalt tre år, kan oppdragsgiveren offentliggjøre kunngjøringen bare én gang, ved starten på listens gyldighetsperiode.
2. Kunngjøringen angitt i nr. 1 skal inneholde opplysningene fastsatt i nr. 3 i tillegg 10 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser).
3. En oppdragsgiver skal gi leverandører mulighet til når som helst å søke om å bli oppført på den faste listen over leverandører, og skal innen rimelig kort tid oppføre alle kvalifiserte leverandører på denne listen.
4. En oppdragsgiver kan benytte en kunngjøring som innbyr leverandører til å søke om å bli oppført på den faste listen, som en kunngjøring av konkurransen, forutsatt at
 - a) kunngjøringen offentliggjøres i samsvar med nr. 1 og inneholder alle opplysninger som kreves i henhold til nr. 3 i tillegg 10 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), alle opplysninger som kreves etter nr. 1 i tillegg 10 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser) som er tilgjengelige, samt en erklæring om at den utgjør en kunngjøring av konkurransen,
 - b) oppdragsgiveren omgående gir leverandørene som overfor oppdragsgiveren har uttrykt interesse for en bestemt anskaffelse, tilstrekkelig informasjon til at de kan

in the procurement, including all relevant information required under paragraph 1 of Appendix 10 to Annex XVII (Government Procurement) to the extent that such information is available; and

- (c) a supplier having applied for inclusion on a multi-use list in accordance with paragraph 3 may be allowed to tender in a given procurement, where there is sufficient time for the procuring entity to examine whether it satisfies the conditions for participation.

Article 6.15

Tender Documentation

1. A procuring entity shall make available to suppliers tender documentation that includes all information necessary to permit suppliers to prepare and submit responsive tenders. Unless already provided for in the notice of intended procurement, such documentation shall include a complete description of the information specified in Appendix 10 to Annex XVII (Government Procurement).
2. Where contracting entities do not offer free direct access to the entire tender documents and any supporting documents by electronic means, entities shall make promptly available the tender documentation at the request of any interested supplier of the Parties. The procuring entities shall also promptly reply to any reasonable request for relevant information by any interested or participating supplier, provided that such information does not give that supplier an advantage over other suppliers.

Article 6.16

Technical Specifications

1. A procuring entity shall not prepare, adopt or apply any technical specification nor prescribe any conformity assessment procedure with the purpose or the effect of creating unnecessary obstacles to trade between the Parties.
2. In prescribing the technical specifications for the goods or services being procured, a procuring entity shall, where appropriate:
 - (a) set out the technical specification in terms of performance and functional requirements, rather than design or descriptive characteristics; and
 - (b) base the technical specification on international standards, where such exist or otherwise, on national technical regulations,

vurdere sin interesse i anskaffelsen, herunder alle relevante opplysninger som kreves etter nr. 1 i tillegg 10 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser) i den grad slike opplysninger er tilgjengelige, og

- c) en leverandør som i samsvar med nr. 3 har søkt om å bli oppført på den faste listen over leverandører, får adgang til å inngi tilbud på en bestemt anskaffelse og oppdragsgiveren har tilstrekkelig tid til å undersøke om leverandøren oppfyller vilkårene for å delta.

Artikkel 6.15

Grunnlaget for konkurransen

1. En oppdragsgiver skal sørge for at leverandører får tilgang til konkurransegrunnlaget med alle opplysninger som er nødvendige for at de skal kunne utarbeide og inngi tilbud. Med mindre dette allerede er inntatt i kunningjøringen av konkurransen, skal denne dokumentasjonen inneholde en fullstendig beskrivelse av opplysningene fastsatt i tillegg 10 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser).
2. Når oppdragsgiveren ikke tilbyr kostnadsfri direkte tilgang til det fullstendige konkurransegrunnlaget og eventuelle tilleggsdokumenter elektronisk, skal han omgående gjøre konkurransegrunnlaget tilgjengelig på anmodning fra en interessert leverandør fra en av partene. Oppdragsgiveren skal også omgående besvare alle rimelige anmodninger om relevante opplysninger som fremmes av en interessert eller deltakende leverandør, forutsatt at opplysningene ikke gir denne leverandøren en fordel fremfor andre leverandører.

Artikkel 6.16

Tekniske spesifikasjoner

1. En oppdragsgiver skal ikke utarbeide, fastsette eller anvende en teknisk spesifikasjon eller fastsette en prosedyre for samsvarsvurdering som har som formål eller virkning unødig å hindre handelen mellom partene.
2. Ved fastsettelse av tekniske spesifikasjoner for varer eller tjenester som skal anskaffes, skal oppdragsgiveren, der det er aktuelt,
 - a) fastsette den tekniske spesifikasjonen i form av ytelses- eller funksjonskrav i stedet for utforming eller beskrivende egenskaper, og
 - b) basere den tekniske spesifikasjonen på internasjonale standarder der slike finnes, og for øvrig på nasjonale tekniske regler,

recognised national standards or building codes.

3. Where design or descriptive characteristics are used in the technical specifications, a procuring entity should indicate, where appropriate, that it will consider tenders of equivalent goods or services that demonstrably fulfil the requirements of the procurement by including words such as “or equivalent” in the tender documentation.
4. A procuring entity shall not prescribe any technical specifications that require or refer to a particular trademark or trade name, patent, copyright, design or type, specific origin, producer or supplier, unless there is no other sufficiently precise or intelligible way of describing the procurement requirements and provided that, in such cases, the entity includes words such as “or equivalent” in the tender documentation.
5. A procuring entity shall not seek or accept, in a manner that would have the effect of precluding competition, advice that may be used in the preparation or adoption of any technical specification for a specific procurement from a person that may have a commercial interest in the procurement.
6. For greater certainty, a Party, including its procuring entities, may, in accordance with this Article, prepare, adopt or apply technical specifications to promote the conservation of natural resources or protect the environment.

Article 6.17

Modifications of the Tender Documentation and Technical Specifications

Where, prior to the award of a contract, a procuring entity modifies the criteria or requirements set out in a notice or tender documentation provided to participating suppliers, or amends or reissues a notice or tender documentation, it shall transmit in writing all such modifications, amended or re-issued notice or tender documentation:

- (a) to all suppliers that are participating at the time of the modification, amendment or re-issuance, if known, and in all other cases, in the same manner as the original information was made available; and
- (b) in adequate time to allow such suppliers to modify and re-submit amended tenders, as appropriate.

anerkjente nasjonale standarder eller byggeforskrifter.

3. Når utforming eller beskrivende egenskaper brukes i tekniske spesifikasjoner, bør oppdragsgiveren eventuelt opplyse at han vil godta tilbud på tilsvarende varer eller tjenester som åpenbart oppfyller kravene til anskaffelsen, ved å benytte uttrykk som «eller tilsvarende» i konkurransegrunnlaget.
4. En oppdragsgiver skal ikke fastsette tekniske spesifikasjoner som krever eller viser til et bestemt varemerke eller handelsnavn, patent, enerett, utforming, type, særskilt opprinnelse, produsent eller leverandør, med mindre det ikke finnes noen annen tilstrekkelig presis eller forståelig måte å beskrive kravene til varen på, og forutsatt at oppdragsgiveren i slike tilfeller også har benyttet uttrykk som «eller tilsvarende» i konkurransegrunnlaget.
5. Oppdragsgiveren skal ikke på en slik måte at det ville hindre konkurransen, søke eller ta imot råd som kan bli brukt ved utarbeiding eller fastsettelse av en teknisk spesifikasjon for en bestemt anskaffelse, fra en person som kan ha kommersiell interesse i anskaffelsen.
6. Det presiseres at en part, herunder dens oppdragsgivere, i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel kan utarbeide, fastsette eller anvende tekniske spesifikasjoner for å fremme bevaring av naturressurser eller verne miljøet.

Artikkel 6.17

Endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner

Når en oppdragsgiver før tildelingen av en kontrakt endrer kriterier eller spesifikasjoner fastsatt i en kunngjøring eller konkurransegrunnlaget som deltakende leverandører har mottatt, eller endrer eller offentliggjør på nytt en kunngjøring eller konkurransegrunnlaget, skal han i skriftlig form sende alle slike endringer eller kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget som er offentliggjort på nytt,

- a) til alle leverandører som deltar på det tidspunkt opplysningene endres eller offentliggjøres på nytt, dersom leverandørene er kjent, og i alle øvrige tilfeller gjøre opplysningene tilgjengelige på samme måte som for de opprinnelige opplysningene, og
- b) i tilstrekkelig god tid til at leverandørene kan foreta tilpasninger og inngi endrede tilbud etter behov.

*Article 6.18***Time-Periods**

A procuring entity shall, consistent with its own reasonable needs, provide suppliers sufficient time to prepare and submit requests for participation and respond to tenders, taking into account in particular the nature and complexity of the procurement. Each Party shall apply time periods according to the conditions specified in Appendix 8 to Annex XVII (Government Procurement). Such time-periods, including any extension of the time-periods, shall be the same for all interested or participating suppliers.

*Article 6.19***Limited Tendering**

1. Provided that it does not use this provision for the purpose of avoiding competition among suppliers or in a manner that discriminates against suppliers of another Party or protects domestic suppliers, a procuring entity may use limited tendering and may choose not to apply Articles 6.10 (Notices), 6.11 (Conditions for Participation), 6.12 (Registration Systems and Qualification Procedures), 6.14 (Multi-Use Lists), 6.15 (Tender Documentation), 6.18 (Time-Periods), 6.20 (Electronic Auctions), 6.21 (Negotiations), 6.22 (Treatment of Tenders) and 6.23 (Awarding of Contracts) only under the following circumstances:

(a) where:

- (i) no tenders were submitted, or no supplier requested participation;
- (ii) no tenders that conform to the essential requirements of the tender documentation were submitted;
- (iii) no suppliers satisfied the conditions for participation; or
- (iv) the tenders submitted have been collusive

provided that the requirements of the tender documentation are not substantially modified;

(b) where the goods or services can be supplied only by a particular supplier and no reasonable alternative or substitute goods or services exist for any of the following reasons:

- (i) the requirement is for a work of art;
- (ii) the protection of patents, copyrights or other exclusive rights; or

*Artikkel 6.18***Frister**

En oppdragsgiver skal i samsvar med sine egne rimelige behov gi leverandører tilstrekkelig tid til å utarbeide og sende inn søknad om deltakelse og å inngi tilbud, idet det skal tas særlig hensyn til anskaffelsens art og kompleksitet. Hver part skal fastsette frister i samsvar med vilkårene spesifisert i tillegg 8 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser). Disse fristene, og enhver forlengelse av dem, skal være like for alle interesserte eller deltagende leverandører.

*Artikkel 6.19***Konkurransen uten forutgående kunngjøring**

1. Forutsatt at en oppdragsgiver ikke bruker denne bestemmelsen for å unngå konkurranse mellom leverandører eller på en måte som forskjellsbehandler leverandører fra en annen part eller beskytter innenlandske leverandører, kan han anvende konkurranse uten forutgående kunngjøring og velge ikke å anvende artikkel 6.10 (Kunngjøringer), 6.11 (Vilkår for deltakelse), 6.12 (Registreringsordninger og kvalifikasjonsprosedyrer), 6.14 (Faste lister), 6.15 (Grunnlaget for konkurransen), 6.18 (Frister), 6.20 (Elektroniske auksjoner), 6.21 (Forhandlinger), 6.22 (Behandling av tilbud) og 6.23 (Tildeling av kontrakter) bare i følgende tilfeller:

a) dersom

- i) ingen tilbud er innkommet eller ingen leverandører har søkt om å få delta,
- ii) ingen innkomne tilbud oppfyller de vesentlige kravene i konkurransegrunnlaget,
- iii) ingen leverandører oppfyller vilkårene for å delta, eller
- iv) tilbudene som er innkommet, er avtalt ved ulovlig anbudssamarbeid,

forutsatt at kravene i konkurransegrunnlaget ikke endres vesentlig,

b) dersom varene eller tjenestene kan leveres bare av én bestemt leverandør og det ikke finnes noe rimelig alternativ eller noen rimelige erstatningsvarer eller -tjenester av en av følgende grunner:

- i) behovet gjelder et kunstverk,
- ii) vern av patenter, opphavsretter eller andre eneretter, eller

- (iii) due to an absence of competition for technical reasons as in the case of the procurement of *intuitu personae* services;
- (c) for additional deliveries by the original supplier of goods and services that were not included in the initial procurement where a change of supplier for such additional goods and services:
 - (i) cannot be made for economic or technical reasons such as requirements of interchangeability or interoperability with existing equipment, software, services or installations procured under the initial procurement; and
 - (ii) would cause significant inconvenience or substantial duplication of costs to the procuring entity;
- (d) in so far as strictly necessary where, for reasons of extreme urgency brought about by events unforeseeable by the procuring entity, the goods or services could not be obtained in time using an open or selective tendering procedure;
- (e) for goods purchased on a commodity market;
- (f) where a procuring entity procures a prototype or a first good or service that is developed at its request in the course of, and for, a particular contract for research, experiment, study or original development. Original development of a first good or service may include limited production or supply in order to incorporate the results of field testing and to demonstrate that the good or service is suitable for production or supply in quantity to acceptable quality standards, but does not include quantity production or supply to establish commercial viability or to recover research and development costs;
- (g) for purchases made under exceptionally advantageous conditions that only arise in the very short term in the case of unusual disposals such as those arising from liquidation, receivership, or bankruptcy, but not for routine purchases from regular suppliers; or
- (h) where a contract is awarded to a winner of a design contest provided that:
 - (i) the contest has been organised in a manner that is consistent with the principles of this Chapter, in particular rela-
- iii) mangel på konkurranse av tekniske grunner, slik tilfellet er ved anskaffelse av *intuitu personaetjenester*;
- c) ved tilleggsleveranser fra den opprinnelige leverandøren av varer eller tjenester som ikke var omfattet av den opprinnelige anskaffelsen, dersom et skifte av leverandør av disse tilleggsvarer eller tjenestene
 - i) ikke lar seg gjennomføre av økonomiske eller tekniske årsaker, som krav til utskiftbarhet eller samvirke med eksisterende utstyr, programvare, tjenester eller installasjoner innkjøpt innenfor rammen av den opprinnelige anskaffelsen, og
 - ii) vil forårsake betydelig ulempe eller påføre oppdragsgiveren betydelige merkostnader,
- d) i den grad det er absolutt nødvendig, dersom varene eller tjenestene ikke kan skaffes i tide ved bruk av åpen eller begrenset anbudskonkurranse på grunn av stor tidsnød forårsaket av begivenheter oppdragsgiveren ikke har kunnet forutse,
- e) for varer kjøpt på en varebørs,
- f) dersom oppdragsgiveren anskaffer en prototype eller en første vare eller tjeneste som er utviklet på hans anmodning i løpet av og for en bestemt kontrakt om forskning, forskningsvirksomhet, undersøkelser eller nyutvikling. Nyutvikling av en første vare eller tjeneste kan omfatte begrenset produksjon eller leveranse for å innarbeide resultatene fra testing på stedet («field testing») og for å vise at varen eller tjenesten egner seg til produksjon eller leveranse i større mengder med en akseptabel kvalitetsstandard, men omfatter ikke produksjon eller leveranse i større mengder for å sikre kommersiell lønnsomhet eller for å dekke inn utgifter til forskning og utvikling,
- g) for anskaffelser gjort på særdeles fordelaktige vilkår som bare opptrer på svært kort sikt ved uvanlige avhendelser, som avhendelser i forbindelse med opphør, i regi av bostyrer eller ved konkurs, men ikke for rutineanskaffelser fra ordinære leverandører, eller
- h) når en kontrakt tildeles en vinner av en designkonkurranse, forutsatt at
 - i) konkurransen har vært arrangert på en måte som er i samsvar med prinsippene i dette kapittel, særlig om å offentlig-

ting to the publication of a notice of intended procurement; and

- (ii) the participants are judged by an independent jury with a view to a design contract being awarded to a winner.

2. A procuring entity shall prepare a report in writing on each contract awarded under paragraph 1. The report shall include the name of the procuring entity, the value and kind of goods or services procured, and a statement indicating the circumstances and conditions described in paragraph 1 that justified the use of limited tendering.

Article 6.20

Electronic Auctions

Where a procuring entity intends to conduct a covered procurement using an electronic auction, the entity shall provide each participant, before commencing the electronic auction, with:

- (a) the automatic evaluation method, including the mathematical formula, that is based on the evaluation criteria set out in the tender documentation and that will be used in the automatic ranking or re-ranking during the auction;
- (b) the results of any initial evaluation of the elements of its tender where the contract is to be awarded on the basis of the most advantageous tender; and
- (c) any other relevant information relating to the conduct of the auction.

Article 6.21

Negotiations

1. A Party may provide for its procuring entities to conduct negotiations where:
 - (a) the entity has indicated such intent in the notice of intended procurement pursuant to Article 6.10 (Notices); or
 - (b) it appears from the evaluation that no tender is obviously the most advantageous in terms of the specific evaluation criteria set out in the notice or tender documentation.
2. A procuring entity shall:
 - (a) ensure that any elimination of suppliers participating in negotiations is carried out in accordance with the evaluation criteria set out in the notice or tender documentation; and

gjøre en kunngjøring av konkurransen, og

- ii) deltakerne vurderes av en uavhengig jury med sikte på å tildele vinneren en designkontrakt.

2. Oppdragsgiveren skal utarbeide en skriftlig rapport om hver kontrakt som tildeles etter nr. 1. Rapporten skal inneholde oppdragsgivers navn, verdien av og type varer eller tjenester som anskaffes, samt en erklæring om omstendigheter og vilkår nevnt i nr. 1 som har berettiget bruk av konkurranse uten forutgående kunngjøring.

Artikkel 6.20

Elektroniske auksjoner

Dersom en oppdragsgiver har til hensikt å foreta en dekket anskaffelse ved å avholde elektronisk auksjon, skal han, før auksjonen igangsettes, gi hver deltaker

- a) opplysninger om metoden for automatisk evaluering, herunder den matematiske formelen, som skal være basert på tildelingskriteriene fastsatt i konkurransegrunnlaget, og som skal anvendes til å bestemme automatisk rangering eller omrangering i løpet av auksjonen,
- b) opplysninger om utfallet av den innledende evalueringen av elementene i deltakerens tilbud dersom kontrakten skal tildeles på grunnlag av det mest fordelaktige tilbudet, og
- c) eventuelt andre relevante opplysninger i forbindelse med avholdelsen av auksjonen.

Artikkel 6.21

Forhandlinger

1. En part kan fastsette at dens oppdragsgivere skal ha adgang til å føre forhandlinger
 - a) dersom oppdragsgiveren, i kunngjøringen av konkurransen i henhold til artikkel 6.10 (Kunngjøring), har angitt at han har til hensikt å føre forhandlinger, eller
 - b) når det av evalueringen fremgår at ingen tilbud åpenbart er det mest fordelaktige vurdert på bakgrunn av de konkrete tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringen av konkurransen eller i konkurransegrunnlaget.
2. En oppdragsgiver skal
 - a) sikre at enhver reduksjon av antall leverandører som deltar i forhandlingene, skjer i samsvar med tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringen av konkurransen eller i konkurransegrunnlaget, og,

- (b) if applicable, where negotiations are concluded, provide a common deadline for the remaining participating suppliers to submit any new or revised tenders.

Article 6.22

Treatment of Tenders

1. A procuring entity shall receive, open and treat all tenders under procedures that guarantee the fairness and impartiality of the procurement process and the confidentiality of tenders.
2. A procuring entity shall not penalise any supplier whose tender is received after the time specified for receiving tenders if the delay is due solely to mishandling on the part of the procuring entity.
3. Where a procuring entity provides suppliers with an opportunity to correct unintentional errors of form between the opening of tenders and the awarding of the contract, the entity shall provide the same opportunity to all participating suppliers.

Article 6.23

Awarding of Contracts

1. To be considered for award, a tender shall be submitted in writing and shall, at the time of opening, comply with the essential requirements set out in the notices and tender documentation and be from a supplier that satisfies the conditions for participation.
2. Unless a procuring entity determines that it is not in the public interest to award a contract, the entity shall award the contract to the supplier that it has determined to be capable of fulfilling the terms of the contract and that, based solely on the evaluation criteria specified in the notices and tender documentation, has submitted:
 - (a) the most advantageous tender; or
 - (b) where price is the sole criterion, the lowest price.
3. Where a procuring entity receives a tender with a price that is abnormally lower than the prices in other tenders submitted, it may verify with the supplier that it satisfies the conditions for participation and is capable of fulfilling the terms of the contract.
4. A procuring entity shall not use option clauses, cancel a procurement or modify awarded contracts in a manner that circumvents the obligations of this Chapter.

- b) eventuelt når forhandlingene er slutført, angi en felles frist for de gjenværende deltagende leverandørene til å inngi nytt eller revidert tilbud.

Artikkel 6.22

Behandling av tilbud

1. En oppdragsgiver skal motta, åpne og behandle alle tilbud i henhold til prosedyrer som garanterer at anskaffelsesprosessen er rettferdig og upartisk, og at tilbudene behandles fortrolig.
2. En oppdragsgiver skal ikke straffe leverandører dersom deres tilbud mottas etter den fastsatte fristen for å motta tilbud når forsinkelsen utelukkende skyldes dårlig håndtering fra oppdragsgiverens side.
3. Dersom oppdragsgiveren mellom tilbudsåpningen og kontraktstildelingen gir en leverandør mulighet til å rette utilsiktede formfeil, skal han gi alle deltakende leverandører samme mulighet.

Artikkel 6.23

Tildeling av kontrakter

1. For at et tilbud skal komme i betraktning ved tildeling av kontrakt, må det foreligge skriftlig og ved åpningen oppfylle de vesentlige krav som er fastsatt i kunngjøringene og i konkurransegrunnlaget, og være innkommet fra en leverandør som oppfyller vilkårene for å delta.
2. Med mindre oppdragsgiveren beslutter at det ikke er i offentlighetens interesse å tildele en kontrakt, skal han tildele kontrakten til den leverandøren som han har funnet er i stand til å oppfylle vilkårene i kontrakten, og som, basert utelukkende på tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringene og i konkurransegrunnlaget, har inngitt
 - a) det mest fordelaktige tilbudet, eller,
 - b) dersom pris er det eneste kriteriet, lavest pris.
3. Dersom oppdragsgiveren mottar et tilbud med en pris som er påfallende lavere enn prisene i de øvrige tilbudene som er innkommet, kan han undersøke med leverandøren om denne oppfyller vilkårene for å delta og er i stand til å oppfylle vilkårene i kontrakten.
4. Oppdragsgiveren skal ikke benytte opsjoner, avlyse en anskaffelse eller endre tildelte kontrakter på en måte som omgår forpliktelsene i dette kapittel.

*Article 6.24***Transparency of Procurement Information**

1. A procuring entity shall promptly inform participating suppliers of its contract award decisions and, on request, shall do so in writing. Subject to Article 6.25 (Disclosure of Information), a procuring entity shall, on request, provide an unsuccessful supplier with an explanation of the reasons why the entity did not select its tender and the relative advantages of the successful supplier's tender.
2. No later than 72 days from the award of each contract, a procuring entity shall publish in a paper or electronic medium listed in Appendix 7 to Annex XVII (Government Procurement), a notice that includes at least the following information about the contract:
 - (a) a description of the goods or services procured;
 - (b) the name and address of the procuring entity;
 - (c) the name and address of the successful supplier;
 - (d) the value of the successful tender or the highest and lowest offers taken into account in the award of the contract;
 - (e) the date of award; and
 - (f) the type of procurement method used, and in cases where limited tendering was used pursuant to Article 6.19 (Limited Tendering), a description of the circumstances justifying the use of limited tendering.
3. Where the entity publishes the notice only in an electronic medium, the information shall remain readily accessible for a reasonable period of time.
4. Each procuring entity shall, for a period of at least three years from the date it awards a contract, maintain the documentation and reports of tendering procedures and contract awards relating to covered procurement, including the reports provided for in Article 6.19 (Limited Tendering), and the data that ensure the appropriate traceability of the conduct of covered procurement by electronic means.

*Artikkel 6.24***Åpenhet om opplysninger om anskaffelser**

1. En oppdragsgiver skal omgående underrette deltakende leverandører om avgjørelser om kontraktstildeling, og skal på anmodning gjøre dette i skriftlig form. Med de eventuelle begrensninger som følger av artikkel 6.25 (Utlevering av opplysninger), skal oppdragsgiveren på anmodning gi en ikke foretrukket leverandør en redegjørelse om grunnene til at vedkommende leverandørs tilbud ikke er valgt, og om de relative fordelene ved det foretrukne tilbudet.
2. Oppdragsgiveren skal senest 72 dager etter at den enkelte kontrakten er tildelt, offentliggjøre, i et papirbasert eller elektronisk medium oppført i tillegg 7 til vedlegg XVII (Offentlige anskaffelser), en kunngjøring som minst inneholder følgende opplysninger om kontrakten:
 - a) beskrivelse av vare- eller tjenesteanskaffelsen,
 - b) oppdragsgivers navn og adresse,
 - c) navn på og adressen til leverandøren som har fått kontrakten,
 - d) verdien av det foretrukne tilbudet eller det høyeste og laveste tilbudet som ble vurdert ved tildeling av kontrakten,
 - e) dato for tildeling av kontrakten, og
 - f) hva slags anskaffelsesprosedyre som er anvendt, og, i tilfeller der det er anvendt konkurranse uten forutgående kunngjøring i henhold til artikkel 6.19 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring), en beskrivelse av de omstendigheter som berettiger at denne prosedyren ble valgt.
3. Dersom oppdragsgiveren offentliggjør kunngjøringen bare i et elektronisk medium, skal opplysningene være lett tilgjengelige i et rimelig tidsrom.
4. Den enkelte oppdragsgiveren skal, i minst tre år regnet fra den dag kontrakten tildeles, oppbevare dokumentasjon og rapporter om anskaffelsesprosedyrene og kontraktstildelingene for en dekket anskaffelse, herunder rapportene angitt i artikkel 6.19 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring), samt data som sikrer at gjennomføringen av en dekket anskaffelse som er foretatt elektronisk, er tilstrekkelig sporbar.

*Article 6.25***Disclosure of Information**

1. Upon request of another Party, a Party shall promptly provide any information necessary to determine whether a procurement was conducted fairly, impartially and in accordance with this Chapter, including information on the characteristics and relative advantages of the successful tender.
2. Where the release of such information would prejudice competition in future tenders, the Party that receives the information shall not disclose it to any supplier, except after consulting with, and obtaining the agreement of, the Party that provided the information.
3. Notwithstanding any other provision of this Chapter, a Party, including its procuring entities, shall not provide information to a particular supplier that might prejudice fair competition between suppliers.
4. Nothing in this Chapter shall be construed to require a Party, including its procuring entities, authorities, and review bodies, to release confidential information under this Chapter where disclosure:
 - (a) would impede law enforcement;
 - (b) might prejudice fair competition between suppliers;
 - (c) would prejudice the legitimate commercial interests of particular persons, including the protection of intellectual property; or
 - (d) would otherwise be contrary to the public interest.

*Article 6.26***Domestic Review Procedures for Supplier Challenges**

1. Each Party shall provide a timely, effective, transparent and non-discriminatory administrative or judicial review procedure according to the due process principle through which a supplier may challenge:
 - (a) breaches of this Chapter; or
 - (b) where the supplier does not have a right to challenge directly a breach of this Chapter under the domestic laws and regulations of a Party, failure to comply with a Party's measures implementing this Chapter,

*Artikkel 6.25***Utlevering av opplysninger**

1. En part skal på anmodning fra en annen part omgående gi de opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om en anskaffelse er foretatt på en rettferdig og upartisk måte og i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel, herunder informasjon om egenskaper og relative fordeleler ved det foretrukne tilbudet.
2. I tilfeller der utlevering av opplysningene vil være til skade for konkurransen ved fremtidige konkurranser, skal parten som mottar opplysningene, ikke gi dem videre til noen enkelt leverandør uten først å ha rådført seg med og fått samtykke fra parten som har gitt opplysningene.
3. Uten hensyn til de øvrige bestemmelsene i dette kapittel skal en part, herunder dens oppdragsgivere, ikke gi noen enkelt leverandør opplysninger som vil kunne være til skade for en rettferdig konkurranse mellom leverandørene.
4. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal tolkes slik at en part, herunder dens oppdragsgivere, myndigheter og klageinstanser, pålegges å gi videre fortrolige opplysninger etter dette kapittel dersom utlevering av opplysningene vil
 - a) hindre rettshåndhevingen,
 - b) kunne være til skade for en rettferdig konkurranse mellom leverandørene,
 - c) skade bestemte personers legitime forretningsinteresser, herunder vern av immaterialrettigheter, eller
 - d) på annen måte være i strid med offentlighetens interesser.

*Artikkel 6.26***Nasjonale prosedyrer for prøving av klager**

1. Hver part skal i henhold til prinsippet om rettsikkerhet innføre en rask og effektiv administrativ eller rettslig prosedyre som sikrer likebehandling og gjennomsiktighet og gjør det mulig for en leverandør
 - a) å klage på brudd på bestemmelsene i dette kapittel, eller,
 - b) dersom leverandøren etter en parts nasjonale lover og forskrifter ikke har rett til å klage direkte på et brudd på bestemmelsene i dette kapittel, å klage på manglende overholdelse av en parts tiltak for å gjennomføre dette kapittel,

arising in the context of a covered procurement, in which the supplier has, or has had, an interest. The procedural rules for all challenges shall be in writing and made generally available.

2. In the event of a complaint by a supplier, arising in the context of covered procurement in which the supplier has, or has had, an interest, that there has been a breach or a failure as referred to in paragraph 1, the Party of the procuring entity shall encourage that entity and the supplier to seek resolution of the complaint through consultations.
 3. Each supplier shall be allowed a sufficient period of time to prepare and submit a challenge, which in no case shall be less than ten days from the time when the basis of the challenge became known or reasonably should have become known to the supplier.
 4. Each Party shall establish or designate at least one impartial administrative or judicial authority that is independent of its procuring entities to receive and review a challenge by a supplier arising in the context of a covered procurement.
 5. Where a body, other than an authority referred to in paragraph 4, initially reviews a challenge, the Party shall ensure that the supplier may appeal the initial decision to an impartial administrative or judicial authority that is independent of the procuring entity whose procurement is the subject of the challenge.
 6. Each Party shall ensure that a review body that is not a court shall either have its decisions subject to judicial review or have procedures that provide that:
 - (a) the procuring entity shall respond in writing to the challenge and disclose all relevant documents to the review body;
 - (b) the participants to the proceedings (“participants”) shall have the right to be heard prior to a decision of the review body being made on the challenge;
 - (c) the participants shall have the right to be represented and accompanied;
 - (d) the participants shall have access to all proceedings;
 - (e) the participants shall have the right to request that the proceedings take place in public and that witnesses may be presented; and
 - (f) the review body shall make its decisions or recommendations in a timely fashion, in writing, and shall include an explanation of
- i forbindelse med en dekket anskaffelse som leverandøren har eller har hatt interesse i. Saksbehandlingsreglene for alle klager skal foreligge skriftlig og være allment tilgjengelige.
2. Dersom en leverandør i forbindelse med en dekket anskaffelse han har eller har hatt interesse i, klager på at det har funnet sted et brudd eller en unnløstelse som angitt i nr. 1, skal oppdragsgiverens part oppfordre oppdragsgiveren og leverandøren til å søke å løse klagen gjennom konsultasjon.
 3. Hver leverandør skal gis tilstrekkelig tid til å forberede og inngi klage, idet denne fristen ikke under noen omstendighet skal være kortere enn ti dager regnet fra det tidspunkt grunnlaget for klagen ble kjent, eller rimeligvis burde vært kjent, for leverandøren.
 4. Hver part skal etablere eller utpeke minst én upartisk forvaltnings- eller rettsmyndighet som fungerer uavhengig av partens oppdragsgivere, og som skal motta og prøve klager fra leverandører i forbindelse med en dekket anskaffelse.
 5. Dersom en annen instans enn en myndighet nevnt i nr. 4 behandler en klage i første instans, skal vedkommende part sikre at leverandøren kan påklage avgjørelsen i første instans til en upartisk forvaltnings- eller rettsmyndighet som fungerer uavhengig av oppdragsgiveren hvis anskaffelse er gjenstand for klagen.
 6. Hver part skal sørge for at avgjørelsene som treffes av en klageinstans som ikke er en domstol, underkastes en rettslig overprøving, eller at klageinstansen har prosedyrer som fastsetter
 - a) at oppdragsgiveren skal besvare klagen skriftlig og gi klageinstansen innsyn i alle relevante dokumenter,
 - b) at deltakerne i forhandlingene (heretter kalt «deltakerne») skal ha rett til å fremme sine synspunkter før klageinstansen treffer avgjørelse om klagen,
 - c) at deltakerne skal ha rett til å være representert og ledsaget,
 - d) at deltakerne skal ha adgang til alle forhandlinger,
 - e) at deltakerne skal ha rett til å kreve at forhandlingene er offentlige, og at de kan føre vitner, og
 - f) at klageinstansen skal treffe sine avgjørelser eller gi sine anbefalinger skriftlig så snart som mulig, og skal redegjøre for

the basis for each decision or recommendation.

7. Each Party shall adopt or maintain procedures, that provide for:
- (a) rapid interim measures to preserve the supplier's opportunity to participate in the procurement. Such interim measures may result in the suspension of the procurement process. The procedures may provide that overriding adverse consequences for the interests concerned, including the public interest, may be taken into account when deciding whether such measures should be applied. Just cause for not acting shall be provided in writing; and
 - (b) where a review body has determined that there has been a breach of this Chapter or a failure as referred to in paragraph 1, corrective action or compensation for the loss or damages suffered, which may be limited to either the costs for the preparation of the tender or the costs relating to the challenge, or both.

Article 6.27

Modifications and Rectifications to Coverage

1. Where a Party modifies its coverage of procurement under this Chapter, that Party shall:
 - (a) notify the other Parties in writing; and
 - (b) include in the notification a proposal of appropriate compensatory adjustments to the other Parties to maintain a level of coverage comparable to that existing prior to the modification.
2. Notwithstanding subparagraph 1(b), a Party does not need to provide compensatory adjustments where:
 - (a) the modification in question is a minor amendment or rectification of a purely formal nature; or
 - (b) the proposed modification covers an entity over which the Party has effectively eliminated its control or influence.
3. If a Party does not agree that:
 - (a) the adjustment proposed under subparagraph 1(b) is adequate to maintain a comparable level of mutually agreed coverage;
 - (b) the proposed modification is a minor amendment or a rectification under subparagraph 2(a); or
 - (c) the proposed modification covers an entity over which another Party has effectively eli-

grunnlaget for hver avgjørelse eller anbefaling.

7. Hver part skal vedta eller ha prosedyrer
- a) som sørger for raske midlertidige tiltak for å ivareta leverandørens mulighet til å delta i anskaffelsen. Slike midlertidige tiltak kan føre til at anskaffelsesprosessen utsettes. Prosedyrene kan fastsette at det kan tas hensyn til overordnede negative konsekvenser for de berørte interesser, herunder offentlighetens interesser, når det besluttes om slike tiltak skal anvendes. Det skal skriftlig gis en viktig grunn for ikke å gripe inn, og
 - b) som, dersom en klageinstans har fastslått at det har funnet sted et brudd på bestemmelsene i dette kapittel eller en unnløstelse som angitt i nr. 1, sørger for avhjelpende tiltak eller kompensasjon for tap eller skade, som kan begrenses til kostnadene ved å utarbeide tilbudet eller ved å klage, eller begge deler.

Artikkel 6.27

Endringer av dekningsomfang

1. Dersom en part endrer sitt dekningsomfang for anskaffelser etter dette kapittel, skal parten
 - a) gi de øvrige parter skriftlig underretning, og
 - b) vedlegge underretningen et forslag til passende kompensasjon til de øvrige parter for å opprettholde dekningsomfanget på et nivå tilsvarende det som fantes forut for endringen.
2. Uten hensyn til bestemmelsen i nr. 1 bokstav b) er en part ikke forpliktet til å yte kompensasjon i situasjoner der
 - a) den aktuelle endringen er en mindre endring eller korrigerende av rent formell art, eller
 - b) den foreslåtte endringen omfatter en oppdragsgiver som parten ikke lenger har kontroll eller innflytelse over.
3. Dersom en part ikke er enig i at
 - a) kompensasjonen foreslått i nr. 1 bokstav b) er tilstrekkelig til å opprettholde dekningsomfanget på et nivå tilsvarende det som var avtalt mellom partene,
 - b) den foreslåtte endringen er en mindre endring eller korrigerende i henhold til nr. 2 bokstav a), eller
 - c) den foreslåtte endringen omfatter en oppdragsgiver som en annen part ikke lenger

minated its control or influence under subparagraph 2(b);

that Party must object in writing within 45 days following the date of circulation of the notification referred to in paragraph 1 or be deemed to have agreed to the adjustment or proposed modification.

4. If a Party objects to the proposed modification under subparagraph 2(b), that Party may request further information or explanation with a view to clarifying the nature of any government control or influence and reaching agreement on the procuring entity's continued coverage under this Chapter.

Article 6.28

Further Negotiations

In case a Party offers in the future to a non-party additional benefits with regard to its respective government procurement market access coverage agreed under this Chapter, it shall agree, upon request of another Party, to enter into negotiations with a view to extending coverage on a reciprocal and mutually beneficial basis.

Chapter 7

Competition

Article 7.1

General Principles

The Parties recognise the importance of undistorted competition in their trade relations and acknowledge that anticompetitive practices have the potential to undermine the trade benefits arising from this Agreement.

Article 7.2

Rules of Competition

1. The following practices of enterprises are incompatible with the proper functioning of this Agreement in so far as they may affect trade between the Parties:
 - (a) agreements between enterprises, decisions by associations of enterprises and concerted practices between enterprises, which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition;
 - (b) abuse by one or more enterprises of a dominant position in the territory of a Party as a whole or in a substantial part thereof.

har kontroll eller innflytelse over i henhold til nr. 2 bokstav b),

må parten fremme skriftlig innsigelse innen 45 dager etter at det er gitt underretning som angitt i nr. 1, eller anses for å ha godkjent kompensasjonen eller den foreslåtte endringen.

4. Dersom en part fremmer innsigelse mot den foreslåtte endringen etter nr. 2 bokstav b), kan parten be om ytterligere opplysninger eller forklaringer med sikte på å klarlegge formen for offentlig kontroll eller innflytelse og oppnå enighet om oppdragsgiverens fortsatte dekningsomfang etter dette kapittel.

Artikkel 6.28

Videre forhandlinger

Dersom en part i fremtiden tilbyr en ikkepart ytterligere fordeler med hensyn til omfanget av adgangen til sitt respektive marked for offentlige anskaffelser som avtalt etter dette kapittel, skal den på anmodning fra en annen part samtykke i å innlede forhandlinger med sikte på å utvide dekningsomfanget på et gjensidig og for begge parter fordelaktig grunnlag.

Kapittel 7

Konkurransen

Artikkel 7.1

Alminnelige prinsipper

Partene innser betydningen av at konkurransen i deres handelsforbindelser ikke forstyrres, og erkjenner at konkurransebegrensende atferd kan gå utover handelsfordelene som følger av denne avtale.

Artikkel 7.2

Konkurranseregler

1. Følgende atferd hos foretak er uforenlig med denne avtales virkemåte i den grad den kan ha betydning for samhandelen mellom partene:
 - a) avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden mellom foretak som har som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen,
 - b) ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling på en parts territorium eller på en vesentlig del av det.

2. Nothing in this Chapter shall be construed so as to prevent a Party from establishing or maintaining state enterprises, enterprises with special and exclusive rights and designated monopolies. Paragraph 1 shall also apply to the activities of public enterprises, and enterprises to which the Parties grant special or exclusive rights, in so far as the application of these provisions does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular public tasks assigned to them.
 3. Paragraphs 1 and 2 shall not be construed so as to create any direct obligations for enterprises.
 4. This Chapter shall be without prejudice to the autonomy of each Party to establish, develop and implement its own public and economic policies and competition laws and regulations.
2. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal tolkes slik at en part hindres i å etablere eller opprettholde statsforetak, foretak som er gitt sær- eller eneretter, eller utpekte monopoler. Bestemmelsene i nr. 1 får anvendelse også på virksomheten til offentlige foretak og foretak som partene har gitt sær- eller eneretter, i den grad anvendelsen av disse bestemmelsene verken faktisk eller juridisk hindrer foretakene i å utføre de særlige offentlige oppgavene som er tillagt dem.
 3. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 skal ikke tolkes slik at de skaper noen direkte forpliktelser for foretak.
 4. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke berøre den frie adgangen hver part har til å etablere, utarbeide og gjennomføre sin egen offentlige og økonomiske politikk og konkurranselover og forskrifter.

Article 7.3

Cooperation

1. The Parties shall cooperate and consult in their dealings with anti-competitive practices as outlined in paragraph 1 of Article 7.2 (Rules of Competition), with the aim of putting an end to such practices or their adverse effects on trade. Such cooperation and consultations shall not prevent the Parties concerned from taking independent decisions.
2. Cooperation may include the exchange of pertinent information that is available to the Parties. A Party shall not be required to disclose information that is confidential according to its domestic laws and regulations.

Article 7.4

Consultations

If a Party considers that a given practice continues to affect trade after cooperation or consultations in accordance with Article 7.3 (Cooperation), it may request consultations in the Joint Committee. The Party requesting consultations shall indicate how such practice undermines trade benefits arising from this Agreement. The Party to which a request for consultations has been made shall give sympathetic considerations to the concerns of the requesting Party. The Parties concerned shall give to the Joint Committee all the assistance required in order to examine the case and, where appropriate, eliminate the practice objected to. The Joint Committee shall, within 60 days from

Artikkel 7.3

Samarbeid

1. Partene skal samarbeide og konsultere hverandre i saker om konkurransebegrensende atferd som angitt i artikkel 7.2 (Konkurranse-regler) nr. 1 for å sikre at slik atferd eller den negative virkningen den har på handelen, blir brakt til opphør. Slikt samarbeid og slike konsultasjoner skal ikke være til hinder for at de berørte parter kan treffe uavhengige beslutninger.
2. Samarbeidet kan omfatte utveksling av relevant informasjon som partene har tilgang til. En part plikter ikke å utlevere informasjon som etter partens egne lover og forskrifter er konfidensiell.

Artikkel 7.4

Konsultasjoner

Dersom en part, etter å ha samarbeidet og deltatt i konsultasjoner i samsvar med artikkel 7.3 (Samarbeid), anser at en bestemt atferd fortsetter å påvirke handelen, kan den be om konsultasjoner i Den blandede komité. Den part som ber om konsultasjoner, skal angi på hvilken måte slik atferd går utover handelsfordelene som følger av denne avtale. Den part som en anmodning om konsultasjon er rettet til, skal gi den anmodende parts anliggende velvillig behandling. De berørte parter skal gi komiteen all nødvendig bistand, slik at saken kan undersøkes og den atferd det er reist innvendinger mot, eventuelt kan avskaffes. Den blandede komité skal innen 60 dager etter at

the receipt of the request, examine the information provided in order to facilitate a mutually acceptable solution on the matter.

Article 7.5

Dispute Settlement

The Parties shall not have recourse to Chapter 11 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

Chapter 8

Trade and sustainable development

Article 8.1

Context and Objectives

1. The Parties recall the Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment of 1972, the Rio Declaration on Environment and Development and the Agenda 21 adopted by the United Nations Conference on Environment and Development of 1992, the Johannesburg Declaration on Sustainable Development and its Plan of Implementation on Sustainable Development of 2002, the Rio+20 Outcome Document “The Future We Want” of 2012, the outcome document of the UN Summit on Sustainable Development “Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development” of 2015, the International Labour Organisation (ILO), Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work and its Follow-up of 1998, the Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Full and Productive Employment and Decent Work of 2006 and the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008.
2. The Parties recognise that economic development, social development and environmental protection are interdependent and mutually supportive components of sustainable development.
3. The Parties reaffirm their commitment to promote the development of international trade in such a way as to contribute to the objective of sustainable development, and to ensure that this objective is integrated and reflected in the Parties’ trade relations.
4. The Parties will promote dialogue and cooperation on trade-related labour and environmental issues as part of a global approach to trade and sustainable development.

anmodningen er mottatt, undersøke de opplysninger som er gitt, med sikte på å legge til rette for en løsning av saken som begge parter kan godta.

Artikkel 7.5

Tvisteløsning

Partene kan ikke benytte kapittel 11 (Tvisteløsning) i saker som omfattes av dette kapittel.

Kapittel 8

Handel og bærekraftig utvikling

Artikkel 8.1

Kontekst og formål

1. Partene minner om erklæringen vedtatt på FN-konferansen om det menneskelige miljø i 1972, Rio-erklæringen om miljø og utvikling og Agenda 21 vedtatt på FN-konferansen om miljø og utvikling i 1992, erklæringen om bærekraftig utvikling og den tilhørende handlingsplanen for en bærekraftig utvikling vedtatt i Johannesburg i 2002, sluttdokumentet «The Future We Want» vedtatt på Rio+20-konferansen i 2012, sluttdokumentet «Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development» vedtatt på FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i 2015, Den internasjonale arbeidsorganisasjons (ILO) erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet og oppfølgingen av erklæringen fra 1998, ministererklæringen om full og produktiv sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår vedtatt av FNs økonomiske og sosiale råd i 2006 og ILOs erklæring om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering fra 2008.
2. Partene erkjenner at miljøvern og økonomisk og sosial utvikling er gjensidig avhengige og støttende faktorer for å oppnå en bærekraftig utvikling.
3. Partene bekrefter at de forplikter seg til å fremme utvikling av internasjonal handel på en slik måte at det bidrar til målsettingen om en bærekraftig utvikling, og til å sikre at denne målsettingen innlemmes og kommer til uttrykk i partenes handelsforbindelser.
4. Partene vil fremme dialog og samarbeid om handelsrelaterte sider ved miljø- og arbeidslivsspørsmål som ledd i en global tilnærming til handel og bærekraftig utvikling.

*Article 8.2***Scope**

Except as otherwise provided in this Chapter, this Chapter applies to measures adopted or maintained by the Parties affecting trade-related and investment-related aspects of labour and environmental issues.¹⁴

*Article 8.3***Right to Regulate and Levels of Protection**

1. Recognising the sovereign right of each Party, in a manner consistent with this Agreement, to establish its priorities and its levels of environmental and labour protection, and to adopt or modify accordingly its relevant laws, policies and practices, each Party shall seek to ensure that its laws, policies and practices provide for and encourage high levels of environmental and labour protection consistent with the standards, principles and agreements referred to in Articles 8.5 (International Labour Standards and Agreements) and 8.6 (Multilateral Environmental Agreements and Environmental Principles) and shall strive to further improve the level of protection provided for in those laws, policies and practices.
2. The Parties recognise the importance of taking account of scientific, technical and other information, and relevant international standards, guidelines and recommendations, if existing, when preparing and implementing measures related to the environment and labour conditions that affect trade and investment between them.

*Article 8.4***Upholding levels of protection in the application and enforcement of laws, regulations or standards**

1. A Party shall not fail to effectively enforce its environmental and labour laws, regulations or standards in a manner affecting trade or investment between the Parties.
2. Subject to Article 8.3 (Right to Regulate and Levels of Protection), no Party shall:

*Artikkel 8.2***Virkeområde**

Med mindre noe annet er fastsatt i dette kapittel, skal kapittel 8 få anvendelse på tiltak som berører handels- og investeringsrelaterte sider ved miljø- og arbeidslivsspørsmål, og som vedtas eller opprettholdes av partene.¹⁴

*Artikkel 8.3***Rett til regulering og vernenivå**

1. Idet de anerkjenner hverandres suverene rett til selv å fastsette sine prioriteringer og nivået for sitt miljø- og arbeidervern og i tråd med dette å vedta ny eller endre eksisterende relevant lovgivning, politikk og praksis, på en måte som er forenlig med bestemmelsene i denne avtale, skal partene arbeide for å sikre at deres respektive lovgivning, politikk og praksis tar hensyn til og fremmer et høyt miljø- og arbeidervernnivå i samsvar med de standarder, prinsipper og avtaler som er nevnt i artikkel 8.5 (Internasjonale arbeidslivsstandarder og avtaler) og 8.6 (Multilaterale miljøavtaler og miljøprinsipper), og skal bestrebe seg på å styrke vernet fastsatt i slik lovgivning, politikk og praksis ytterligere.
2. Partene erkjenner at det er viktig å ta hensyn til vitenskapelig, teknisk og annen informasjon samt eventuelle relevante internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger når de utformer og gjennomfører tiltak som gjelder miljø og arbeidsforhold, og som påvirker handelen og investeringsvirksomheten dem imellom.

*Artikkel 8.4***Opprettholdelse av vernenivå ved anvendelse og håndheving av lover, forskrifter og standarder**

1. En part skal ikke unnlate effektivt å håndheve sine egne miljø- og arbeidslivslover, -forskrifter og -standarder på en måte som påvirker handelen eller investeringsvirksomheten mellom partene.
2. Med de eventuelle begrensninger som følger av artikkel 8.3 (Rett til regulering og vernenivå), skal en part ikke

¹⁴ It is understood that the reference to labour in this Chapter includes the issues relevant to the Decent Work Agenda as agreed in the ILO.

¹⁴ Det er enighet om at det med «arbeids-», «arbeidslivs-» og «arbeider-» i dette kapittel også menes spørsmål av betydning for handlingsplanen «Decent Work Agenda», vedtatt av ILO.

- (a) weaken or reduce the level of environmental or labour protection provided by its domestic laws, regulations or standards with the sole intention to encourage trade or investment from another Party or to seek or enhance a competitive trade advantage of producers or service providers operating in its territory; or
- (b) waive or otherwise derogate from, or offer to waive or otherwise derogate from, laws, regulations or standards relevant to environment and labour, in order to encourage trade or investment from another Party or to seek or enhance a competitive trade advantage of producers or service providers operating in its territory.
- a) svekke eller senke miljø- eller arbeidervernnivået fastsatt i partens egne lover, forskrifter eller standarder utelukkende i den hensikt å stimulere til handel med eller investeringer fra en annen part eller å søke eller styrke et handelsmessig konkurransefortrinn for produsenter eller tjenesteytere som driver virksomhet på partens territorium, og heller ikke
- b) gi avkall på eller på annen måte avvike fra, eller tilby å gi avkall på eller på annen måte avvike fra, lover, forskrifter eller standarder av betydning for miljø og arbeidsliv i den hensikt å stimulere til handel med eller investeringer fra en annen part eller å søke eller styrke et handelsmessig konkurransefortrinn for produsenter eller tjenesteytere som driver virksomhet på partens territorium.

*Article 8.5***International Labour Standards and Agreements**

- The Parties recall the obligations deriving from membership of the ILO and the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work and its Follow-up adopted by the International Labour Conference at its 86th Session in 1998 to respect, promote and realise the principles concerning the fundamental rights, namely:
 - freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;
 - elimination of all forms of forced or compulsory labour;
 - effective abolition of child labour; and
 - elimination of discrimination in respect of employment and occupation.
- The Parties recall the obligations deriving from membership of the ILO to effectively implement the ILO Conventions, which they have ratified and to make continued and sustained efforts towards ratifying the fundamental ILO Conventions as well as the other conventions that are classified as “up-to-date” by the ILO.
- The Parties reaffirm their commitment, under the Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Full Employment and Decent Work of 2006, to recognise the importance of full and productive employment and decent work for all as key elements of sustainable development for all countries and as a priority objective of international coopera-

*Artikkel 8.5***Internasjonale arbeidslivsstandarder og avtaler**

- Partene minner om forpliktelsene som følger av medlemskap i ILO og av ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet samt oppfølgingen av erklæringen vedtatt på Den internasjonale arbeidskonferansens 86. sesjon i 1998, om å respektere, fremme og gjennomføre prinsippene som følger av de grunnleggende rettigheter, det vil si:
 - foreningsfrihet og reell anerkjennelse av retten til å føre kollektive forhandlinger,
 - avskaffing av alle former for tvangsarbeid,
 - effektiv avskaffing av barnearbeid, og
 - avskaffing av forskjellsbehandling ved ansettelse og i yrke.
- Partene minner om forpliktelsene som følger av medlemskap i ILO, om effektivt å gjennomføre ILO-konvensjonene de har ratifisert, og om kontinuerlig og konsekvent å arbeide for at de grunnleggende ILO-konvensjonene og de øvrige konvensjonene ILO har klassifisert som ajourførte, blir ratifisert.
- Partene bekrefter at de, i henhold til ministererklæringen om full sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår vedtatt av FNs økonomiske og sosiale råd i 2006, forplikter seg til å anerkjenne betydningen av full og produktiv sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår for alle som en sentral forutsetning for å oppnå en bærekraftig utvikling i alle land og som en pri-

tion and to promote the development of international trade in a way that is conducive to full productive employment and decent work for all.

4. The Parties shall promote decent work and reaffirm in this regard the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, adopted by the International Labour Conference at its 97th session in 2008.
5. The Parties shall pay particular attention to developing and enhancing measures for:
 - (a) occupational safety and health, including compensation in case of occupational injury or illness;
 - (b) decent working conditions for all, with regard to, *inter alia*, wages and earnings, working hours and other conditions of work;
 - (c) effective labour inspection systems; and
 - (d) equality of treatment in respect of working conditions.
6. The Parties reaffirm that the violation of fundamental principles and rights at work, shall not be invoked or otherwise used as a legitimate comparative advantage and that labour standards shall not be used for protectionist trade purposes.

Article 8.6

Multilateral Environmental Agreements and Environmental Principles

1. The Parties recognise the importance of international environmental governance and multilateral environmental agreements as a response of the international community to global or regional environmental challenges and stress the need to enhance the mutual supportiveness between trade and environmental policies.
2. The Parties reaffirm their commitment to the effective implementation in their laws, policies and practices of the multilateral environmental agreements to which they are a party, as well as their adherence to environmental principles reflected in the international instruments, referred to in Article 8.1 (Context and Objectives).

oritert målsetting for internasjonalt samarbeid, og til å fremme utvikling av internasjonal handel på en slik måte at det bidrar til full og produktiv sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår for alle.

4. Partene skal fremme anstendige arbeidsvilkår og bekrefter i den forbindelse ILOs erklæring om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering, som ble vedtatt på Den internasjonale arbeidskonferansens 97. sesjon i 2008.
5. Partene skal legge særlig vekt på å utarbeide og styrke tiltak rettet mot
 - a) yrkeshygiene og yrkessikkerhet, herunder erstatning ved arbeidsrelatert skade eller sykdom,
 - b) anstendige arbeidsvilkår for alle med hensyn til blant annet lønn og inntekt, arbeidstid og andre forhold som angår arbeidsplassen,
 - c) effektive arbeidstilsynsordninger, og
 - d) likebehandling med hensyn til arbeidsvilkår.
6. Partene bekrefter at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet ikke skal kunne påberopes eller på annet vis benyttes som et legitimt komparativt fortrinn, og at arbeidslivsstandarder ikke skal benyttes til handelspolitisk proteksjonisme.

Artikkel 8.6

Multilaterale miljøavtaler og miljøprinsipper

1. Partene erkjenner betydningen av et godt internasjonalt miljøstyresett og av multilaterale miljøavtaler som verdenssamfunnets svar på globale eller regionale miljøutfordringer, og understreker behovet for å styrke en handels- og miljøpolitikk som er gjensidig støttende.
2. Partene bekrefter at de forplikter seg til effektivt å gjennomføre multilaterale miljøavtaler de er part i, i sin respektive lovgivning, politikk og praksis, og at de slutter opp om miljøprinsippene som er nedfelt i de internasjonale instrumentene omtalt i artikkel 8.1 (Kontekst og formål).

*Article 8.7***Promotion of Trade and Investment Favouring Sustainable Development**

1. The Parties shall strive to facilitate and promote foreign investment, trade in and dissemination of goods and services beneficial to the environment, including environmental technologies, renewable energy, energy efficient and eco-labelled goods, organic production and services. Related non-tariff barriers will be addressed as part of these efforts.
2. The Parties shall strive to facilitate and promote foreign investment, trade in and dissemination of goods and services that contribute to sustainable development, including goods and services that are the subject of schemes such as fair and ethical trade.
3. The Parties shall encourage corporate social responsibility practices, as well as cooperation between enterprises in relation to goods, services and technologies that are beneficial to the environment and contribute to sustainable development in its economic, environmental and social dimension.
4. The Parties shall promote sustainable consumption and production patterns.
5. To this end, the Parties agree to exchange views and may consider, jointly or bilaterally, cooperation in this area.

*Article 8.8***Trade and Biological Diversity**

1. The Parties recognise the importance of the conservation and sustainable use of biological diversity and the role of trade in pursuing these objectives.
2. To this end, the Parties commit to:
 - (a) promote the inclusion of animal and plant species in the Appendices to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) where a species is threatened or may be threatened with extinction;
 - (b) implement effective measures to combat illegal wildlife trade;
 - (c) prevent or control the introduction and spread of invasive alien species in connection with trade activities; and
 - (d) cooperate where applicable on issues concerning trade and the conservation and sustainable use of biological diversity, inclu-

*Artikkel 8.7***Fremme av handel og investeringer som er gunstige for en bærekraftig utvikling**

1. Partene skal bestrebe seg på å fremme og legge forholdene til rette for utenlandske investeringer i, handel med og spredning av varer og tjenester som gagnar miljøet, herunder miljøteknologi, fornybar energi, energi-effektive og miljømerkede varer, økologisk produksjon og økologiske tjenester. Tilhørende ikke-tollbaserte handelshindringer vil inngå i dette arbeidet.
2. Partene skal bestrebe seg på å fremme og legge forholdene til rette for utenlandske investeringer i, handel med og spredning av varer og tjenester som bidrar til en bærekraftig utvikling, herunder varer og tjenester som omfattes av ordninger som etisk og rettferdig handel.
3. Partene skal stimulere foretakene til å vise samfunnsansvar og til å samarbeide om varer, tjenester og teknologi som gagnar miljøet, og som bidrar til en bærekraftig utvikling innenfor den økonomiske, miljømessige og sosiale dimensjonen.
4. Partene skal fremme bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.
5. Partene er derfor enige om å utveksle synspunkter og kan vurdere å samarbeide, enten i fellesskap eller bilateralt, på dette området.

*Artikkel 8.8***Handel og biologisk mangfold**

1. Partene erkjenner betydningen av bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og handelens rolle i å nå disse målene.
2. Partene forplikter seg derfor til
 - a) å arbeide for at plante og dyrearter blir innlemmet i tilleggene til konvensjonen om internasjonal handel med truede plante- og dyrearter (CITES) dersom en art er eller kan være utrydningstruet,
 - b) å iverksette effektive tiltak for å bekjempe ulovlig handel med viltlevende dyr,
 - c) å forebygge eller bekjempe innføring og spredning av fremmede arter i tilknytning til handelsvirksomhet, og
 - d) å samarbeide, der det er aktuelt, i saker som gjelder handel og bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, blant

ding initiatives to reduce demand for illegal wildlife products.

annet om initiativer for å redusere etterspørselen etter ulovlige produkter fra viltlevende dyr.

Article 8.9

Trade and Sustainable Management of Fisheries

1. The Parties recognise the importance of ensuring the conservation and sustainable management of living marine resources and marine ecosystems and the role of trade in pursuing these objectives.
2. To this end, the Parties commit to:
 - (a) implement comprehensive, effective and transparent policies and measures to combat illegal, unreported and unregulated (IUU) fishing and aim to exclude IUU products from trade flows;
 - (b) promote the use of FAO's Voluntary Guidelines for Catch Documentation Schemes;
 - (c) cooperate bilaterally and in relevant international fora in the fight against IUU fishing with the aim of achieving sustainable fisheries management by inter alia facilitating the exchange of information on IUU fishing activities; and
 - (d) continue to engage constructively in the fisheries subsidies negotiations in the WTO with a view to adopting an agreement on comprehensive and effective disciplines, that prohibit certain forms of fisheries subsidies that contribute to overcapacity and overfishing, and eliminate subsidies that contribute to IUU fishing, recognising that appropriate and effective special and differential treatment for developing and least developed countries should be an integral part of the WTO fisheries subsidies negotiations.

Article 8.10

Sustainable Forest Management and Associated Trade

1. The Parties recognise the importance of effective forest law and governance in order to ensure sustainable forest management and thereby contribute to the reduction of greenhouse gas emissions and biodiversity loss resulting from deforestation and degradation

Artikkel 8.9

Handel og bærekraftig fiskeriforvaltning

1. Partene erkjenner betydningen av å sikre bevaring og bærekraftig forvaltning av levende ressurser og økosystemer i havet, og handelens rolle i å nå disse målene.
2. Partene forplikter seg derfor til
 - a) å iverksette en helhetlig, effektiv og gjennomsiktig politikk og tilhørende tiltak for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUUfiske), og å arbeide for å utestenge UUUprodukter fra handelsstrømmene,
 - b) å fremme bruk av FAOs (FNs organisasjon for ernæring og landbruk) frivillige retningslinjer for fangstsertifikatsystemer («Voluntary Guidelines for Catch Documentation Schemes»),
 - c) å samarbeide bilateralt og i aktuelle internasjonale fora i kampen mot UUUfiske med sikte på å etablere en bærekraftig fiskeriforvaltning ved blant annet å legge til rette for utveksling av informasjon om UUUfiske, og
 - d) å fortsette å delta konstruktivt i forhandlingene om fiskerisubsidier i WTO med sikte på å inngå en avtale om helhetlige og effektive bestemmelser som forbyr visse former for fiskerisubsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske, og å avskaffe subsidier som bidrar til UUUfiske, idet de erkjenner at en hensiktsmessig og effektiv særbehandling og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede landene bør være en integrert del av WTOs forhandlinger om fiskerisubsidier.

Artikkel 8.10

Bærekraftig forvaltning av skog og tilknyttet handel

1. Partene erkjenner betydningen av et effektivt regelverk og god forvaltningspraksis i skogsektoren for å sikre en bærekraftig forvaltning av skog og derved bidra til å redusere utslipp av klimagasser og tap av biologisk mangfold som følge av avskoging og forringelse av naturskog og torvmyrer, blant annet grunnet

of natural forest and peatlands including from land-use change for economic activities.

2. With the aim of contributing to sustainable forest management, the Parties commit to promote trade in goods which derive from sustainably managed forests. To this end, the Parties undertake to, *inter alia*:
 - (a) promote the effective use of CITES with regard to endangered timber species;
 - (b) promote the development and use of certification schemes for forest products from sustainably managed forests;
 - (c) combat illegal logging by improving forest law enforcement and governance and by ensuring that only legally sourced timber is traded among the Parties; and
 - (d) cooperate on issues relating to sustainable forest management through existing bilateral arrangements if applicable and in the relevant multilateral fora in which they participate, in particular in Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD+) as encouraged by the Paris Agreement.

Article 8.11

Trade and Climate Change

1. The Parties recognise the importance of achieving the objectives of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and the Paris Agreement in order to address the urgent threat of climate change and the role of trade in achieving these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the Parties shall:
 - (a) effectively implement the UNFCCC;
 - (b) effectively implement the Paris Agreement under which each Party's successive nationally determined contribution will represent a progression beyond the Party's then current nationally determined contribution and reflect its highest possible ambition, reflecting its common but differentiated responsibilities and respective capabilities, in the light of different national circumstances;
 - (c) promote the contribution of trade to the transition to a low-carbon, sustainable and climate resilient economy; and

arealbruksendringer til fordel for økonomisk virksomhet.

2. Med sikte på å bidra til en bærekraftig skogforvaltning plikter partene å fremme handel med varer som skriver seg fra bærekraftig forvaltet skog. For dette formål forplikter partene seg til blant annet
 - a) å arbeide for effektiv bruk av CITES i tilfeller der tresorter er utrydningstruet,
 - b) å fremme utvikling og bruk av sertifiseringsordninger for produkter som skriver seg fra bærekraftig forvaltet skog,
 - c) å bekjempe ulovlig hogst ved å styrke håndheving av regelverk og forvaltningspraksis i skogsektoren og ved å påse at partene seg imellom handler utelukkende med trevirke fra legale kilder, og
 - d) å samarbeide i saker om bærekraftig skogforvaltning gjennom eksisterende bilaterale ordninger der det er aktuelt, og i relevante multilaterale fora de deltar i, særlig for å redusere utslipp fra avskoging og skogferringelse i utviklingsland («Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation, REDD+») slik det oppfordres til i Paris-avtalen.

Artikkel 8.11

Handel og klimaendringer

1. Partene erkjenner betydningen av å nå målene i FNs rammekonvensjon om klimaendringer (UNFCCC) og i Paris-avtalen for å kunne håndtere den alvorlige trusselen som skriver seg fra klimaendringer, og handelens rolle i å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 skal partene
 - a) effektivt gjennomføre FNs rammekonvensjon om klimaendringer,
 - b) effektivt gjennomføre Paris-avtalen; i henhold til denne vil hver parts suksessive, nasjonalt fastsatte bidrag utgjøre en progresjon utover partens til enhver tid gjeldende nasjonalt fastsatte bidrag og være uttrykk for dens høyest mulige ambisjon, og skal gjenspeile partens felles, men differensierte ansvar og respektive muligheter sett i lys av ulike nasjonale omstendigheter,
 - c) arbeide for at handel bidrar til overgangen til en bærekraftig og klimatilpasset lavutslippsøkonomi, og

(d) cooperate bilaterally, regionally and in international fora, as appropriate, on trade-related climate change issues.

Article 8.12

Cooperation in International Fora

The Parties shall strive to strengthen their cooperation on trade and investment related labour and environmental issues of mutual interest in relevant bilateral, regional and multilateral fora in which they participate.

Article 8.13

Implementation and Consultations

1. The Parties shall designate contact points for the purpose of implementing this Chapter.
2. A Party may through the contact points referred to in paragraph 1 request consultations at experts level or consultations within the Joint Committee regarding any matter arising under this Chapter. The Parties shall make every attempt to reach a mutually satisfactory solution of the matter. Subject to the agreement of the Parties, they may seek advice of the relevant international organisations or bodies.
3. The Parties shall not have recourse to Chapter 11 (Dispute Settlement) for matters arising under this Chapter. If the Parties agree, they may have recourse to good offices, conciliation or mediation under Article 11.2 (Good Offices, Conciliation or Mediation). These procedures may begin and be suspended or terminated at any time.

Article 8.14

Review

The Joint Committee shall periodically review progress achieved in pursuing the objectives set out in this Chapter, and consider relevant international developments in order to identify areas where further action could promote these objectives.

d) samarbeide bilateralt, regionalt og i internasjonale fora, alt etter forholdene, om handelsrelaterte sider ved spørsmål om klimaendringer.

Artikkel 8.12

Samarbeid i internasjonale fora

Partene skal bestrebe seg på å styrke samarbeidet om handels- og investeringsrelaterte sider ved miljø- og arbeidslivsspørsmål av felles interesse i relevante bilaterale, regionale og multilaterale fora de deltar i.

Artikkel 8.13

Gjennomføring og konsultasjon

1. Partene skal utpeke kontaktpunkter med sikte på å gjennomføre dette kapittel.
2. Gjennom kontaktpunktene nevnt i nr. 1 kan en part be om konsultasjoner på ekspertnivå eller i Den blandede komité i enhver sak som omfattes av dette kapittel. Partene skal gjøre sitt ytterste for å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning i saken. Såfremt det er enighet om det, kan partene søke råd hos relevante internasjonale organisasjoner eller organer.
3. Partene kan ikke benytte kapittel 11 (Tvisteløsning) i saker som omfattes av dette kapittel. Dersom partene er enige om det, kan de benytte velvillig mellomkomst, forlik eller megling i henhold til artikkel 11.2 (Velvillig mellomkomst, forlik eller megling). Disse prosedyrene kan innledes og utsettes eller avsluttes på et hvilket som helst tidspunkt.

Artikkel 8.14

Gjennomgang

Den blandede komité skal jevnlig undersøke om det er gjort fremgang for å nå målene fastsatt i dette kapittel, og vurdere relevante internasjonale utviklingstrekk for å finne fram til områder der ytterligere innsats kan bidra til å nå disse målene.

*Chapter 9***Cooperation***Article 9.1***Objectives**

The Parties declare their readiness to foster trade and economic cooperation in order to facilitate the implementation of the overall objectives of this Agreement, in particular to enhance trade and investment opportunities arising from this Agreement and contribute to sustainable development.

*Article 9.2***Scope and Means**

1. Means of cooperation may include technical assistance, development and implementation of joint actions as agreed between the Parties.
2. Cooperation and technical assistance provided by the EFTA States for the implementation of this Chapter shall be carried out through programmes administered by the EFTA Secretariat, without prejudice to other bilateral cooperation and technical assistance programmes that the Parties may develop in fields covered by this Agreement, including complementary arrangements.
3. Cooperation under this Chapter shall be subject to the availability of funds and resources of each Party. Costs of cooperation under this Chapter shall be borne by the Parties within the limits of their own capacities and through their own channels, in a manner to be agreed between the Parties.

*Article 9.3***Fields of Cooperation**

1. Cooperation and technical assistance may cover any fields jointly identified by the Parties that may serve to enhance the Parties' and their economic operators' capacities to benefit from increased trade and investment arising from this Agreement, including:
 - (a) promotion and facilitation of exports of goods and services to the other Parties and fostering competitiveness and innovation;
 - (b) strengthening of institutional capacities in the following areas, in addition to the areas provided in specific provisions of this Chapter:
 - (i) customs and origin matters;

*Kapittel 9***Samarbeid***Artikkel 9.1***Formål**

Partene erklærer at de er innstilt på å fremme handel og økonomisk samarbeid for å gjøre det lettere å gjennomføre det overordnede formålet med denne avtale, særlig å styrke handels- og investeringsmulighetene som følger av avtalen, og å bidra til en bærekraftig utvikling.

*Artikkel 9.2***Virkeområde og virkemidler**

1. Former for samarbeid kan omfatte faglig bistand, utvikling og gjennomføring av felles tiltak, alt etter hva partene har avtalt seg imellom.
2. Samarbeid og faglig bistand som EFTA-statene yter for å gjennomføre dette kapittel, skal finne sted gjennom programmer som administreres av EFTA-sekretariatet, uten at dette skal ha noen virkning for andre programmer om bilateralt samarbeid og faglig bistand som partene måtte utarbeide på områder som omfattes av denne avtale, deriblant tilleggsordninger.
3. Samarbeid etter dette kapittel skal være betinget av den enkelte partens tilgang på midler og ressurser. Kostnadene ved samarbeid etter dette kapittel skal dekkes av partene innenfor deres respektive muligheter og gjennom deres egne kanaler, på en måte som skal avtales mellom partene.

*Artikkel 9.3***Samarbeidsområder**

1. Samarbeid og faglig bistand kan omfatte alle områder som partene i fellesskap har identifisert, og som kan tjene til å styrke partenes og deres markedsdeltakeres evne til å dra nytte av økt handel og økte investeringer som følger av avtalen, herunder ved
 - a) å fremme og tilrettelegge for eksport av varer og tjenester til de øvrige parter samt fremme konkurranseevne og innovasjon,
 - b) å styrke den institusjonelle kapasiteten på følgende områder, i tillegg til de områder som er fastsatt i spesifikke bestemmelser i dette kapittel:
 - i) toll- og opprinnelsesspørsmål,

- (ii) encouraging technological innovation and dissemination of technological information;
 - (iii) facilitation of trade in services, by exchanging information on trade in services and where appropriate qualifications and standards;
 - (iv) promotion of investment and technology flows, by identifying investment opportunities and information channels on investment regulations, exchange of information on measures to promote investment abroad, and furthering of legal environment conducive to increased investment flows;
 - (v) facilitation in the collaboration on and development of intellectual property laws and practices, including training of stakeholders from the public, private sector and civil society, and to promote awareness on intellectual property rights in the general public; and
 - (vi) trade and investment related aspects of sustainable development;
- (c) encouraging and stimulating business contacts, including between enterprises, with the aim of developing long lasting business relationships.
- ii) stimulering til teknologisk innovasjon og spredning av teknologisk kunnskap,
 - iii) tilrettelegging for handel med tjenester ved å utveksle informasjon om slik handel og eventuelt om kvalifikasjonskrav og standarder,
 - iv) fremme av investering og teknologioverføring ved å finne fram til investeringsmuligheter og kanaler for å spre informasjon om bestemmelser som regulerer investeringer, utveksling av informasjon om tiltak for å fremme investeringer i utlandet, og fremme av en rettslig ramme som bidrar til økte investeringsstrømmer,
 - v) tilrettelegging for samarbeid om og utvikling av immaterialrett og praksis, herunder opplæring av aktører i offentlig og privat sektor og i det sivile samfunn, samt fremme av økt bevissthet om immaterialrettigheter blant det alminnelige publikum, og
 - vi) handels- og investeringsrelaterte sider ved bærekraftig utvikling,
- c) å oppfordre og stimulere til forretningsforbindelser, blant annet mellom foretak, med sikte på å utvikle langsiktige forretningsforbindelser.

Article 9.4

Trade Facilitation

1. The Parties shall promote international cooperation in relevant multilateral fora on trade facilitation and review relevant international initiatives in order to identify further areas where joint actions could contribute to their common objectives.
2. Within the scope of this Chapter and Annex VII (Trade Facilitation), technical cooperation may cover areas such as:
 - (a) institutional capacity building;
 - (b) transfer technology within the scope of Annex VII (Trade Facilitation);
 - (c) targeted training activities for customs or other border control agencies; and
 - (d) identification of specific projects, partnerships or other forms of cooperation between entities of the Parties.
3. The Parties may submit to the Joint Committee additional measures with a view to facilitating trade between them.
4. The Parties may, if deemed necessary, conclude complementary cooperation agreements

Artikkel 9.4

Handelsfasilitering

1. Partene skal fremme internasjonalt samarbeid i relevante multilaterale fora for handelsfasilitering og skal gjennomgå relevante internasjonale initiativer for å finne fram til flere områder der felles innsats vil kunne bidra til partenes felles målsettinger.
2. Teknisk samarbeid innenfor rammen av dette kapittel og vedlegg VII (Handelsfasilitering) kan omfatte områder som
 - a) institusjonell kapasitetsbygging,
 - b) teknologioverføring innenfor rammen av vedlegg VII (Handelsfasilitering),
 - c) målrettet opplæring av toll- eller andre grensekontrolltater, og
 - d) identifisering av konkrete prosjekter, partnerskap eller andre former for samarbeid mellom partenes oppdragsgivere.
3. Partene kan fremme forslag til flere tiltak for Den blandede komité med sikte på å lette samhandelen seg imellom.
4. Dersom partene anser det nødvendig, kan de inngå supplerende samarbeidsavtaler for å

which allow the fulfilment of the objectives of Annex VII (Trade Facilitation).

oppfylle målsettingene i vedlegg VII (Handelsfasilitering).

Article 9.5

Technical Regulations

The Parties shall strengthen cooperation in the field of technical regulations, standards and conformity assessment, with a view to increasing the mutual understanding of their respective systems and facilitating access to their respective markets. To this end, they shall in particular cooperate in:

- (a) reinforcing the role of international standards as a basis for technical regulations, including conformity assessment procedures;
- (b) promoting the accreditation of conformity assessment bodies on the basis of relevant Standards and Guides of the International Organization for Standardization (ISO) and the International Electrotechnical Commission (IEC); and
- (c) promoting mutual acceptance of conformity assessment results of conformity assessment bodies, which have been recognised under appropriate multilateral agreements between their respective accreditation systems or bodies.

Article 9.6

Sanitary and Phytosanitary Measures

The Parties shall cooperate in the field of sanitary and phytosanitary measures, with the aim of increasing the mutual understanding of their respective systems and to improve their sanitary and phytosanitary systems.

Article 9.7

Competition

The Parties acknowledge the importance of technical assistance and capacity building with regard to competition law and policy. To that effect and subject to the availability of funding under the Parties' cooperation instruments and programmes, the Parties shall endeavour to engage in technical assistance activities with regard to:

- (a) capacity building;
- (b) development and implementation of competition laws and regulations;
- (c) exchange of information on competition laws and policies; and

Artikkel 9.5

Tekniske regler

Partene skal styrke samarbeidet om tekniske regler, standarder og samsvarsvurdering med sikte på å øke den gjensidige innsikten i hverandres systemer og lette adgangen til hverandres markeder. For dette formål skal de samarbeide særlig om

- a) å styrke internasjonale standarders rolle som grunnlag for tekniske regler, herunder prosedyrer for samsvarsvurdering,
- b) å fremme akkreditering av organer som foretar samsvarsvurderinger, på grunnlag av relevante standarder og veiledninger fra Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Den internasjonale elektrotekniske kommisjon (IEC), og
- c) å fremme gjensidig godkjenning av resultatet av samsvarsvurderinger foretatt av samsvarsvurderingsorganer som er anerkjent i henhold til en relevant multilateral avtale mellom deres respektive akkrediteringssystemer eller akkrediteringsorganer.

Artikkel 9.6

Veterinære og plantesanitære tiltak

Partene skal samarbeide om veterinære og plantesanitære tiltak med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av hverandres systemer og å forbedre sine veterinære og plantesanitære systemer.

Artikkel 9.7

Konkurransen

Partene erkjenner betydningen av faglig bistand og kapasitetsbygging med hensyn til konkurranselovgivning og konkurranseregulering. Av den grunn, og med forbehold om tilgjengelig finansiering innenfor rammen av partenes samarbeidsinstrumenter og programmer, skal partene bestrebe seg på å ta del i faglig bistandsvirksomhet med hensyn til

- a) kapasitetsbygging,
- b) utarbeiding og gjennomføring av konkurranselover og forskrifter,
- c) utveksling av informasjon om konkurranselover og konkurranseregulering, og

(d) other cooperation activities in the development and implementation of competition laws and regulations.

Article 9.8

Government Procurement

1. The Parties recognise the importance of cooperation with a view to achieving a better understanding of their respective government procurement systems, as well as a better access to their respective markets, in particular for Micro, Small and Medium business suppliers. In the case of Ecuador, Micro Small and Medium business suppliers includes the Actores de la Economía Popular y Solidaria (“AEPYS”) (Popular and Solidarity Stakeholders).
2. The Parties shall endeavour to cooperate in matters such as:
 - (a) development and use of electronic communications in government procurement systems;
 - (b) exchange of experience and information, such as regulatory frameworks, best practices, government procurement opportunities and statistics;
 - (c) capacity building and technical assistance to suppliers with respect to access to the government procurement market;
 - (d) institutional strengthening for the implementation of this Chapter, including training to government personnel; or
 - (e) facilitation of the identification of specific projects, partnerships or other forms of cooperation between them.

Article 9.9

Contact Points

The Parties shall exchange names and addresses of designated contact points for matters pertaining to cooperation.

Article 9.10

Sub-Committee on Cooperation

1. A Sub-Committee on Cooperation is hereby established.
2. The mandate of the Sub-Committee on Cooperation is set out in Annex XVIII (Mandate of the Sub-Committee on Cooperation).

d) annen form for samarbeid om utarbeiding og gjennomføring av konkurranselover og forskrifter.

Artikkel 9.8

Offentlige anskaffelser

1. Partene erkjenner betydningen av samarbeid for å få bedre innsikt i hverandres ordninger for offentlige anskaffelser og bedre adgangen til hverandres markeder, særlig for mikroleverandører og små og mellomstore leverandører. Når det gjelder Ecuador, omfatter mikroleverandører og små og mellomstore leverandører aktører i folke- og solidaritetsøkonomien («Actores de la Economía Popular y Solidaria», AEPYS).
2. Partene skal bestrebe seg på å samarbeide i saker om
 - a) utvikling og bruk av elektronisk kommunikasjon i ordninger for offentlige anskaffelser,
 - b) utveksling av erfaringer og opplysninger om blant annet regelverk, beste praksis, mulighet for å delta i offentlige anskaffelser, og statistikk,
 - c) kapasitetsbygging og faglig bistand til leverandører med sikte på adgang til markedet for offentlige anskaffelser,
 - d) institusjonell styrking med sikte på gjennomføring av dette kapittel, blant annet opplæring av statlig personell, eller
 - e) tilrettelegging med sikte på å finne fram til konkrete prosjekter, partnerskap eller andre former for samarbeid dem imellom.

Artikkel 9.9

Kontaktpunkter

Partene skal utveksle navn på og adresser til utpekte kontaktpunkter for saker som angår samarbeid.

Artikkel 9.10

Underkomité for samarbeid

1. Det nedsettes herved en underkomité for samarbeid.
2. Mandatet til underkomiteen for samarbeid er oppført i vedlegg XVIII (Mandat for underkomiteen for samarbeid).

*Article 9.11***Non-Application of Dispute Settlement**

The provisions set out in this Chapter shall have a cooperative nature and shall not be subject to dispute settlement under Chapter 11 (Dispute Settlement).

*Chapter 10***Institutional provisions***Article 10***Joint Committee**

1. The Parties hereby establish the EFTA-Ecuador Joint Committee (hereinafter referred to as the “Joint Committee”) comprising representatives of each Party.
2. The Joint Committee shall:
 - (a) supervise and review the implementation of this Agreement;
 - (b) keep under review the possibility of further removal of barriers to trade and other restrictive measures concerning trade between the Parties;
 - (c) oversee any further elaboration of this Agreement;
 - (d) supervise the work of all sub-committees and working groups established under this Agreement;
 - (e) endeavour to resolve disputes that may arise regarding the interpretation or application of this Agreement; and
 - (f) consider any other matter that may affect the operation of this Agreement.
3. The Joint Committee may establish subcommittees and working groups in order to assist it in the performance of its tasks. Except where otherwise provided for in this Agreement, the Joint Committee shall determine their composition and mandate.
4. The Joint Committee may take decisions as provided for in this Agreement. On other matters the Joint Committee may make recommendations.
5. The Joint Committee shall take decisions and make recommendations by consensus. The Joint Committee may adopt decisions and make recommendations regarding issues related to only one or several EFTA states and Ecuador. Consensus shall only involve, and the decision or recommendation shall only apply to, those Parties.

*Artikkel 9.11***Ikkeanvendelse av tvisteløsning**

Bestemmelsene i dette kapittel skal grunnes på samarbeid og skal ikke være gjenstand for tvisteløsningsprosedyrene i kapittel 11 (Tvisteløsning).

*Kapittel 10***Institusjonelle bestemmelser***Artikkel 10***Den blandede komité**

1. Partene oppretter med dette Den blandede komité EFTA/Ecuador (heretter kalt «Den blandede komité»), som skal bestå av representanter for hver part.
2. Den blandede komité skal
 - a) overvåke og følge opp gjennomføringen av denne avtale,
 - b) fortløpende vurdere muligheten for en ytterligere avvikling av handelshindringer og andre restriktive tiltak i samhandelen mellom partene,
 - c) føre tilsyn med en eventuell videreutvikling av denne avtale,
 - d) føre tilsyn med arbeidet i alle underkomiteer og arbeidsgrupper opprettet i henhold til denne avtale,
 - e) bestrebe seg på å løse tvister som kan oppstå om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtale, og
 - f) behandle eventuelle andre spørsmål som kan ha betydning for hvordan denne avtale virker.
3. Den blandede komité kan nedsette underkomiteer og arbeidsgrupper som kan bistå i utførelsen av dens oppgaver. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, skal Den blandede komité fastsette underkomiteenes og arbeidsgruppenes sammensetning og mandat.
4. Den blandede komité kan treffe beslutninger som fastsatt i denne avtale. I andre saker kan komiteen gi anbefalinger.
5. Den blandede komité skal treffe beslutninger og gi anbefalinger ved konsensus. Komiteen kan vedta beslutninger og gi anbefalinger i saker som angår bare én eller flere EFTA-stater og Ecuador. Konsensus skal kun omfatte disse partene, og beslutningene og anbefalingene skal gjelde bare for dem.

6. The Joint Committee shall meet within one year of the entry into force of this Agreement. Thereafter, it shall meet whenever necessary but normally every two years. Its meetings shall be chaired jointly by one of the EFTA States and Ecuador.
 7. Each Party may request at any time, through a notice in writing to the other Parties, that a special meeting of the Joint Committee be held. Such a meeting shall take place within 30 days from the receipt of the request, unless the Parties agree otherwise.
 8. If a representative of a Party in the Joint Committee has accepted a decision subject to the fulfilment of domestic legal requirements, the decision shall enter into force on the date that the last Party notifies that its internal requirements have been fulfilled, unless otherwise agreed. The Joint Committee may decide that the decision enters into force for those Parties that have fulfilled their internal requirements, provided that Ecuador is one of those Parties.
 9. The Joint Committee shall establish its rules of procedure.
6. Den blandede komité skal komme sammen innen ett år etter at denne avtale er trådt i kraft. Deretter skal den komme sammen ved behov, men vanligvis hvert annet år. Komiteens møter skal ledes i fellesskap av en av EFTA-statene og Ecuador.
 7. Hver av partene kan på et hvilket som helst tidspunkt, ved skriftlig underretning til de øvrige parter, be om at det holdes et ekstraordinært møte i Den blandede komité. Et slikt møte skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, med mindre partene blir enige om noe annet.
 8. Dersom en parts representant i Den blandede komité har godtatt en beslutning med forbehold om oppfyllelse av partens internrettslige krav, skal beslutningen tre i kraft den dag den siste av partene gir underretning om at dens internrettslige krav er oppfylt, med mindre noe annet er avtalt. Den blandede komité kan bestemme at beslutningen skal tre i kraft for de parter som har oppfylt sine internrettslige krav, forutsatt at Ecuador er en av disse parter.
 9. Den blandede komité skal fastsette sin egen forretningsorden.

Chapter 11

Dispute settlement

Article 11.1

Scope and Coverage

1. The objective of this Chapter is the settlement of any disputes concerning the interpretation or application of this Agreement, in particular if a Party considers that a measure is inconsistent with this Agreement. Unless otherwise provided in this Agreement, this Chapter applies.
2. Disputes regarding the same matter arising under both this Agreement and the WTO Agreement may be settled in either forum at the discretion of the complaining Party.¹⁵ The forum thus selected shall be used to the exclusion of the other.
3. For the purposes of paragraph 2, dispute settlement procedures under the WTO Agreement are deemed to be selected by a Party's request for the establishment of a panel under Article 6 of the WTO Understanding on Rules

Kapittel 11

Tvisteløsning

Artikkel 11.1

Virkeområde og dekningsomfang

1. Formålet med dette kapittel er å løse tvister om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtale, særlig dersom en part anser at et tiltak er i strid med denne avtale. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, får dette kapittel anvendelse.
2. Tvister i tilknytning til samme sak som oppstår innenfor rammen av både denne avtale og WTO-avtalen, kan avgjøres i det forum som foretrekkes av parten som har inngitt klage.¹⁵ Når et forum er valgt på denne måten, utelukkes bruk av det andre.
3. For formålet i nr. 2 skal tvisteløsningsprosedyrer etter WTO-avtalen anses for å være valgt når en part anmoder om at det opprettes et panel i henhold til artikkel 6 i WTO-avtalen om regler og prosedyrer ved tvisteløsning, mens

¹⁵ For the purposes of this Chapter, the terms “Party”, “party to the dispute”, “complaining Party” and “Party complained against” can denote one or more Parties.

¹⁵ I dette kapittel kan betegnelse «part», «part i tvisten», «part som har inngitt klage» og «innklaget part» vise til en eller flere parter.

and Procedures Governing the Settlement of Disputes, whereas dispute settlement procedures under this Agreement are deemed to be selected upon a request for arbitration pursuant to paragraph 1 of Article 11.4 (Establishment of Arbitration Panel).

Article 11.2

Good Offices, Conciliation or Mediation

1. Good offices, conciliation and mediation are undertaken voluntarily if the parties to the dispute so agree. They may begin and be suspended or terminated at any time. They may continue while proceedings of an arbitration panel established in accordance with this Chapter are in progress.
2. Proceedings involving good offices, conciliation and mediation shall be confidential and without prejudice to the rights of the parties to the dispute in any further proceedings.

Article 11.3

Consultations

1. The Parties shall at all times endeavour to agree on the interpretation and application of this Agreement, and shall make every attempt through cooperation and consultations in good faith to reach a mutually agreed solution of any matter raised in accordance with this Article.
2. A Party may request in writing consultations with another Party, if it considers that a measure is inconsistent with this Agreement. The request shall identify the measure at issue and the legal basis for the complaint. The Party requesting consultations shall at the same time notify the other Parties in writing of the request. The Party to which the request is made shall reply within ten days from the receipt of the request. Consultations shall take place in the Joint Committee, unless the Parties making and receiving the request for consultations agree otherwise. Upon agreement of the parties to the dispute, the consultations may be held by any technological means available.
3. Consultations shall commence within 30 days from the receipt of the request for consultations. Consultations on urgent matters, including those on perishable goods, shall commence within 15 days from the receipt of

tvisteløsningsprosedyrer etter denne avtale anses for å være valgt når en part anmoder om voldgift i henhold til artikkel 11.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel) nr. 1.

Artikkel 11.2

Velvillig mellomkomst, forlik eller megling

1. Velvillig mellomkomst, forlik og megling er frivillige prosedyrer som anvendes dersom partene i tvisten er enige om det. De kan innledes og utsettes eller avsluttes på et hvilket som helst tidspunkt. De kan gå sin gang mens forhandlingene i et voldgiftspanel opprettet i samsvar med dette kapittel pågår.
2. Forhandlinger som omfatter velvillig mellomkomst, forlik eller megling, skal være fortrolige og skal ikke berøre rettighetene til partene i tvisten ved en eventuell viderebehandling av saken.

Artikkel 11.3

Konsultasjoner

1. Partene skal til enhver tid bestrebe seg på å bli enige om hvordan denne avtale skal fortolkes og anvendes, og skal gjennom samarbeid og konsultasjon i beste hensikt gjøre alt de kan for å komme fram til en omforent løsning på ethvert spørsmål som reises i samsvar med denne artikkel.
2. En part kan skriftlig anmode en annen part om konsultasjoner dersom den anser at et tiltak er i strid med denne avtale. I anmodningen skal det angis hvilket tiltak det gjelder, samt det rettslige grunnlaget for klagen. Den part som ber om konsultasjoner, skal samtidig gi de øvrige parter skriftlig underretning om anmodningen. Den part som anmodningen er rettet til, skal besvare anmodningen innen ti dager etter at den er mottatt. Konsultasjoner skal finne sted i Den blandede komité med mindre partene som fremmer eller mottar en anmodning om konsultasjon, blir enige om noe annet. Etter avtale mellom partene i tvisten kan konsultasjonene finne sted ved bruk av et hvilket som helst teknologisk hjelpemiddel som er tilgjengelig.
3. Konsultasjonene skal begynne innen 30 dager etter at en anmodning om konsultasjon er mottatt. Konsultasjoner i hastesaker, herunder saker som gjelder lett bederverlige varer, skal begynne senest 15 dager etter at anmodningen

the request for consultations. If the Party to which the request is made does not reply within ten days or does not enter into consultations within 30 days from the receipt of the request for consultations, or within 15 days for urgent matters, the Party making the request is entitled to request the establishment of an arbitration panel in accordance with Article 11.4 (Establishment of Arbitration Panel).

4. The parties to the dispute shall provide sufficient information to enable a full examination of whether the measure is inconsistent with this Agreement or not and treat any confidential information exchanged in the course of consultations in the same manner as the Party providing the information.
5. The consultations shall be confidential and without prejudice to the rights of the parties to the dispute in any further proceedings.
6. The parties to the dispute shall inform the other Parties of any mutually agreed resolution of the matter.

Article 11.4

Establishment of Arbitration Panel

1. If the consultations referred to in Article 11.3 (Consultations) fail to settle a dispute within 60 days, or 30 days in relation to urgent matters, including those on perishable goods, from the receipt of the request for consultations by the Party complained against, the complaining Party may request the establishment of an arbitration panel by means of a written request to the Party complained against. A copy of this request shall be communicated to the other Parties so that they may determine whether to participate in the arbitration process.
2. The request for the establishment of an arbitration panel shall identify the specific measure at issue and provide a brief summary of the legal and factual basis of the complaint.
3. The arbitration panel shall consist of three members who shall be appointed in accordance with the procedures of the Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two States of the Permanent Court of Arbitration, as effective from 20 October 1992 (Optional Rules) *mutatis mutandis*.
4. Notwithstanding paragraph 3, if not all three members have been appointed, the necessary appointments shall be made at the request of any party to the dispute by the Director-Gener

er mottatt. Dersom den part som anmodningen er rettet til, ikke svarer innen 10 dager eller ikke innleder konsultasjoner innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, eller 15 dager i hastesaker, har den part som fremmer anmodningen, rett til å be om at det opprettes et voldgiftspanel i samsvar med artikkel 11.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel).

4. Partene i tvisten skal legge fram tilstrekkelig informasjon, slik at det kan foretas en fullstendig undersøkelse for å avklare om tiltaket er i strid med denne avtale eller ikke, og skal behandle fortrolige opplysninger som utveksles i løpet av konsultasjonene, på samme måte som den part som legger fram opplysningene.
5. Konsultasjonene skal være fortrolige og skal ikke berøre rettighetene til partene i tvisten ved en eventuell viderebehandling av saken.
6. Partene i tvisten skal underrette de øvrige parter om en eventuell omforent løsning av saken.

Artikkel 11.4

Opprettelse av et voldgiftspanel

1. Dersom det er gått 60 dager, eller 30 dager i hastesaker, herunder saker som gjelder lett bederlige varer, etter at den innklagede part mottok anmodningen om konsultasjon, uten at konsultasjonene omtalt i artikkel 11.3 (Konsultasjoner) har bilagt tvisten, kan den part som har inngitt klage, be om at det opprettes et voldgiftspanel ved skriftlig anmodning til den innklagede part. En kopi av anmodningen skal sendes de øvrige parter, slik at de kan avgjøre om de vil delta i voldgiftsprosessen.
2. Anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel skal angi det konkrete tiltak som ønskes vurdert, og inneholde et kort sammendrag av det rettslige og faktiske grunnlaget for klagen.
3. Voldgiftspanelet skal bestå av tre medlemmer, som skal oppnevnes i samsvar med prosedyrene i Den permanente voldgiftsdomstolens tilleggsregler for voldgiftsbehandling av tvister mellom to stater, som trådte i kraft 20. oktober 1992 (heretter kalt «tilleggsreglene»), med de nødvendige endringer.
4. Dersom ikke alle tre medlemmer er blitt oppnevnt, skal de nødvendige oppnevningene etter anmodning fra en av partene i tvisten, uten hensyn til bestemmelsen i nr. 3, foretas

ral of the WTO, acting as appointing authority. If the Director-General of the WTO is unable to act or is a national of a party to the dispute, the Deputy Director-General of the WTO shall act as the appointing authority. If the Director-General of the WTO or the Deputy Director-General of the WTO refuses to act or fails to appoint the arbitrator within 60 days of the receipt of a request by a party to the dispute, either party to the dispute may request the President of the International Court of Justice (ICJ) to make the appointments.

5. The arbitrators shall be independent, impartial and have specialised knowledge or experience in law, international trade or in the settlement of disputes under international trade agreements.
6. Unless the parties to the dispute otherwise agree within 30 days from the receipt of the request for the establishment of the arbitration panel, the terms of reference for the arbitration panel shall be:

“To examine, in light of the relevant provisions of this Agreement, the matter referred to in the request for the establishment of an arbitration panel pursuant to Article 11.4 (Establishment of Arbitration Panel) and to make findings of law and fact together with the reasons, as well as recommendations, if any, for the resolution of the dispute and the implementation of the ruling.”
7. Where more than one Party requests the establishment of an arbitration panel relating to the same matter or where the request involves more than one Party complained against, and whenever feasible, a single arbitration panel should be established to examine complaints relating to the same matter.
8. A Party which is not a party to the dispute shall be entitled, on delivery of a written notice to the parties to the dispute, to make written submissions to the arbitration panel, receive written submissions, including annexes, from the parties to the dispute, attend hearings and make oral statements.

av WTOs generaldirektør i egenskap av oppnevne myndighet. Dersom WTOs generaldirektør ikke kan fungere eller er borger av en part i tvisten, skal organisasjonens visegeneraldirektør fungere som oppnevne myndighet. Dersom WTOs generaldirektør eller visegeneraldirektør nekter å fungere eller ikke oppnevner voldgiftsmedlemmet innen 60 dager etter at en anmodning fra en part i tvisten er mottatt, kan en hvilken som helst part i tvisten be presidenten for Den internasjonale domstol (ICJ) om å foreta oppnevningene.

5. Medlemmene av voldgiftspanelet skal opptre uavhengig og upartisk og ha ekspertise eller erfaring innen juss, fra internasjonal handel eller fra løsning av tvister som oppstår innenfor rammen av internasjonale handelsavtaler.
6. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet innen 30 dager etter at anmodningen om opprettelse av voldgiftspanelet er mottatt, skal voldgiftspanelet mandat være

«i lys av relevante bestemmelser i denne avtale å prøve saken det vises til i anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel i henhold til artikkel 11.4 (Opprettelse av et voldgiftspanel), og trekke en konklusjon om juridiske og faktiske forhold samt grunngi den og eventuelt gi anbefalinger om en løsning av tvisten og gjennomføring av avgjørelsen».
7. Dersom flere enn én part ber om at det opprettes et voldgiftspanel i tilknytning til samme sak, eller dersom anmodningen omfatter flere enn én innklaget part, bør det, såfremt det lar seg gjøre, opprettes ett enkelt voldgiftspanel for å behandle klager som gjelder samme sak.
8. En part som ikke er part i tvisten, skal ved skriftlig underretning til partene i tvisten ha rett til å legge fram skriftlige innlegg for voldgiftspanelet, motta skriftlige innlegg, herunder vedlegg, fra partene i tvisten, møte i forhandlinger og avgi muntlige innlegg.

Article 11.5

Procedures of the Arbitration Panel

1. Unless otherwise specified in this Agreement or agreed between the parties to the dispute, the procedures of the panel shall be governed by the Optional Rules, *mutatis mutandis*.¹⁶
2. The arbitration panel shall examine the matter referred to it in the request for the establishment of an arbitration panel, in conformity with the terms of reference and in light of the relevant provisions of this Agreement interpreted in accordance with the rules of interpretation of public international law.
3. The arbitration panel shall establish its working schedule allowing the parties to the dispute adequate time to comply with all steps of the proceedings.
4. The language of any proceedings shall be English, and the hearings of the arbitration panel shall be open to the public, unless the parties to the dispute agree otherwise.
5. The location of any hearing of the arbitration panel shall be decided by mutual agreement of the parties to the dispute, failing which, it shall be held in The Hague, The Netherlands.
6. There shall be no *ex parte* communication with the arbitration panel concerning matters under its consideration.
7. All documents or information submitted by a Party to the arbitration panel, shall, at the same time, be transmitted by that Party to the other party to the dispute.
8. The Parties shall treat as confidential the information submitted to the arbitration panel which has been designated as confidential by the Party submitting the information.
9. Decisions of the arbitration panel shall be taken by a majority of its members, if consensus cannot be reached. Any member may furnish separate opinions on matters not unanimously agreed. The arbitration panel shall disclose which members are associated with majority or minority opinions.
10. The costs of arbitration shall be borne by the parties to the dispute in equal shares.

Artikkel 11.5

Voldgiftspanelets forhandlinger

1. Med mindre noe annet er angitt i denne avtale eller avtalt mellom partene i tvisten, skal voldgiftspanelets forhandlinger føres i samsvar med tilleggsreglene, med de nødvendige endringer.¹⁶
2. Voldgiftspanelet skal undersøke saken det har fått seg forelagt i forbindelse med anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel, i samsvar med panelets mandat og på bakgrunn av relevante bestemmelser i denne avtale fortolket i samsvar med folkerettens tolkningsregler.
3. Voldgiftspanelet skal fastsette en tidsplan for sitt arbeid som gir partene i tvisten tilstrekkelig tid til å gjennomføre de ulike stadiene i prosessen.
4. Alle forhandlinger skal føres på engelsk, og voldgiftspanelets møter skal være åpne for allmennheten, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
5. Partene i tvisten skal ved omforent avtale avgjøre hvor voldgiftspanelets møter skal finne sted; i mangel av en slik avtale skal møtene holdes i Haag i Nederland.
6. Det skal ikke være kontakt mellom en av partene alene og voldgiftspanelet om spørsmål som er under behandling.
7. Alle dokumenter eller opplysninger som en part legger fram for voldgiftspanelet, skal samtidig sendes av denne part til den andre parten i tvisten.
8. Partene skal behandle fortrolig opplysninger forelagt voldgiftspanelet som er merket fortrolig av parten som har gitt opplysningene.
9. Voldgiftspanelets avgjørelser skal treffes ved stemmeflertall blant medlemmene dersom det ikke foreligger enstemmighet (konsensus). Ethvert medlem kan avgi separate uttalelser i saker der det ikke foreligger enstemmighet. Voldgiftspanelet skal bekjentgjøre hvilke medlemmer som står bak flertalls- eller mindretallsuttalelser.
10. Voldgiftskostnadene skal dekkes av partene i tvisten og fordeles likt mellom dem.

¹⁶ The following articles of the Optional Rules shall not apply: Article 26 (Interim Measures of Protection), Article 35 (Interpretation of the Award) and Article 37 (Additional Award).

¹⁶ Følgende artikler i tilleggsreglene får ikke anvendelse: artikkel 26 (Midlertidige beskyttelsestiltak), artikkel 35 (Tolkning av kjennelsen) og artikkel 37 (Tilleggskjennelser).

*Article 11.6***Panel Reports**

1. The arbitration panel should submit an initial report containing its findings and rulings to the parties to the dispute not later than 90 days from the date of establishment of the arbitration panel. A party to the dispute may submit written comments to the arbitration panel within 30 days from the receipt of the initial report. The arbitration panel should present to the parties to the dispute a final report within 45 days from the receipt of the initial report. In urgent matters, including those on perishable goods, the panel shall endeavour to accelerate the proceedings accordingly.
2. The final report, as well as any report under Articles 11.8 (Implementation of the Final Panel Report) and 11.9 (Compensation and Suspension of Benefits), shall be communicated to the Parties. The reports shall be made public, unless the parties to the dispute decide otherwise.
3. Any ruling of the arbitration panel under any provision of this Chapter shall be final and binding upon the parties to the dispute.

*Article 11.7***Suspension or Termination of Arbitration Panel Proceedings**

1. Where the parties to the dispute agree, an arbitration panel may suspend its work at any time for a period not exceeding 12 months. If the work of an arbitration panel has been suspended for more than 12 months, the arbitration panel's authority for considering the dispute shall lapse, unless the parties to the dispute agree otherwise.
2. A complaining Party may withdraw its complaint at any time before the initial report has been issued. Such withdrawal is without prejudice to its right to introduce a new complaint regarding the same issue at a later point in time.
3. The parties to the dispute may agree at any time to terminate the proceedings of an arbitration panel established under this Agreement by jointly notifying in writing the Chairperson of that arbitration panel.
4. An arbitration panel may, at any stage of the proceedings prior to release of the final report, propose that the parties to the dispute seek to settle the dispute amicably.

*Artikkel 11.6***Voldgiftspanelets rapporter**

1. Voldgiftspanelet bør legge fram for partene i tvisten en innledende rapport som inneholder panelets konklusjoner og avgjørelser, senest 90 dager etter at voldgiftspanelet er opprettet. En part i tvisten kan inngi skriftlige merknader til voldgiftspanelet innen 30 dager etter at rapporten er mottatt. Voldgiftspanelet bør legge fram en sluttrapport for partene i tvisten senest 45 dager etter at den innledende rapporten er mottatt. I hastesaker, herunder saker som gjelder lett bederverlige varer, skal panelet bestrebe seg på å fremskynde prosessen tilsvarende.
2. Sluttrapporten samt enhver rapport som legges fram etter artikkel 11.8 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) og 11.9 (Kompensasjon og oppheving av fordeler), skal sendes partene. Rapportene skal offentliggjøres, med mindre partene i tvisten bestemmer noe annet.
3. Enhver avgjørelse som voldgiftspanelet treffer etter en bestemmelse i dette kapittel, skal være endelig og bindende for partene i tvisten.

*Artikkel 11.7***Utsettelse eller avslutning av voldgiftspanelets forhandlinger**

1. Dersom partene i tvisten er enige om det, kan voldgiftspanelet når som helst utsette sitt arbeid for et tidsrom som ikke overstiger tolv måneder. Dersom et voldgiftspanels arbeid utsettes i mer enn tolv måneder, blir beslutningen om å la voldgiftspanelet behandle tvisten uten virkning, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
2. En part som har inngitt klage, kan trekke klagen på et hvilket som helst tidspunkt før den innledende rapporten legges fram. En slik tilbaketrekking berører ikke partens rett til å inngi ny klage om samme saksforhold på et senere tidspunkt.
3. Partene i tvisten kan når som helst bli enige om å avslutte forhandlingene i et voldgiftspanel opprettet i henhold til denne avtale ved skriftlig å underrette voldgiftspanelets leder i fellesskap.
4. Et voldgiftspanel kan på et hvilket som helst tidspunkt før sluttrapporten legges fram, foreslå for partene i tvisten å forsøke å avgjøre tvisten på minnelig vis.

*Article 11.8***Implementation of the Final Panel Report**

1. The Party complained against shall take all necessary measures to promptly comply with the ruling in the final report. If it is impracticable to comply immediately, the parties to the dispute shall endeavour to agree on a reasonable period of time to do so. In the absence of such agreement within 45 days from the issuance of the final report, either party to the dispute may request the original arbitration panel to determine the length of the reasonable period of time, in light of the particular circumstances of the case. The ruling of the arbitration panel should be given within 60 days from the receipt of that request.
2. The Party complained against shall notify the other party to the dispute of the measure adopted in order to comply with the ruling in the final report, as well as provide a detailed description of how the measure ensures compliance sufficient to allow the other party to the dispute to assess the measure.
3. In case of disagreement as to the existence of a measure complying with the ruling in the final report or to the consistency of that measure with the ruling, such disagreement shall be decided by the same arbitration panel upon the request of either party to the dispute before compensation can be sought or suspension of benefits can be applied in accordance with Article 11.9 (Compensation and Suspension of Benefits). The ruling of the arbitration panel should be rendered within 90 days from the receipt of that request.

*Article 11.9***Compensation and Suspension of Benefits**

1. If the Party complained against does not comply with a ruling of the arbitration panel referred to in Article 11.8 (Implementation of the Final Panel Report), or notifies the complaining party that it does not intend to comply with the ruling in the final panel report, that Party shall, if so requested by the complaining party, enter into consultations with a view to agreeing on mutually acceptable compensation. If no such agreement has been reached within 30 days from the receipt of the request, the complaining Party shall be entitled to suspend the application of benefits granted under this Agreement but only equivalent to those affected by the measure that the arbi-

*Artikkel 11.8***Gjennomføring av panelets sluttrapport**

1. Den innklagede part skal treffe alle nødvendige tiltak for omgående å etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten. Dersom det ikke er praktisk mulig å etterkomme den umiddelbart, skal partene i tvisten bestrebe seg på å bli enige om en rimelig frist for å gjøre dette. Dersom det ikke er oppnådd enighet innen 45 dager etter at sluttrapporten er lagt fram, kan en part i tvisten be det opprinnelige voldgiftspanelet om å fastsette en rimelig frist i lys av de spesielle omstendighetene i saken. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse senest 60 dager etter at anmodningen er mottatt.
2. Den innklagede part skal underrette den andre parten i tvisten om de tiltak som er truffet for å etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten, og gi en detaljert beskrivelse av hvordan tiltaket sikrer at avgjørelsen etterleveres, idet beskrivelsen skal være tilstrekkelig til at den andre parten i tvisten kan vurdere tiltaket.
3. Dersom det foreligger uenighet om det er gjennomført tiltak for å etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten, eller om det gjennomførte tiltaket er i samsvar med avgjørelsen, skal uenigheten på anmodning fra en av partene i tvisten avgjøres av det samme voldgiftspanelet før det kan søkes om kompensasjon eller fordeler kan oppheves i samsvar med artikkel 11.9 (Kompensasjon og oppheving av fordeler). Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse senest 90 dager etter at anmodningen er mottatt.

*Artikkel 11.9***Kompensasjon og oppheving av fordeler**

1. Dersom den innklagede part unnlater å etterkomme voldgiftspanelets avgjørelse som omtalt i artikkel 11.8 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) eller underretter den part som har inngitt klage, om at den ikke har til hensikt å etterkomme avgjørelsen i panelets sluttrapport, skal denne parten, dersom parten som har inngitt klage, ber om det, innlede konsultasjoner med sikte på å oppnå enighet om en kompensasjon begge parter kan godta. Dersom det ikke er oppnådd enighet senest 30 dager etter at anmodningen er mottatt, skal parten som har inngitt klage, ha rett til å oppheve anvendelsen av fordeler som er gitt innenfor rammen av denne avtale, men bare i

tration panel has found to be inconsistent with this Agreement.

2. In considering what benefits to suspend, the complaining Party should first seek to suspend benefits in the same sector or sectors as that affected by the measure that the arbitration panel has found to be inconsistent with this Agreement. The complaining Party that considers it is not practicable or effective to suspend benefits in the same sector or sectors may suspend benefits in other sectors.
3. The complaining Party shall notify the Party complained against of the benefits, which it intends to suspend, the grounds for such suspension and when suspension will commence, no later than 30 days before the date on which the suspension is due to take effect. Within 15 days from the receipt of that notification, the Party complained against may request the original arbitration panel to rule on whether the benefits, which the complaining Party intends to suspend are equivalent to those affected by the measure found to be inconsistent with this Agreement, and whether the proposed suspension is in accordance with paragraphs 1 and 2. The ruling of the arbitration panel should be given within 45 days from the receipt of that request. Benefits shall not be suspended until the arbitration panel has issued its ruling.
4. Compensation and suspension of benefits shall be temporary measures and shall only be applied by the complaining Party until the measure found to be inconsistent with this Agreement has been withdrawn or amended so as to bring it into conformity with this Agreement, or until the parties to the dispute have resolved the dispute otherwise.
5. At the request of a party to the dispute, the original arbitration panel shall rule on the conformity with the final report of any implementing measures adopted after the suspension of benefits and, in light of such ruling, whether the suspension of benefits should be terminated or modified. The ruling of the arbitration panel should be given within 30 days from the receipt of that request.

Article 11.10

Other Provisions

1. Whenever possible, the arbitration panel referred to in Articles 11.8 (Implementation of the Final Panel Report) and 11.9 (Compensation

samme omfang som de fordeler som berøres av tiltaket voldgiftspanelet mener er i strid med denne avtale.

2. Ved vurderingen av hvilke fordeler som skal oppheves, bør den part som har inngitt klage, først søke å oppheve anvendelsen av fordeler i samme sektor eller sektorer som berøres av tiltaket voldgiftspanelet mener er i strid med denne avtale. Dersom parten som har inngitt klage, mener det ikke lar seg gjøre eller ikke har den tiltenkte virkning å oppheve fordeler i samme sektor eller sektorer, kan vedkommende part oppheve fordeler i andre sektorer.
3. Den part som har inngitt klage, skal senest 30 dager før opphevingen får virkning, underrette den innklagede part om hvilke fordeler den har til hensikt å oppheve, om grunnene til opphevingen og om når opphevingen blir iverksatt. Den innklagede part kan innen 15 dager etter at underretningen er mottatt, anmode det opprinnelige voldgiftspanelet om å avgjøre om fordelene parten som har inngitt klage har til hensikt å oppheve, har samme omfang som dem som berøres av tiltaket som anses å være i strid med denne avtale, og om den foreslåtte opphevingen er i samsvar med nr. 1 og 2. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse senest 45 dager etter at anmodningen er mottatt. Ingen fordeler skal oppheves før voldgiftspanelet avgjørelse foreligger.
4. Kompensasjon og oppheving av fordeler skal være midlertidige tiltak og skal håndheves av den part som har inngitt klage, bare inntil tiltaket som anses å være i strid med denne avtale, er trukket tilbake eller er endret slik at det er brakt i samsvar med avtalen, eller inntil partene i tvisten har løst tvisten på annet vis.
5. Dersom en av partene i tvisten ber om det, skal det opprinnelige voldgiftspanelet avgjøre om eventuelle gjennomføringstiltak vedtatt etter at fordelene ble opphevet, er i samsvar med sluttrapporten og, på bakgrunn av denne avgjørelsen, om opphevingen av fordelene skal avsluttes eller endres. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse senest 30 dager etter at anmodningen er mottatt.

Artikkel 11.10

Øvrige bestemmelser

1. Dersom det er mulig, skal voldgiftspanelet omtalt i artikkel 11.8 (Gjennomføring av panelets sluttrapport) og 11.9 (Kompensasjon og

and Suspension of Benefits) shall comprise the same arbitrators who issued the final report. If a member of the original arbitration panel is unavailable, the appointment of a replacement arbitrator shall be conducted in accordance with the selection procedure for the original arbitrator.

2. Any time period mentioned in this Chapter may be modified by mutual agreement of the parties to the dispute or, upon request of a party to the dispute, by the arbitration panel.
3. When an arbitration panel considers that it cannot comply with a time period imposed on it under this Chapter, it shall inform the parties to the dispute in writing and provide an estimate of the additional time required. Any additional time required should not exceed 30 days.

Chapter 12

Final provisions

Article 12.1

Annexes and Appendices

The Annexes and Appendices to this Agreement constitute an integral part of this Agreement.

Article 12.2

Amendments

1. Any Party may submit proposals for amendments to this Agreement to the Joint Committee for consideration and recommendation.
2. Amendments to this Agreement shall be subject to ratification, acceptance or approval.
3. Unless otherwise agreed, amendments shall enter into force on the first day of the third month following the date on which at least one EFTA State and Ecuador have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval with the Depository. In relation to an EFTA State depositing its instrument of ratification, acceptance or approval after the date on which at least one EFTA State and Ecuador have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval with the Depository, the amendment shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.
4. Notwithstanding paragraphs 1 to 3, the Joint Committee may decide to amend the Annexes and Appendices to this Agreement. If a Party has accepted a decision subject to the fulfil-

opphaving av fordeler) bestå av panelmedlemmene som fremla sluttrapporten. Dersom et medlem av det opprinnelige voldgiftspanelet ikke er tilgjengelig, skal det oppnevnes en erstatte i samsvar med utvelgingsprosedyren som ble fulgt ved oppnevningen av det opprinnelige medlemmet.

2. Alle frister nevnt i dette kapittel kan endres ved en omforent avtale mellom partene i tvisten eller av voldgiftspanelet dersom en av partene i tvisten ber om det.
3. Dersom et voldgiftspanel mener det ikke er i stand til å overholde de frister det er pålagt å følge etter dette kapittel, skal det underrette partene i tvisten skriftlig og angi hvor mye ekstra tid det trenger. Nødvendig tilleggstid bør ikke overstige 30 dager.

Kapittel 12

Sluttbestemmelser

Artikkel 12.1

Vedlegg og tillegg

Vedleggene og tilleggene til denne avtale utgjør en integrert del av avtalen.

Artikkel 12.2

Endringer

1. Enhver part kan legge fram forslag til endring av denne avtale for Den blandede komité, som så skal vurdere forslagene og gi sine anbefalinger.
2. Enhver endring av denne avtale skal ratifiseres, godtas eller godkjennes.
3. Med mindre partene er blitt enige om noe annet, skal endringene tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at minst én EFTA-stat og Ecuador har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument hos depositaren. For en EFTA-stat som deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument etter at minst én EFTA-stat og Ecuador har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument hos depositaren, skal endringen tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at staten har deponert sitt dokument.
4. Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 1–3 kan Den blandede komité beslutte å endre vedleggene og tilleggene til denne avtale. Dersom en part har godtatt en beslutning med forbehold

ment of domestic legal requirements, the decision shall enter into force on the first day of the third month following the date that the last Party notifies the Depositary that its internal requirements have been fulfilled, unless otherwise specified in the decision.

5. Amendments regarding issues related only to one or several EFTA States and Ecuador shall be agreed upon by the Parties concerned.
6. The text of the amendments and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
7. A Party may apply an amendment provisionally, subject to its domestic legal requirements. Provisional application of amendments shall be notified to the Depositary.

Article 12.3

Accession

1. Any State becoming a Member of EFTA may accede to this Agreement on terms and conditions agreed by the Parties and the acceding State.
2. In relation to an acceding State, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the date on which the acceding State and the last Party have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval of the terms of accession.

Article 12.4

Withdrawal and Expiration

1. Each Party may withdraw from this Agreement by means of a written notification to the Depositary. The withdrawal shall take effect six months after the date on which the notification is received by the Depositary.
2. If Ecuador withdraws, this Agreement shall expire when its withdrawal becomes effective.
3. Any EFTA State, which withdraws from the Convention establishing the European Free Trade Association shall, *ipso facto* on the same day as the withdrawal takes effect, cease to be a Party to this Agreement.

Article 12.5

Entry into Force

1. This Agreement is subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of

om oppfyllelse av partens internrettslige krav, skal beslutningen tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at den siste av partene har underrettet depositaren om at dens internrettslige krav er oppfylt, med mindre noe annet er fastsatt i beslutningen.

5. Endringer vedrørende spørsmål som angår bare én eller flere EFTA-stater og Ecuador, skal avgjøres av de berørte parter.
6. Endringstekstene samt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokumentene skal deponeres hos depositaren.
7. En part kan anvende en endring midlertidig, med forbehold for partens internrettslige krav. Depositaren skal underrettes om enhver midlertidig anvendelse av en endring.

Artikkel 12.3

Tiltredelse

1. Enhver stat som blir medlem av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA), kan tiltre denne avtale på de vilkår partene og den tiltredende staten er blitt enige om.
2. For en tiltredende stat skal denne avtale tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at den tiltredende stat og den siste av partene har deponert dokumentet der de ratifiserer, godtar eller godkjenner tiltredelsesvilkårene.

Artikkel 12.4

Oppsigelse og opphør

1. Hver part kan si opp denne avtale ved skriftlig underretning til depositaren. Oppsigelsen får virkning seks måneder etter at depositaren har mottatt underretningen.
2. Dersom Ecuador sier opp denne avtale, opphører avtalen å gjelde samme dag oppsigelsen trer i kraft.
3. Enhver EFTA-stat som trer ut av konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, skal *ipso facto* opphøre å være part i denne avtale samme dag uttredelsen trer i kraft.

Artikkel 12.5

Ikrafttredelse

1. Denne avtale skal ratifiseres, godtas eller godkjennes. Ratifikasjons-, godtakelses- eller god-

- ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
2. This Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the date on which at least one EFTA State and Ecuador have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval with the Depositary.
 3. In relation to an EFTA State depositing its instrument of ratification, acceptance or approval after the date on which at least one EFTA State and Ecuador have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval with the Depositary, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.
 4. A Party may apply this Agreement provisionally, subject to its domestic legal requirements. Provisional application of this Agreement shall be notified to the Depositary.
- kjenningedokumentene skal deponeres hos depositaren.
2. Denne avtale trer i kraft den første dag i den tredje måned etter at minst én EFTA-stat og Ecuador har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningedokument hos depositaren.
 3. For en EFTA-stat som deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningedokument etter at minst én EFTA-stat og Ecuador har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningedokument hos depositaren, skal denne avtale tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at staten har deponert sitt dokument.
 4. En part kan anvende denne avtale midlertidig, med forbehold for partens internrettslige krav. Depositaren skal underrettes om enhver midlertidig anvendelse av denne avtale.

*Article 12.6***Depositary**

The Government of Norway shall act as Depositary.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at Sauðárkrókur, this 25th day of June 2018, in one original in the English language and one original in the Spanish language, both texts being equally authentic. In case of divergence, the English text shall prevail. The originals shall be deposited with the Depositary, who shall transmit certified copies to all the Parties.

For Iceland

.....

For the Principality
of Liechtenstein

.....

For the Kingdom
of Norway

.....

For the Swiss
Confederation

.....

For the Republic of
Ecuador

.....

*Artikkel 12.6***Depositar**

Norges regjering skal være depositar.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Utfærdiget i Sauðárkrókur 25. juni 2018 i ett originaleksemplar på engelsk og ett på spansk, med samme gyldighet for begge tekster. Ved avvik skal den engelske teksten gå foran. Originaleksemplarene skal deponeres hos depositaren, som skal oversende bekreftede kopier til samtlige parter.

For Island

.....

For Fyrstedømmet
Liechtenstein

.....

For Kongeriket
Norge

.....

For Det sveitsiske
edsforbund

.....

For Republikken
Ecuador

.....

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 04/2019

